

Voorlopige agenda van de commissie Onderwijs en Welzijn van 4 april 2012

Hierbij wordt u uitgenodigd voor de openbare vergadering van de commissie Onderwijs en Welzijn

Datum: woensdag 4 april 2012
Aanvang: 20:00 - 22:30 uur
Locatie: Oude raadzaal
Voorzitter: dhr. D. Jager
Griffier: mevr. G. Mulder; (050) 3677725; greet.mulder@ Groningen.nl

Presentatie onderzoeksrapport 'Het belang van cultuurstad Groningen'
Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011 (pdf)

A. Algemeen deel

- A1. Opening en mededelingen
- A2. Vaststelling agenda
- A3. Lange-termijnagenda en lijst toezeggingen, initiatiefvoorstellen en moties
Bijlage - LTA (pdf)
Bijlage - Lijst van toezeggingen, initiatiefvoorstellen en moties (pdf)
- A4. Conformstukken
Geen conformstukken.
- A5. Rondvraag

B. Inhoudelijk deel

- B1. Kadernota 'Op naar schoolgebouwen van de toekomst'
(raadsvoorstel 27 maart 2012)
Wordt nagezonden!
Raadsvoorstel - Kadernota Op naar gebouwen van de toekomst (pdf)
Bijlage - Voortgang maatregelen verbeteren binnenklimaat Primair en Speciaal Onderwijs. (pdf)
Bijlage - Vragen PvdA betreffende financieën onderwijshuisvesting (pdf)
- B2. Hoorzitting Krachtwijken /Wijkaanpak: nader te nemen stappen
Bespreekpunten worden nagezonden!
Verslag hoorzitting krachtwijken (pdf)
Bijlage - Bespreekpunten GroenLinks bij hoorzitting Krachtwijken 04... (pdf)

C. Huishoudelijk deel

C1. Ingekomen stukken

Lijst ingekomen stukken (pdf)

C2. Vaststelling verslag van 7 maart 2012

Verslag (pdf)

• Bij commissievergaderingen kunt u gebruik maken van het spreekrecht bij de inhoudelijke agendapunten (inclusief de conformstukken onder A) en de rondvraag. U krijgt dan drie minuten de gelegenheid de commissieleden te vertellen hoe u over een onderwerp denkt. Voor aanmelding en informatie kunt u terecht bij de commissiegriffier. De agenda's zijn onder voorbehoud. De definitieve agenda's worden in de vergadering vastgesteld.

Gerard Marlet,
Roderik Ponds, Clemens van Woerkens

Het belang van Cultuurstad Groningen

23 december 2011

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Eindredactie: Sanne Terpstra

Atlas voor gemeenten
Postbus 9627
3506 GP UTRECHT
T 030 2656438
F 030 2656439
E info@atlasvoorgemeenten.nl
I www.atlasvoorgemeenten.nl

© Atlas voor gemeenten, Utrecht, december 2011

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen

De maatschappelijke waarde van het culturele aanbod in de stad Groningen
en de impact van de voorgenomen bezuinigingen

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Inhoud

Samenvatting en conclusies	6
1 De betekenis van cultuur voor een stad	9
2 De culturele positie van Groningen	15
2.1 Het culturele aanbod	17
2.2 Cultuurdeelname in Groningen	28
3 De aantrekkingskracht van Groningen	33
3.1 Wat verklaart de aantrekkingskracht van steden?	33
3.2 Wat verklaart de aantrekkingskracht van Groningen?	35
3.3 Van aantrekkingskracht naar economische vitaliteit	45
4 De maatschappelijke waarde van cultuur in Groningen	52
4.1 Podiumkunsten	56
4.1.1 Gebruikswaarde	56
4.1.2 Optiewaarde	61
4.1.3 Economische waarde	64
4.1.4 Conclusie	67
4.2 Musea	68
4.2.1 Gebruikswaarde	69
4.2.2 Optiewaarde	70
4.2.3 Economische waarde	71
4.2.4 Conclusie	73
4.3 Conclusie	74
5 De impact van bezuinigingen op podiumkunsten	78
5.1 De voorgenomen bezuinigingen	79
5.2 Achtergrond van het model	81
5.3 De impact op het gedrag van gezelschappen	82
5.4 De impact op gezelschappen	83
5.4.1 De impact op het aanbod	84
5.5 De impact op de podia	86
5.6 De impact op de maatschappelijke welvaart	87
Bijlage: beschrijving van de gebruikte indicatoren	89

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Samenvatting en conclusies

Het grote en diverse culturele aanbod is – naast de universiteit/hogeschool – een van de twee grote pijlers onder de aantrekkingskracht en economische vitaliteit van de stad Groningen. Behalve de stad profiteert ook de regio daarvan, die daardoor in de toekomst bovendien minder kans loopt op bevolkingskrimp. Dat is de belangrijkste conclusie uit de analyses in dit rapport.

Cultuur speelt een prominente rol in de concurrentiepositie van een stad. Steden met een groot en gevarieerd aanbod aan cultuur zijn over het algemeen populaire woonsteden. Deze steden hebben de grootste aantrekkingskracht op hoogopgeleide, creatieve mensen. Aantrekkelijke woonsteden doen het ook economisch beter. Waar hoogopgeleide, creatieve mensen wonen, neemt de werkgelegenheid over het algemeen meer toe (werken volgt wonen). Niet alleen werkgelegenheid voor hoger opgeleiden neemt toe; door lokale bestedingen zijn er in steden met veel cultuur juist ook meer kansen aan de onderkant van de arbeidsmarkt.

Voor wat betreft het culturele aanbod is het beeld voor Groningen uitgesproken positief. Groningen biedt zijn inwoners een relatief groot en divers cultureel aanbod. Vooral het aanbod aan podiumkunsten is groter dan gemiddeld. Op de ranglijst van de Culturele Index – een totaalscore voor de omvang en diversiteit van het culturele aanbod in een stad – staat Groningen tweede achter Amsterdam. Utrecht – de eerste stad op de ranglijst die kandidaat is voor het predicaat Culturele Hoofdstad van 2018 – staat derde op die lijst. Die diversiteit aan culturele voorzieningen in een aantrekkelijke historische binnenstad is in het licht van de theorie over de aantrekkelijke stad een belangrijke kwaliteit van de stad Groningen, en een belangrijk fundament onder de aantrekkingskracht en de economische vitaliteit van de stad.

Ook de rest van de provincie Groningen profiteert van het culturele aanbod in de stad Groningen. Nu het spook van de bevolkingskrimp opdoemt, is dat van extra groot belang. Het belang van cultuur zal namelijk in de toekomst voor stad en regio waarschijnlijk alleen maar groter worden. Omdat de bevolkingsgroei in Nederland stagneert hebben huishoudens meer te kiezen op de woningmarkt. Daardoor zal de concurrentie tussen woonlocaties verder toenemen. Een regio met een sterke centrumstad heeft

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

minder kans op krimp en leegstand dan een regio die een dergelijke aantrekkelijke stad ontbeert, zoals Emmen en omgeving. Die regio zal op de langere termijn dan ook meer kans op krimp hebben dan Groningen. Verschillen in het culturele aanbod spelen een belangrijke rol bij de verklaring daarvan.

De totale maatschappelijke waarde van het culturele aanbod in Groningen (podiumkunsten, festivals en musea) is € 340 miljoen, waarvan het grootste deel (€ 298 miljoen) in de stad zelf neerslaat. De podiumkunsten in de Groningen zijn tezamen minstens € 239 miljoen voor de stad waard, en € 38 miljoen voor de rest van het land. De Groningse musea zijn gezamenlijk € 63 miljoen waard, waarvan € 59 miljoen in de stad zelf neerslaat, en € 4 miljoen in de rest van Nederland.

Die totale maatschappelijke waarde van € 298 miljoen voor de stad Groningen zelf komt overeen met een jaarlijkse welvaartswinst van ruim € 17 miljoen. Daar staan maatschappelijke kosten in de vorm van gemeentelijke subsidies aan de podiumkunsten en musea in Groningen tegenover van in totaal ruim € 15 miljoen; de som van de subsidies aan podia zoals de Oosterpoort/Stadsschouwburg, podiumkunstenfestivals zoals Noorderzon en Noorderslag, en de musea. Voor de gemeentelijke uitgaven aan de podiumkunsten in Groningen is het saldo van maatschappelijke kosten en baten duidelijk positief. Voor de uitgaven aan de musea (vooral het Groninger Museum) is dat saldo licht negatief.

Daarnaast wordt vanuit de provincie op dit moment rond de € 1,9 miljoen aan musea en podiumkunsten in Groningen uitgegeven, waarvan het grootste deel aan het Groninger Museum. Vanuit het rijk wordt nog eens ruim € 12 miljoen subsidie uitgegeven, vooral aan gezelschappen als het Noord Nederlands Orkest en het Noord Nederlands Toneel. Omdat deze gezelschappen door heel (Noord) Nederland actief zijn kunnen de bedragen niet met de welvaartswinst van de podiumkunsten in de stad Groningen worden vergeleken.

Als het grote en diverse culturele aanbod in de stad Groningen weg zou vallen, zou daarmee ook de aantrekkingskracht van de stad op verhuizende huishoudens, met in hun kielzog bedrijven, geringer worden. Omdat de gemeente geen voornemens heeft om te bezuinigen op de podiumkunsten zal het zo'n vaart echter niet lopen. De voorgenomen rijksbezuinigingen op

7

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

de podiumkunsten hebben naar verwachting geen hele grote impact op Groningen, maar zullen per saldo mogelijk wel tot meer welvaartsverlies leiden. De (landelijke) belastingbetaler bespaart in totaal naar verwachting zo'n € 0,5 miljoen aan subsidies op cultuur in Groningen, terwijl daar een maatschappelijk welvaartsverlies tegenover staat van tussen de € 0,8 en € 1,2 miljoen. De stad Groningen zelf leidt de meeste schade.

In de berekeningen van deze maatschappelijke impact is er echter vanuit gegaan dat de podia in Groningen geen alternatief aanbod programmeren in plaats van het weggefallen aanbod van de gesubsidieerde gezelschappen. Als de podia er in slagen om de helft van het verloren aanbod (op kwalitatief vergelijkbare wijze) te compenseren met ander aanbod pakken de Rijksbezuinigingen voor Groningen per saldo neutraal uit.

Het uiteindelijke welvaartseffect van de voorgenomen bezuinigingen is beperkt, en afhankelijk van hoe de gezelschappen (en de podia) zelf (kunnen) inspelen op die bezuinigingen. Het voornemen van de gemeente Groningen om niet te bezuinigen op de podia in de stad zorgt er voor dat ondanks de rijksbezuinigingen het aanbod aan podiumkunsten in de stad relatief groot blijft; en daarmee het belang van Cultuurstad Groningen.

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

1 De betekenis van cultuur voor een stad

Het culturele aanbod is de laatste decennia een steeds belangrijker factor geworden voor de aantrekkingskracht en de economische vitaliteit van een stad.¹ Dat heeft er tevens voor gezorgd dat de maatschappelijke waarde van cultuur relatief groot is, veel groter dan de opbrengsten in de kassa's van de culturele instellingen zelf zouden doen vermoeden.²

Vroeger gingen mensen in de buurt van fabrieken wonen. Waar het werk was woonden de mensen. Ofwel: wonen volgde werken. Die tijd is voorbij. Door opeenvolgende transportrevoluties (trein, auto, vliegtuig, hogesnelheidslijn, internet) is het mogelijk steeds verder van huis te gaan werken. Dat betekent omgekeerd ook dat het steeds makkelijker is een woonplek te kiezen, verder weg van het werk. Of zelfs onafhankelijk van de plek van het werk, op een plek in het land van waaruit zoveel mogelijk banen binnen acceptabele tijd te bereiken zijn: de huidige baan, de huidige baan van de partner, de toekomstige baan, de toekomstige baan van de partner, etc.

Als de plek van het werk niet meer doorslaggevend is voor de woonplaatskeuze kunnen andere factoren een rol gaan spelen. Mensen gaan in toenemende mate wonen waar de kwaliteit van de woonomgeving hoog is. Voor sommige mensen betekent dat een zo groot mogelijk huis in een zo groen mogelijke omgeving. Anderen wonen liever in een stad. Maar de kwaliteit van die woonsteden varieert. Mensen kiezen een woonstad die ze aantrekkelijk vinden. Dat is meestal een veilige stad met veel historie en stedelijke voorzieningen, zoals culturele voorzieningen.

Cultuur speelt een steeds prominentere rol in de concurrentiepositie van steden. Steden met een groot en gevarieerd aanbod aan cultuur zijn over het algemeen ook de populaire woonsteden.³ Deze steden hebben de grootste aantrekkingskracht op hoger opgeleiden en mensen uit de hogere inkomensgroepen. In figuur 1.1 is dit weergegeven met de relatie tussen het aanbod aan podiumkunsten in een stad en het aandeel mensen uit de zogenoemde creatieve klasse.⁴ Uit de grafiek blijkt dat in steden met een

¹ G.A. Marlet, 2010: Muziek in de stad. Het belang van podiumkunsten, musea, festivals en erfgoed voor de stad (VOC Uitgevers, Nijmegen).

² G. Marlet, J. Poort, 2011: De waarde van cultuur in cijfers (Atlas voor gemeenten, Utrecht).

³ G.A. Marlet, 2009: De aantrekkelijke stad (VOC Uitgevers, Nijmegen).

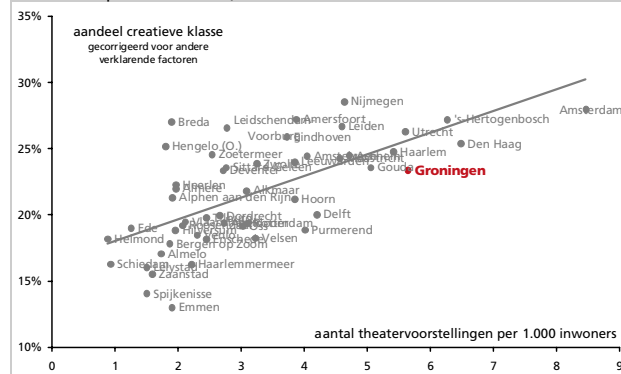
⁴ Dat zijn in feite hoogopgeleiden die werken in een hooggekwalificeerde baan: G.A. Marlet, C.M.C.M. van Woerkens, 2007: *The Dutch Creative class and how it fosters urban employment growth*, in: *Urban Studies*, 44, 13, pp. 2605-2626.

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

groter aantal uitvoeringen in de podiumkunsten over het algemeen meer creatieve, hoogopgeleide mensen wonen dan in steden die op het culturele vlak minder te bieden hebben. Groningen bevindt zich in het kwadrant rechtsboven in de grafiek. Dat betekent dat het relatief grote culturele aanbod in Groningen (zie hoofdstuk 2) significant bijdraagt aan een relatief 'gunstige' bevolkingssamenstelling in de stad.

Figuur 1.1 Creatieve hoogopgeleide mensen wonen over het algemeen in steden met veel cultuur (in dit geval alle uitvoeringen in de podiumkunsten)...

De grafiek is een gestileerde weergave van het resultaat uit een regressieanalyse waarmee de bevolkingssamenstelling in de Nederlandse steden wordt verklaard uit verschillende kenmerken van die steden. Op de y-as staat het aandeel creatieve klasse, waarbij gedaan is alsof de steden identiek zijn voor wat betreft de andere aantrekkingsfactoren op de creatieve klasse dan het aantal uitvoeringen in de podiumkunsten. Zie voor het volledige model: G.A. Marlet, 2009: De aantrekkelijke stad (VOC Uitgevers, Nijmegen), hoofdstuk 6.

De meest aantrekkelijke woonsteden zijn over het algemeen ook de steden waar op cultureel gebied veel te kiezen valt; waar mensen 's avonds spontaan terecht kunnen in een van de vele theaters, concertgebouwen, poppodia en jazzcafés, zonder daarvoor maanden van tevoren een kaartje te hoeven kopen. Het zijn de zogenoemde *walking cities*: steden waarvan de inwoners op loop- of fietsafstand van hun huis een gevarieerd aanbod aan cultuur, horeca en andere voorzieningen in een historische, esthetische binnenstad kunnen bereiken. Die steden worden door de economisch

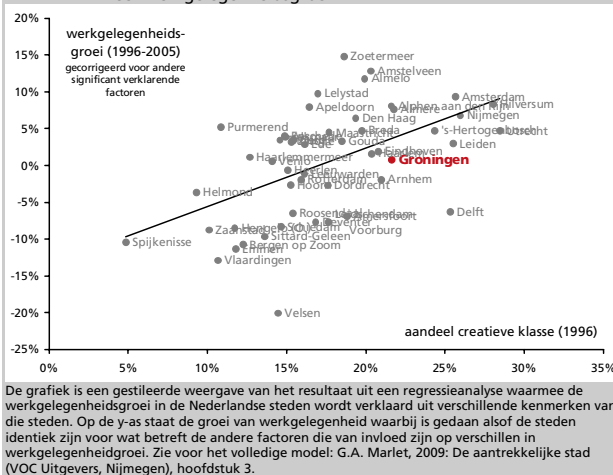
Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

kansrijke bevolkingsgroepen de meest aantrekkelijke woonsteden gevonden.⁵ En Groningen is zo'n stad.

Aantrekkelijke woonsteden met een groot en divers cultureel aanbod doen het over het algemeen ook economisch beter. Wonen volgt steeds minder het werken, en werken volgt steeds vaker 'het wonen'. De ondernemer heeft het niet langer voor het zeggen in de vestigingsbeslissing, dat is steeds vaker de werknemer. Waar productieve werknemers graag willen wonen, groeien bedrijven en vestigen zich (nieuwe) bedrijven. In steden waar relatief veel hoogopgeleide, creatieve mensen wonen – zoals in Groningen – neemt de werkgelegenheid (alle andere verklarende factoren constant gehouden) over het algemeen meer toe dan in steden met een minder 'gunstige' bevolkingssamenstelling (zie figuur 1.2).⁶ In hoofdstuk 3 wordt verder ingegaan op dit indirecte economische belang van cultuur in de stad.

Figuur 1.2 ... en steden met veel creatieve, hoogopgeleide mensen kennen meer werkgelegenheids groei.

De grafiek is een gestileerde weergave van het resultaat uit een regressieanalyse waarmee de werkgelegenheids groei in de Nederlandse steden wordt verklaard uit verschillende kenmerken van die steden. Op de y-as staat de groei van werkgelegenheid waarbij is gedaan alsof de steden identiek zijn voor wat betreft de andere factoren die van invloed zijn op verschillen in werkgelegenheids groei. Zie voor het volledige model: G.A. Marlet, 2009: De aantrekkelijke stad (VOC Uitgevers, Nijmegen), hoofdstuk 3.

⁵ G.A. Marlet, 2009: De aantrekkelijke stad (VOC Uitgevers, Nijmegen).

⁶ G.A. Marlet, 2009: De aantrekkelijke stad (VOC Uitgevers, Nijmegen); Lucas, R.E., 1988: *On the mechanism of economic development*, in: *Journal of monetary economics*, 22, pp. 3-42.

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

Veel cultuur is dus niet alleen goed voor de concurrentiepositie van een stad in de strijd om het aantrekken van kansrijke bevolkingsgroepen. Indirect is cultuur in de stad ook van belang voor de lokale economie. En dat geldt niet alleen voor de stad zelf. Het blijkt dat ook het ommeland van een stad profiteert van de aantrekkingskracht van die stad. Mensen suburbaniseren vaak in de directe omgeving van de stad waar ze voordien hebben gewoond.⁷

Onderstaande kaarten laten dat zien. De stad Groningen heeft een positieve migratiebalans voor mensen tot en met 29 jaar (kaart 1.1). Het ommeland van de stad Groningen heeft daardoor een positieve migratiebalans voor mensen in de leeftijd vanaf 30 jaar (kaart 1.2). De omgeving van Groningen profiteert dus van de instroom van mensen die in de stad hebben gewoond en op een gegeven moment willen suburbaniseren.

Het gaat hier om de leeftijd (30-plus) waarop veel mensen kinderen krijgen en de stad willen verlaten. Die mensen kiezen voor een groter huis met een grotere tuin in een groene en veilige omgeving buiten de stad; maar wel op acceptabele afstand van de stad waar ze gewoond hebben, en waar ze de (culturele) voorzieningen kennen, zodat ze daar nog gebruik van kunnen blijven maken. Om die reden doet een regio met een aantrekkelijke centrumstad het over het algemeen beter dan een regio zonder een aantrekkelijke stad in de buurt.

Dat betekent dat de hele provincie Groningen naar verwachting profiteert van het culturele aanbod in de stad Groningen. Nu het spook van de bevolkingskrimp opdoemt, is dat van extra groot belang. Het belang van cultuur zal namelijk in de toekomst voor stad en regio waarschijnlijk alleen maar groter worden. Omdat de bevolkingsgroei in Nederland stagneert hebben huishoudens meer te kiezen op de woningmarkt. Daardoor zal de concurrentie tussen woonlocaties verder gaan toenemen.

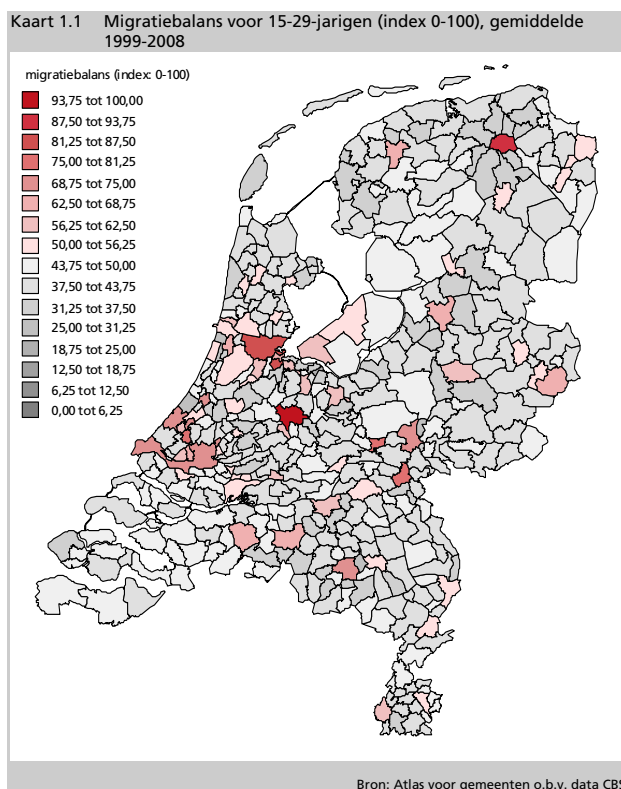
Een regio met een sterke centrumstad heeft minder kans op krimp en leegstand dan een regio die een dergelijke aantrekkelijke stad ontbeert, zoals Emmen en omgeving. Die regio zal op de langere termijn dan ook meer

⁷ G.A. Marlet, 2009: De aantrekkelijke stad (VOC Uitgevers Nijmegen).

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

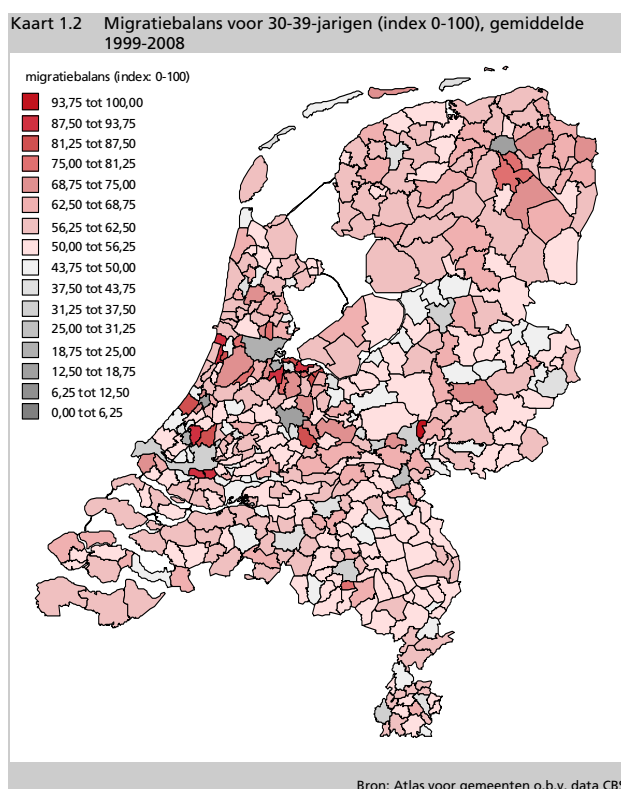
kans op krimp hebben dan Groningen.⁸ Verschillen in het culturele aanbod spelen een belangrijke rol bij de verklaring daarvan. Want zoals gezegd is het culturele aanbod in een stad van groot belang voor de aantrekkingskracht, en voor de concurrentiepositie van een stad en zijn omgeving op de woningmarkt.

⁸ G.A. Marlet, C.M.C.M. van Woerkens, 2010: *Krimp!?*, in: Atlas voor gemeenten 2010 (Atlas voor gemeenten, Utrecht).

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

In dit rapport wordt het belang van cultuur voor de stad Groningen nader onderzocht. In het volgende hoofdstuk wordt allereerst het culturele aanbod in Groningen in kaart gebracht. Vervolgens wordt geanalyseerd wat dat culturele aanbod bijdraagt aan de aantrekkingskracht en de economische vitaliteit van de stad (hoofdstuk 3). In hoofdstuk 4 wordt de waarde van het culturele aanbod in Groningen in euro's uitgedrukt. Hoofdstuk 5 sluit af met een berekening van de impact van de rijksbezuinigingen op de podiumkunsten voor de stad Groningen.

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

2 De culturele positie van Groningen

In dit hoofdstuk worden het culturele aanbod, en de cultuurdeelname, in Groningen vergeleken met andere steden in Nederland. Dat levert inzicht op in de relatief sterke en zwakke punten van het culturele aanbod in de stad. In hoofdstuk 3 wordt vervolgens geanalyseerd wat dat culturele aanbod betekent voor de aantrekkingskracht en de economische vitaliteit van Groningen.

Groningen wordt in dit hoofdstuk behalve met het gemiddelde van de G27 (de andere steden die vallen onder het grotestedenbeleid, exclusief de vier grote steden) ook vergeleken met de andere universiteitssteden in Nederland, met uitzondering van de vier grote steden. Dat zijn:

1. Enschede
2. Nijmegen
3. Delft
4. Leiden
5. Eindhoven
6. Tilburg
7. Maastricht

Daarnaast wordt Groningen vergeleken met de zogenoemde G9: de negen grote zogenoemde 'stedelijke brandpunten voor kunst en cultuur',⁹ steden die naast podia ook over een eigen gezelschap beschikken en hoger kunstonderwijs aanbieden (vandaar dat Arnhem wel, en Nijmegen niet tot die groep behoort). Naast Groningen bestaan de G9 uit:

1. Amsterdam
2. Rotterdam
3. Den Haag
4. Utrecht
5. Eindhoven
6. Maastricht
7. Arnhem
8. Enschede

⁹ Zie de brief van Carolien Gehrels aan staatssecretaris Halbe Zijlstra, dd. 15 oktober 2010. <http://www.caroliengehrels.pvda.nl/nieuws/nieuws/G9+brief.html>

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

En tot slot wordt Groningen vergeleken met andere grote steden in de grensregio's: de regio's die nu of in de toekomst mogelijkwijze te maken hebben/krijgen met bevolkingskrimp, in eerste instantie buiten de steden (maar ook steden zijn niet immuun voor bevolkingsdaling).¹⁹ Die benchmark van steden in de grensregio's bestaat uit:

1. Emmen
2. Almelo
3. Hengelo
4. Enschede
5. Venlo
6. Sittard-Geleen
7. Heerlen
8. Maastricht

In dit hoofdstuk wordt de culturele situatie in Groningen met die vier *benchmarks* van steden vergeleken.

¹⁹ G.A. Marlet, C.M.C.M. van Woerkens, 2010: Krimp!?, in: Atlas voor gemeenten 2010 (Atlas voor gemeenten, Utrecht).

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

2.1 Het culturele aanbod

Wat is het aanbod aan kunst en cultuur in Groningen? En hoe verhoudt dat aanbod zich tot dat in andere steden? In de grafieken hieronder wordt ingegaan op het aanbod aan podiumkunsten en musea, maar ook bioscopen, monumenten, evenementen, bibliotheken, boekwinkels en galerieën worden meegenomen. In de bijlage bij dit rapport staan de definities van de gebruikte indicatoren.

Uit de vergelijking van het aanbod blijkt allereerst dat Groningen vergeleken met drie van de vier benchmarks een hoger aanbod aan uitvoeringen in de podiumkunsten biedt. Alleen de rest van de G9 heeft gemiddeld meer aanbod, al wordt dat gemiddelde nogal overheerst door het relatief grote aanbod in Amsterdam. Als wordt ingezoomd op de verschillende culturele genres, blijkt dat zowel het aantal klassieke concerten en popconcerten als het aantal theatervoorstellingen ten opzichte van de drie benchmarks relatief hoog is (zie figuur 2.1 tot en met 2.4). Het aantal popconcerten in Groningen is bovendien groter dan in de rest van de G9.

Voor wat betreft het historische erfgoed is het beeld van Groningen gemengd. Groningen heeft relatief veel monumenten, vooral veel archeologische monumenten (zie de figuren 2.5 en 2.6). Het aantal cultuurhistorische musea is echter minder groot dan in veel van de steden in de benchmarks (figuur 2.7).

Het beeld van de beeldende kunst in Groningen is ook gevarieerd. De stad heeft meer musea voor beeldende kunst dan in de G27 en de rest van de steden in de grensregio's, maar minder dan in de andere universiteitssteden en de steden in de G9 (figuur 2.8). Bovendien heeft Groningen relatief weinig galerieën (figuur 2.9). Wel wonen er in de stad weer relatief veel kunstenaars, maar minder dan gemiddeld in de G9 (figuur 2.10). Overigens is in de grafieken voor musea geen rekening gehouden met de omvang en kwaliteit van de musea voor beeldende kunst.

De filmsector is goed vertegenwoordigd in Groningen. Het aantal stoelen en doeken in bioscopen is groter dan in de andere steden (zie figuur 2.11 en 2.12). Datzelfde geldt voor de letteren. Ten opzichte van het gemiddelde van de steden in de benchmarks heeft Groningen meer bibliotheken en ook

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

meer boekhandels en antiquariaten (zie figuur 2.13 tot en met 2.15). Tot slot is ook het jaarlijks aantal culturele festivals en evenementen groter dan gemiddeld in de meeste andere steden, maar minder groot dan gemiddeld in de andere steden in de G9 (figuur 2.16).

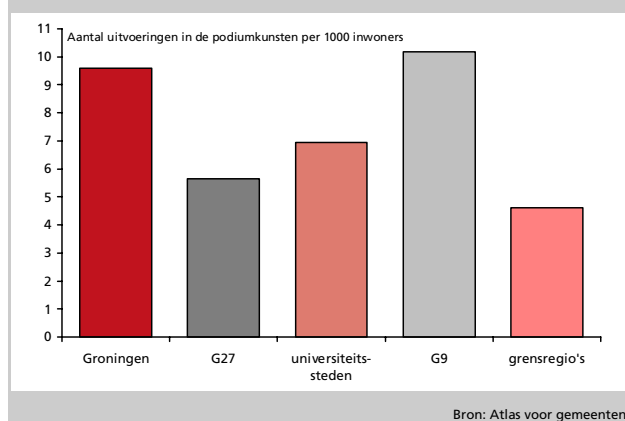
Voor wat betreft het culturele aanbod is het beeld voor Groningen over het algemeen dus positief. Groningen biedt zijn inwoners een relatief groot en divers cultureel aanbod. De Culturele Index die in figuur 2.17 wordt gepresenteerd bevestigt dat positieve beeld van Groningen. In die Culturele Index zijn vijftien indicatoren voor het culturele aanbod in een stad gecombineerd (zie de bijlage voor een methodologische verantwoording). De Index probeert een zo volledig mogelijk beeld te geven van de omvang en de diversiteit van het culturele aanbod in een stad. Op de ranglijst van die Culturele Index staat Groningen tweede, achter Amsterdam. Utrecht – de eerste stad op de ranglijst die kandidaat is voor de Culturele Hoofdstad van 2018 – staat derde.

Juist de diversiteit aan culturele voorzieningen in een aantrekkelijke historische binnenstad (zoals de Culturele Index probeert uit te drukken) is, in het licht van de theorie over de aantrekkelijke stad die in het vorige hoofdstuk werd besproken, een belangrijke kwaliteit van de stad. Het op die manier berekende culturele aanbod in een stad verklaart in een eenvoudig regressiemodel ongeveer 10% van de verschillen in aantrekkingskracht tussen steden. Gezien de gunstige score die Groningen op die Index heeft, is het culturele aanbod naar verwachting een belangrijk fundament onder de aantrekkingskracht van die stad. Hoofdstuk 3 gaat daar verder op in.

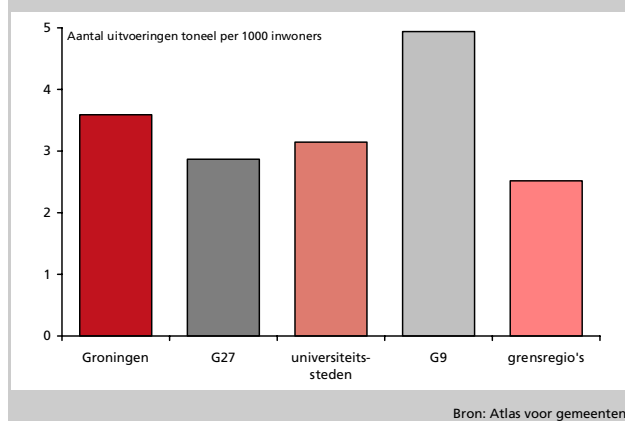
Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

Figuur 2.1 Podiumkunsten totaal¹¹

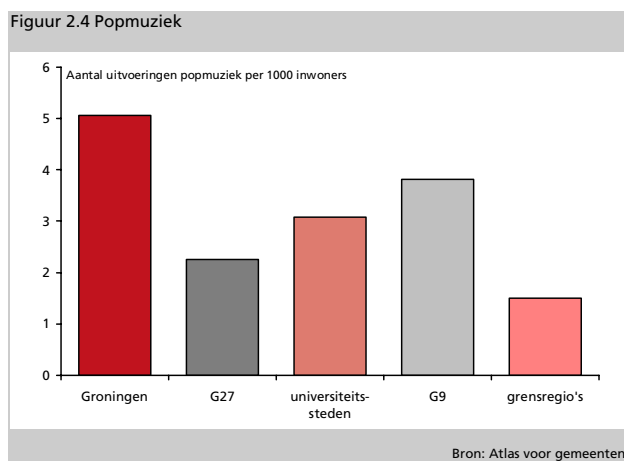
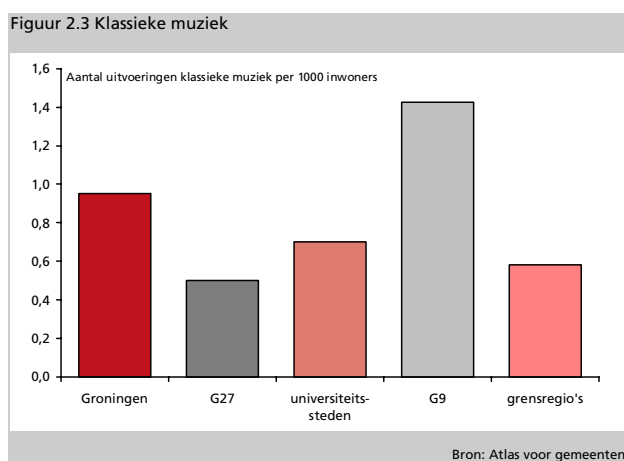
Figuur 2.2 Theatervoorstellingen

¹¹ Niet alleen uitvoeringen op zelfstandige podia zijn meegeteld, ook uitvoeringen in de podiumkunsten op andere locaties in de stad. Zie de bijlage bij dit rapport voor de definities van de in deze paragraaf gepresenteerde indicatoren voor het culturele aanbod in Groningen.

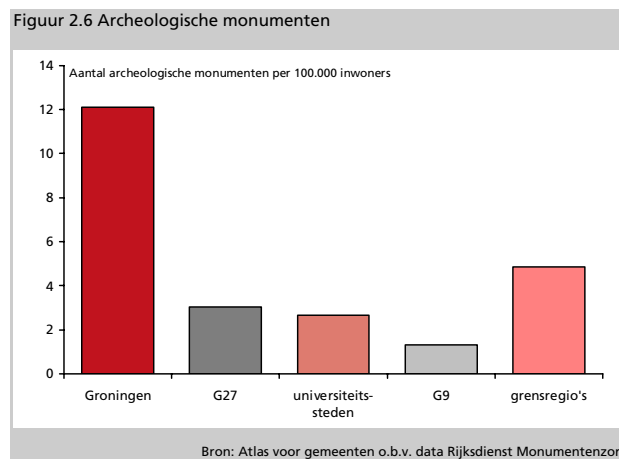
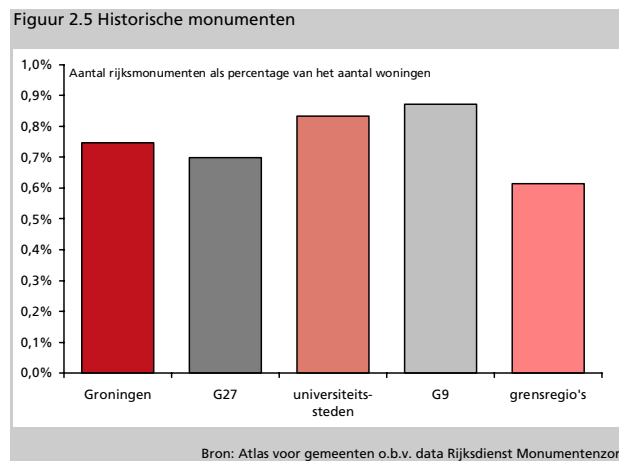
Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

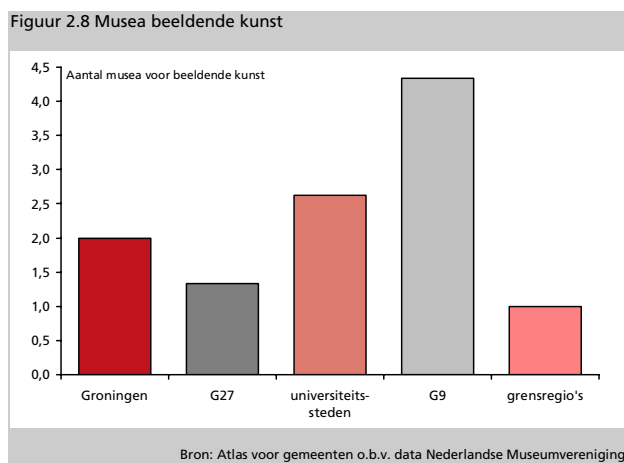
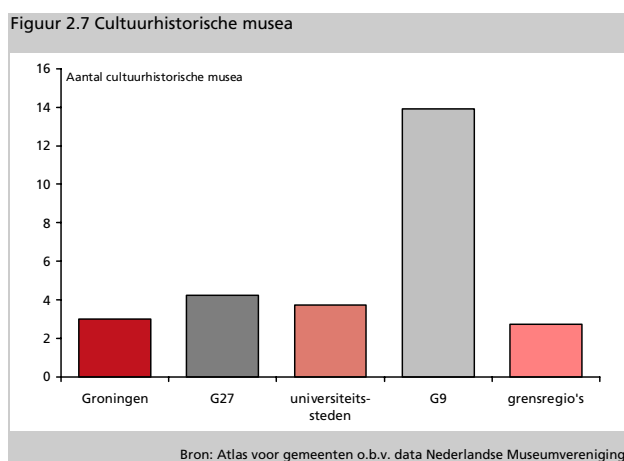
Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

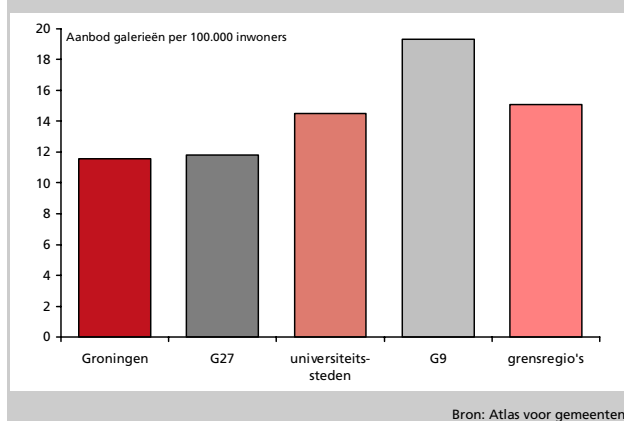
Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

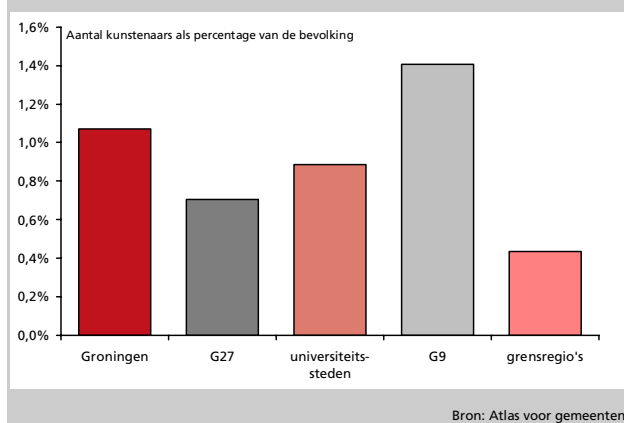
Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

Figuur 2.9 Galerieën

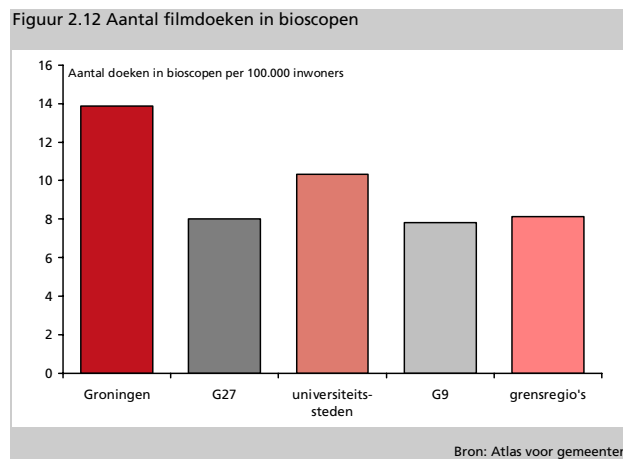
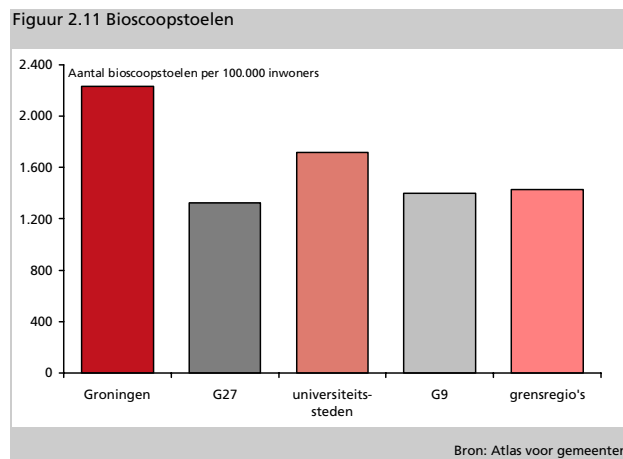

Figuur 2.10 Kunstenaars

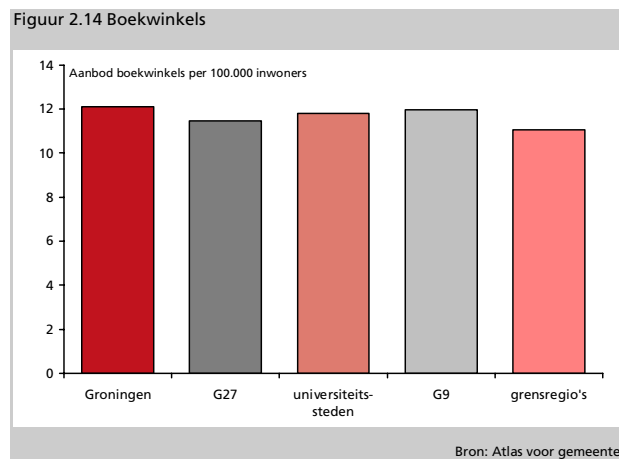
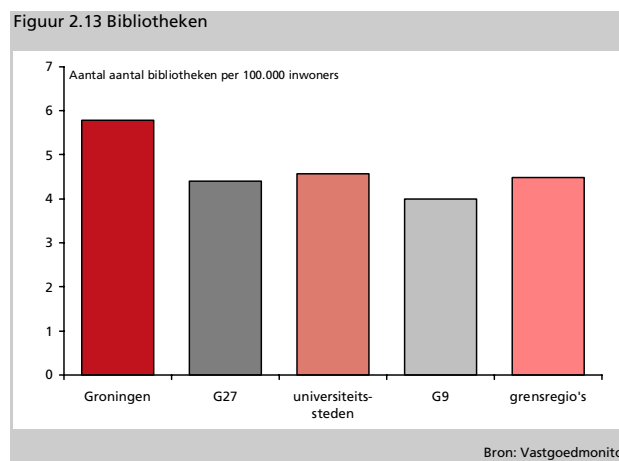
Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

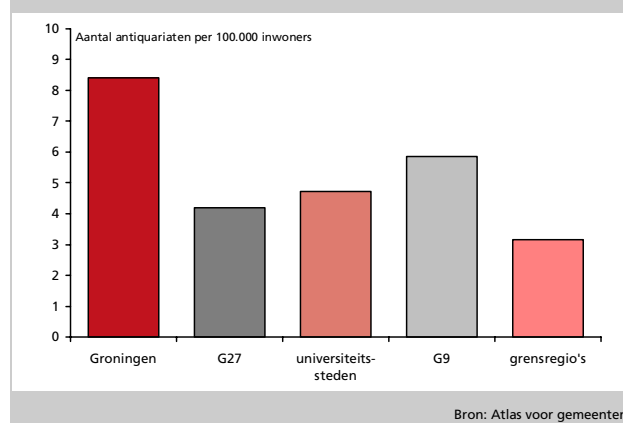
Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

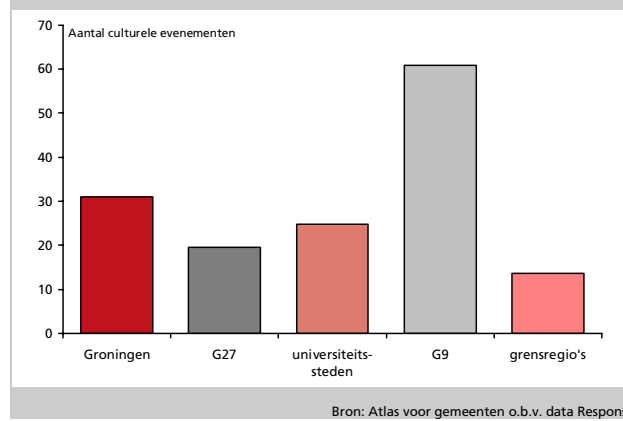
Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

Figuur 2.15 Antiquariaten

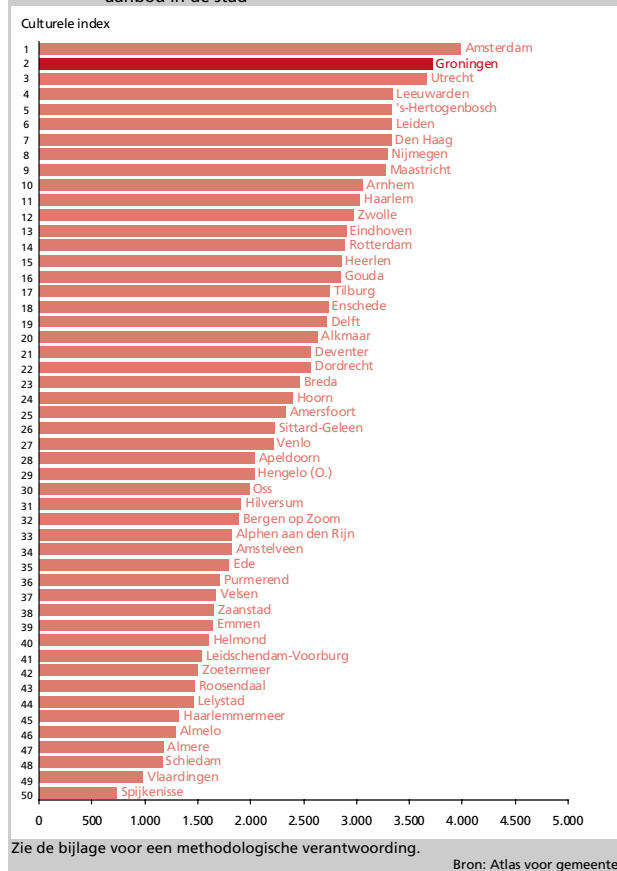
Figuur 2.16 Culturele evenementen per jaar

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

Figuur 2.17 De Culturele Index: omvang en diversiteit van het culturele aanbod in de stad

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

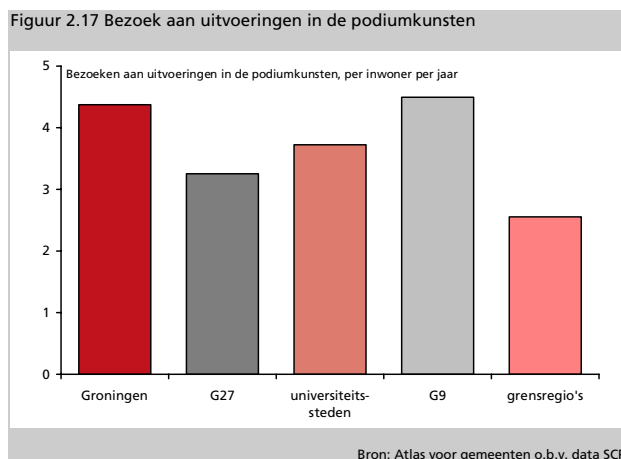
Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

2.2 Cultuurdeelname in Groningen

Het belang van cultuur voor de aantrekkingskracht en de economische vitaliteit van een stad begint bij het feit dat mensen van cultuur genieten, en daardoor graag culturele activiteiten bezoeken. Om die reden willen veel mensen – en in hun kielzog bedrijven – in een stad met een groot en gevarieerd cultureel aanbod wonen.

Hoofdstuk 3 gaat uitgebreid in op het belang van cultuur voor de aantrekkingskracht en economische vitaliteit van de stad Groningen. In deze paragraaf wordt daarvoor allereerst het fundament gelegd: de relatie tussen het culturele aanbod en de (passieve) cultuurdeelname in de stad Groningen.

De vraag is hoe het gesteld is met die cultuurdeelname onder de inwoners van Groningen. Hoe verhoudt die participatie zich tot het aanbod aan cultuur in de stad? En in hoeverre is de samenstelling van de bevolking van Groningen bepalend voor die cultuurdeelname?

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

Figuur 2.17 laat allereerst zien dat het bezoek aan uitvoeringen in de podiumkunsten in Groningen groter is dan gemiddeld in de meeste andere steden, en ongeveer even groot als gemiddeld in de rest van de G9. Gemiddeld bezoekt een inwoner van Groningen bijna viereneenhalf uitvoeringen in de podiumkunsten per jaar. In de andere steden ligt dat gemiddeld meer dan een uitvoering per jaar lager.

De vraag is vervolgens hoe die relatief hoge cultuurdeelname in Groningen kan worden verklaard en welke rol het aanbod daarin speelt. Om die vraag te kunnen beantwoorden is de cultuurdeelname van 11.540 Nederlanders op individueel niveau via regressieanalyses in verband gebracht met bevolkingskenmerken en met het culturele aanbod in stad en regio. In tabel 2.1 zijn de resultaten uit die analyse gestileerd weergegeven en vertaald naar de verschillen in cultuurdeelname tussen steden.

Tabel 2.1 Wat verklaart de (passieve) cultuurdeelname in een stad?

	Theater- en concertbezoek
Aanbod podiumkunsten (ruimtelijk gemiddelde: aanbod in de stad en zijn omgeving)	+
Aandeel bevolking < 30 jaar	+
Aandeel bevolking 30-50 jaar	-
Aandeel bevolking met middelbare en hogere opleiding	+
Matching: interactie tussen aandeel bevolking met middelbare en hogere opleiding en ruimtelijk gemiddelde aanbod podiumkunsten	+
Aandeel niet-westerse allochtonen	-
Sample	11540
Verklaringskracht	10,3%

De tabel toont de gestileerde uitkomsten uit een regressieanalyse waarbij de cultuurdeelname (bezoek aan uitvoeringen in de podiumkunsten) wordt verklaard uit het aanbod en allerlei bevolkingskenmerken.

+ Significant positief van invloed op cultuurdeelname
- Significant negatief van invloed op cultuurdeelname

Bron: Atlas voor gemeenten o.b.v. data SCP, CBS en Atlas

Uit die analyse blijkt allereerst dat mensen onder de 30 jaar significant vaker naar een uitvoering gaan. Mensen die tussen de 30 en de 50 jaar oud zijn gaan juist significant minder vaak naar een concert of theatervoorstelling. Verder gaan mensen met een middelbare en hogere opleiding vaker, en niet-westerse allochtonen significant minder vaak. Naast die

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

bevolkingskenmerken biedt het aanbod aan podiumkunsten in de stad en zijn omgeving een belangrijke verklaring voor de mate waarin de inwoners van een stad deelnemen aan cultuur. En ook de combinatie tussen opleidingsniveau en aanbod (*matching*) biedt nog een aanvullende verklaring.

Met investeringen in het culturele aanbod in een stad wordt cultuurdeelname onder de bevolking dus automatisch vergroot. De kenmerken van de bevolking van een stad bepalen hoe groot dat effect zal zijn. Voor Amsterdam is al eens berekend dat de tot 2015 geplande uitbreiding van het culturele aanbod in die stad zal leiden tot een forse toename van de cultuurdeelname onder de bevolking in die stad.¹²

Er zit een interessante cirkelredenering in de relatie tussen het culturele aanbod en de cultuurdeelname in een stad. Deelname aan cultuur op jonge leeftijd verhoogt namelijk de waarde die mensen op latere leeftijd toekennen aan de aanwezigheid van cultuur in de stad.¹³ Investeren in deelname levert dus niet alleen de daaraan toegeschreven sociale effecten op, maar zal de waarde van de aanwezige cultuur in de stad (het consumentensurplus en de optiewaarde, zie hoofdstuk 4) op termijn ook weer vergroten. En dat aanbod vergroot weer de cultuurdeelname, etc., etc.

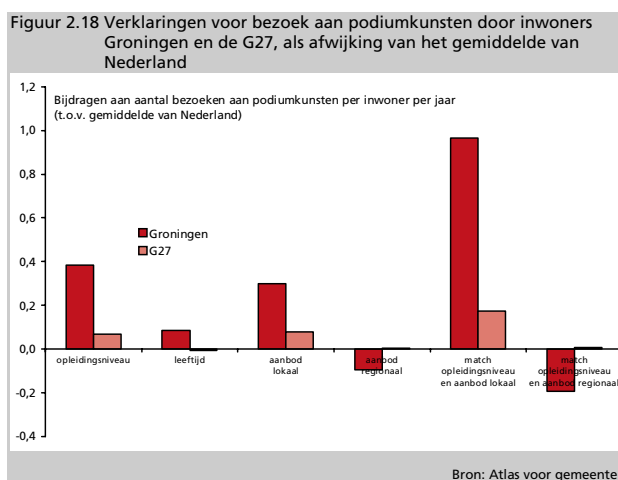
In figuur 2.18 zijn de uitkomsten uit de (regressie)analyses voor Groningen weergegeven. Per verklarende factor is aangegeven of die in de stad een hogere of lagere cultuurdeelname onder de bevolking zou voorspellen. Als het staafje boven de x-as uitsteekt, draagt die factor bij aan de verklaring voor een hogere cultuurdeelname onder de bevolking dan gemiddeld in Nederland. Steekt het staafje onder de x-as uit, dan draagt die factor bij aan de verklaring voor een lager dan gemiddelde cultuurdeelname in de stad.

¹² M. Gerritsen, B. Langenberg, G. Marlet, J. Poort, J. Theeuwes, C. van Woerkens, 2008: Voorstelling van uitvoeringen. Vraag en aanbod van podiumkunsten in Amsterdam tot 2015 (SEO/Atlas, Amsterdam/Utrecht).

¹³ L. Lévy-Garboua, C. Montmarquette, 2002, The demand for the arts. *Cirano Scientific Series*.

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

De grafiek laat allereerst zien dat op basis van het opleidingsniveau en de leeftijdsopbouw van de bevolking van Groningen een bovengemiddelde bezoekfrequentie aan de podiumkunsten verwacht mag worden. Dat opleidingsniveau is veel hoger dan gemiddeld in de G27, en verklaart voor een deel waarom cultuurdeelname onder de inwoners van Groningen groter is. Ook de leeftijdsopbouw van de bevolking van Groningen, met relatief veel mensen onder de 30 jaar, 'voorspelt' een bovengemiddelde cultuurdeelname.

Op basis van het lokale aanbod aan podiumkunsten wordt ook een hoger dan gemiddeld aantal concert- en theaterbezoeken onder de inwoners van Groningen verwacht. Dat geldt niet alleen voor het aanbod op zich, maar ook voor de aansluiting van dat aanbod op de kenmerken van de bevolking; de interactie tussen opleidingsniveau en uitvoeringen in de podiumkunsten.

De inwoners van Groningen zijn voor hun cultuurconsumptie wel aangewezen op de stad zelf; op basis van het culturele aanbod in de omgeving van de stad zou de cultuurdeelname in de stad Groningen juist

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

lager zijn dan in andere steden in Nederland. Hoewel die analyse hier niet is uitgevoerd, betekent dat automatisch ook dat de inwoners van de gemeenten in de omgeving van Groningen, meer dan de ommelanden van de andere steden in Nederland, voor hun cultuurconsumptie zijn aangewezen op de stad Groningen.

De conclusie op basis van deze analyse is dan ook dat de hoge cultuurdeelname onder de inwoners van Groningen (en waarschijnlijk ook de ommelanden) behalve uit de bevolkingskenmerken, in belangrijke mate te verklaren is uit het grote en gevarieerde cultuur aanbod in de stad. In het volgende hoofdstuk wordt geanalyseerd wat dat betekent voor de aantrekkingskracht en de economische vitaliteit van die stad.

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

3 De aantrekkingskracht van Groningen

Cultuur speelt over het algemeen een prominente rol in de concurrentiepositie van steden, zo bleek uit de bespreking van de wetenschappelijke literatuur in hoofdstuk 1. Steden die een groot en gevarieerd cultureel aanbod hebben, zijn over het algemeen ook de populaire woonsteden. Die steden hebben de grootste aantrekkingskracht op verhuizende huishoudens. En bovendien gaat het in die steden ook economisch vaak beter.

In dit hoofdstuk wordt de aantrekkingskracht van de stad Groningen nader geanalyseerd. Die aantrekkingskracht wordt vergeleken met andere steden in Nederland. Onderzocht wordt welke factoren de afwijking van Groningen ten opzichte van die andere steden verklaren, en welke rol cultuur daarin speelt. In dit deel van het onderzoek wordt dan ook de vraag beantwoord wat het belang van cultuur is voor (de aantrekkingskracht van) Groningen. Vervolgens wordt daarmee ook het indirecte belang van cultuur voor het vestigingsklimaat en de economische vitaliteit van de stad geanalyseerd (paragraaf 3.2).

3.1 Wat verklaart de aantrekkingskracht van steden?

Om die vraag te kunnen beantwoorden is met zogenoemde regressieanalyses achterhaald welke factoren ervoor zorgen dat de ene stad wel en de andere niet in trek is bij verhuizende huishoudens. In tabel 3.1 zijn de uitkomsten uit die analyses gestileerd weergegeven.

Naast de bereikbaarheid van banen blijkt ook het culturele aanbod in een stad van groot belang voor de aantrekkingskracht van de stad. Bij het culturele aanbod blijkt het vooral te gaan om het aanbod aan uitvoeringen in de podiumkunsten, en in mindere mate om de nabijheid van musea voor beeldende kunst en cultuurhistorische musea. Ook biedt de aanwezigheid van historisch erfgoed, afgemeten aan het aantal rijksmonumenten en historisch vaarwater, een significante verklaring voor de aantrekkingskracht van een stad.

33

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

Tabel 3.1 Wat bepaalt de aantrekkingskracht van een stad?

	Aantrekkingskracht van een stad op verhuizende huishoudens
ECONOMIE	
Bereikbaarheid van banen	+
WOONOMGEVING	
<i>Woningen</i>	
Aandeel vrijstaande woningen	+
Aandeel tweekappers	+
Aandeel tussenwoningen	-
Aandeel appartementen	-
Aandeel sociale huurwoningen	-
Aandeel hoogbouw	-
Aandeel vooroorlogse woningen	+
Gemiddelde afstand tot het centrum	-
Gentrification Index	+
<i>Voorzieningen</i>	
Aantal winkels mode en luxe	+
Nabijheid winkels dagelijkse boodschappen	-
Aanbod podiumkunsten	+
Aanbod musea (voor beeldende kunst en cultuurhistorie)	-
Culinaire kwaliteit	+
Historisch erfgoed (aandeel rijksmonumenten)	+
Aanwezigheid universiteit ¹⁴	+
Voetbalindex	+
<i>Natuur</i>	
Nabijheid Noordzeekust	+
Nabijheid natuurgebieden	+
OVERLAST EN ONVEILIGHEID	
Overlast	-
Vernielingen	-
Geweldsmisdrijven	-

De tabel is een gestileerde weergave van de uitkomsten uit de modellen (regressieanalyses) waarmee de aantrekkingskracht van steden wordt verklaard. Een + betekent dat die factor positief van invloed is op die aantrekkingskracht. Een - betekent dat die factor daar negatief mee samenhangt. Een volledige beschrijving van de gebruikte modellen is te vinden in: G.A. Marlet, 2009: De aantrekkelijke stad (VOC Uitgevers Nijmegen), hoofdstuk 5 en 6.

¹⁴ In dit model speelt alleen de aanwezigheid van een universiteit, en niet van hbo-instellingen – een rol bij het verklaren van de aantrekkingskracht van steden. De reden daarvoor is dat vooral universiteitssteden zich onderscheiden van niet-universiteitssteden, en het hebben van een hbo-instelling minder onderscheidend is. Bovendien zijn hbo-studenten gemiddeld minder dan universitaire studenten geneigd om in de stad van studie te gaan (en blijven) wonen. In varianten op dit model, waarin wordt gekeken naar in de stad woonachtige universitaire en hbo-studenten speelt de aanwezigheid van een hbo – maar nog steeds minder dan een universiteit – wel een rol bij de aantrekkingskracht van steden. Zie: G.A. Marlet, C.M.C.M. van Woerkens, 2010: Krimp!?, in: Atlas voor gemeenten 2010 (Atlas voor gemeenten, Utrecht).

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

Behalve het culturele aanbod in een stad doen ook andere voorzieningen ertoe bij het verklaren van verschillen tussen aantrekkingskracht. Zo blijkt de aanwezigheid van een goed presterende profvoetbalclub (voetbalindex) van invloed te zijn op de aantrekkingskracht van een stad op bepaalde bevolkingsgroepen. Ook de bereikbaarheid van natuur (en de kust) vanuit de stad doet ertoe.

Uit de directe woonomgeving blijken vooral de indicatoren voor geweld, overlast en vernielingen een negatieve verklaring te bieden voor de aantrekkingskracht van een stad en regio. Behalve ligging, voorzieningen en een veilige woonomgeving zijn ook de kenmerken van de woningvoorraad van invloed op de aantrekkingskracht van een stad. Het aandeel hoogbouw en sociale huurwoningen is bijvoorbeeld negatief van invloed op de aantrekkingskracht, de omvang van de woningen positief.

3.2 Wat verklaart de aantrekkingskracht van Groningen?

De in tabel 3.1 getoonde indicatoren zijn gemiddeld van invloed op de aantrekkingskracht van de Nederlandse steden. De vraag is welke van die factoren voor Groningen van belang zijn bij het verklaren van de aantrekkingskracht. Het linkerstaafje in figuur 3.1 laat zien dat de aantrekkingskracht van Groningen ongeveer op het gemiddelde ligt van de G27. De overige staafjes in de grafiek laten zien hoe die gemiddelde aantrekkingskracht van Groningen op verhuizende huishoudens te verklaren is.

De ongunstige – ten opzichte van de grote agglomeraties in het land relatief perifere – ligging van Groningen heeft een negatief effect op de aantrekkingskracht van de stad. Door die ligging zijn er voor de (potentiële) inwoners van Groningen minder banen binnen acceptabele reistijd dan gemiddeld voor de inwoners van de andere steden in het land (het vierde staafje in figuur 3.1), waardoor ook de carrièrekansen voor de (potentiële) inwoners van Groningen lager zijn dan gemiddeld. Ook de kenmerken van de woningvoorraad en de leefbaarheidsproblemen in de woonomgeving hebben een meer dan gemiddeld negatieve invloed op de aantrekkingskracht van Groningen op verhuizende huishoudens (de staafjes 3 en 9 in figuur 3.1).

35

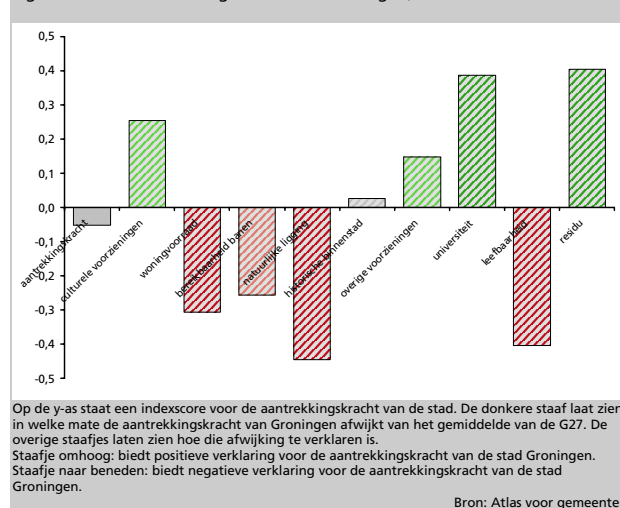
Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

De aantrekkingskracht die de stad Groningen wel degelijk heeft op verhuizende huishoudens blijkt vooral gebaseerd te zijn op de aanwezigheid van de universiteit (het achtste staafje in figuur 3.1), in combinatie met het culturele aanbod (het tweede staafje), de historische binnenstad (het zesde staafje), en de overige voorzieningen in de stad (het zevende staafje in figuur 3.1).

Daarnaast is er een onverklaard deel: het residu. Dat betekent dat de aantrekkingskracht van Groningen groter is dan op basis van de onderzochte kenmerken verwacht mocht worden. Een mogelijke verklaring daarvoor is de versterkende werking die uitgaat van een mooie historische binnenstad in combinatie met een groot en divers aanbod aan culturele voorzieningen. Deze combinatie levert een bijdrage aan een positief imago en kan zo de aantrekkingskracht van de stad versterken. Bovendien ligt het voor de hand dat de bekende evenementen in de stad – hoewel dat gemiddeld genomen voor Nederlandse steden niet geldt – in het geval van Groningen wél een bijdrage leveren aan een grotere aantrekkingskracht.

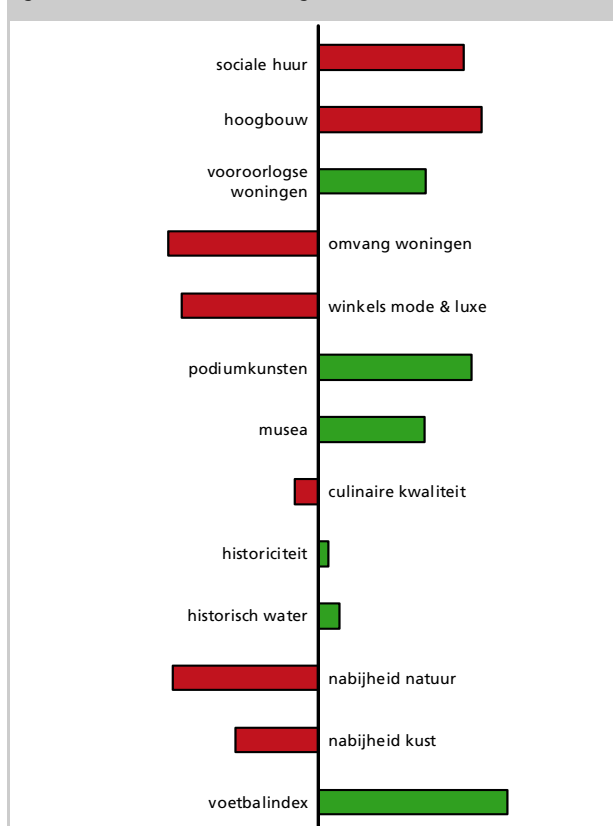
Figuur 3.1 De aantrekkingskracht van Groningen, 2010

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

Figuur 3.2 De amenities van Groningen, 2010

De figuur toont de afwijking van het gemiddelde van de G27. Hoe verder het staafje naar rechts wijst, hoe hoger de score ten opzichte van de G27. Hoe verder het staafje naar links wijst, hoe lager.

Bronnen: Vastgoedmonitor (1, 2, 3, 5), NVM (4), Atlas voor gemeenten (6, 7, 10,11), Rijksdienst voor de monumentenzorg (8), Ministerie van BZK (9).

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

De relatief ongunstige ligging van Groningen, de kwalitatief ondergemiddelde woningvoorraad, en de relatief grote leefbaarheidsproblemen in de woonomgeving worden dus gecompenseerd door de universiteit en het grote en diverse aanbod aan (culturele) voorzieningen in de stad. Zonder die positieve aspecten van de stad zou Groningen er een stuk minder rooskleurig voor staan.

In figuur 3.2 zijn de indicatoren voor stedelijke voorzieningen (*amenities*) die een rol spelen bij de aantrekkingskracht van de stad verder uitgesplitst. Daaruit blijkt dat zowel het historisch erfgoed (rijksmonumenten, vooroorlogse woningen en historisch vaarwater) als de nabijheid van musea en podiumkunsten voor Groningen belangrijke redenen zijn dat de stad in trek is als woonstad. Ook op de voetbalindex scoort Groningen bovengemiddeld. Maar op alle andere *amenities* en kenmerken van de woningvoorraad scoort Groningen ten opzichte van de G27 benedengemiddeld.

Het cultureel aanbod in de stad levert dus – naast de universiteit – de belangrijkste bijdrage aan de aantrekkingskracht van de stad Groningen. Dat is ook een belangrijke reden dat de migratiebalans van jonge mensen voor Groningen zeer positief is, en waarmee Groningen zelfs op de tweede plaats staat van de steden in Nederland (figuur 3.3). Op de woonaantrekkelijkheidsindex – die de migratiebalans en de concurrentiepositie van steden in hoge mate bepaalt en verklaart – staat Groningen twaalfde (figuur 3.4). Die aantrekkingskracht is de laatste jaren fors toegenomen (figuur 3.5), hetgeen vooral het gevolg is van een toename van het culturele aanbod in de stad.

Als dat grote en diverse culturele aanbod in de stad weg zou vallen, zou daarmee ook de aantrekkingskracht van de stad op verhuizende huishoudens, met in hun kielzog bedrijven, geringer worden.

Als Groningen bijvoorbeeld – net als Amsterdam mogelijkwijze gaat overkomen¹⁵ – een kwart van zijn jaarlijkse aantal uitvoeringen in de podiumkunsten zou verliezen, dan komt het aanbod aan podiumkunsten in Groningen op het niveau van Zoetermeer te liggen, en zou Groningen op de ranglijst van de woonaantrekkelijkheidsindex van de twaalfde naar de

¹⁵ G. Marlet, R. Ponds, 2011: De waarde van kunst en cultuur in Amsterdam (Atlas voor gemeenten, Utrecht).

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

26ste plaats dalen (zie figuur 3.6). Als de helft van het culturele aanbod uit de stad verdwijnt, dan duikelt Groningen zelfs naar de 37ste plaats (figuur 3.7). Groningen wordt dan een soort Enschede, een stad waar alleen de universiteit nog voor enige aantrekkingskracht zorgt.

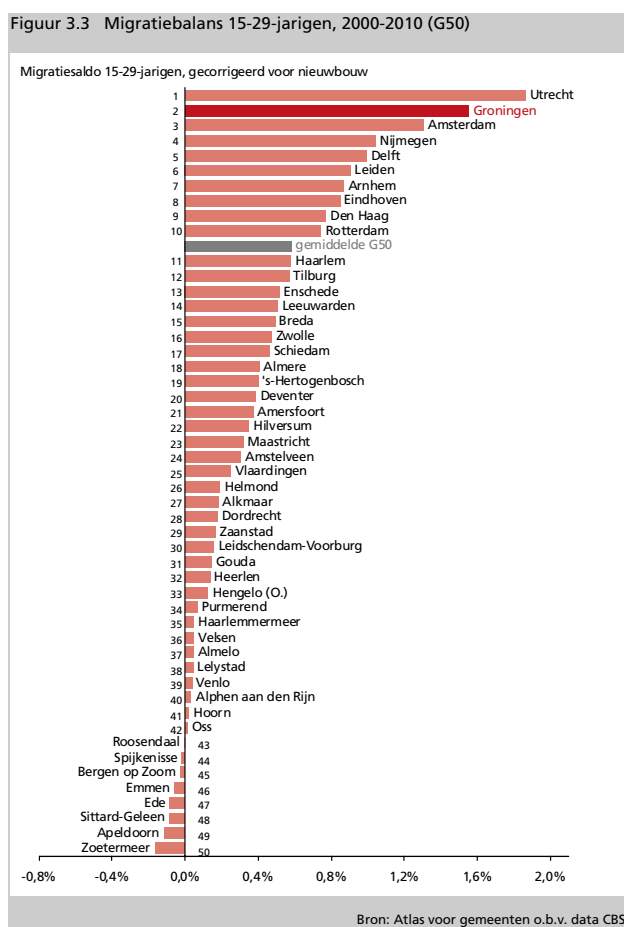
Gezien het feit dat de gemeente niet voornemens is om op de podiumkunsten te bezuinigen is een dergelijk doemscenario overigens niet erg waarschijnlijk (zie hoofdstuk 5). Bovendien is het niet erg aannemelijk dat alleen het aanbod in Groningen afneemt, terwijl het aanbod in de andere steden constant blijft, zoals bij deze rekenexercities is aangenomen. Wel geeft deze berekening een indruk van het relatieve belang van cultuur in de aantrekkingskracht van de stad Groningen.

Een lagere aantrekkingskracht zou onherroepelijk betekenen dat Groningen minder studenten en andere jonge huishoudens zal trekken en/of vasthouden. De positieve migratiebalans uit figuur 3.3 zou dan fors verslechteren. Dat is niet alleen slecht voor de – economische vitaliteit van de – stad zelf (zie hoofdstuk 1), maar ook voor de gemeenten in de rest van de provincie (zie kaart 1.2).

Ook die gemeenten zullen op termijn minder huishoudens aan zich kunnen binden, met alle gevaren voor bevolkingskrimp en leegstand van dien. Het in stand houden van de aantrekkingskracht van de stad is dus niet alleen van belang voor de stad Groningen zelf, maar ook voor de rest van de regio. Die regio profiteert – in de strijd tegen krimp – van de nabijheid van een aantrekkelijke centrumstad, met een groot en divers cultureel aanbod. Het ligt dan ook voor de hand om voor het in stand houden van het culturele aanbod in de stad Groningen ook de omliggende gemeenten en/of de provincie aan te spreken.

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

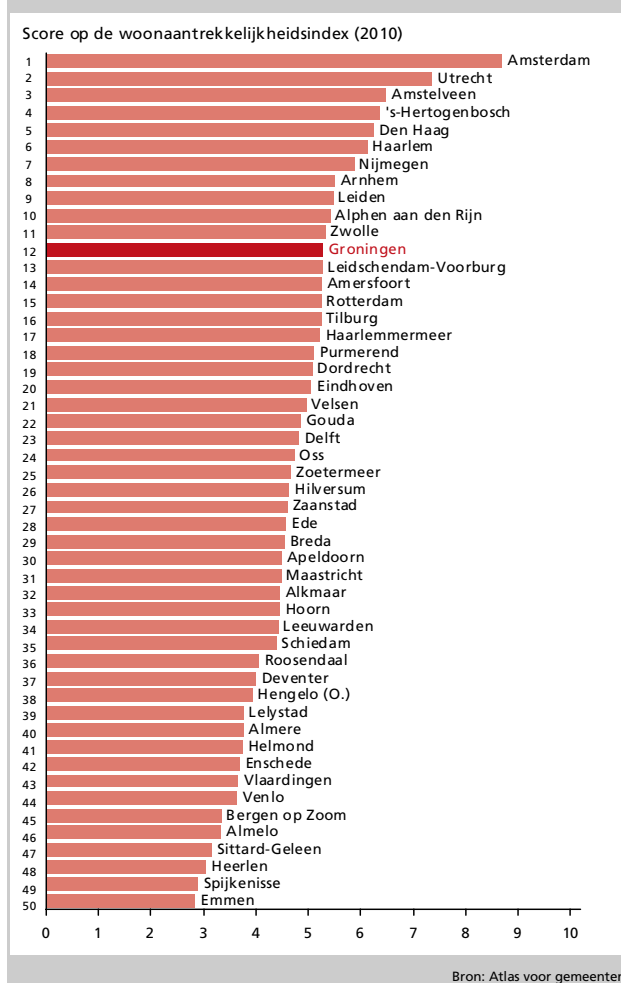
Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

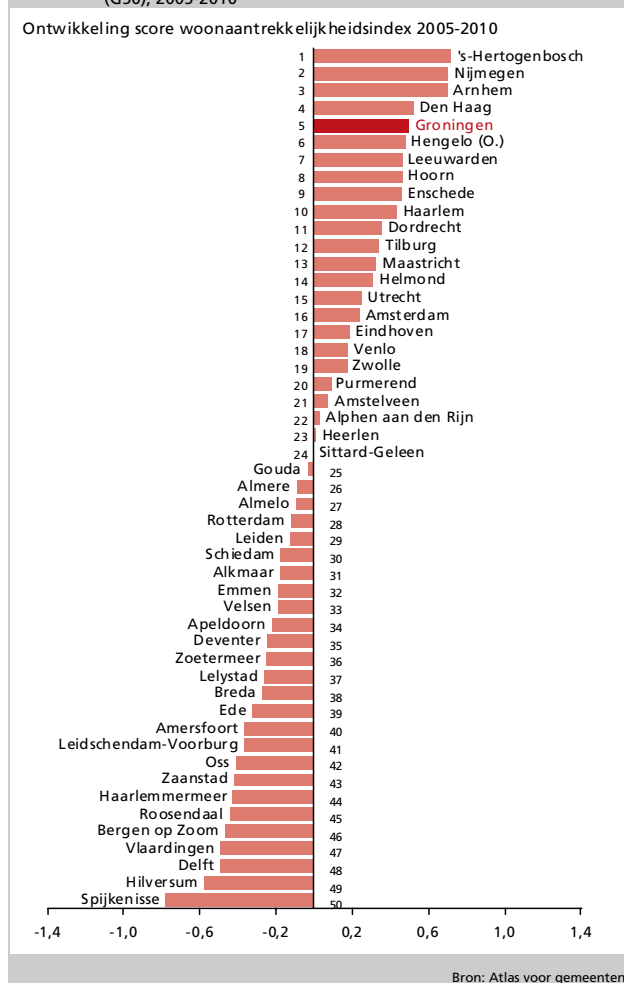
Figuur 3.4 Woon aantrekkelijkheidsindex, 2010

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

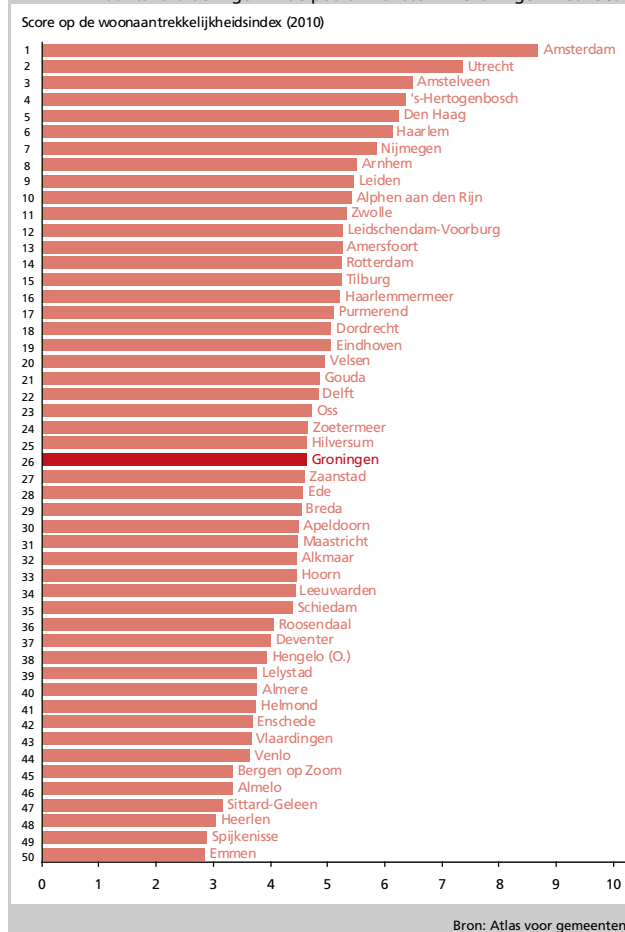
Figuur 3.5 Ontwikkeling van de aantrekkingskracht van Nederlandse steden (G50), 2005-2010

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

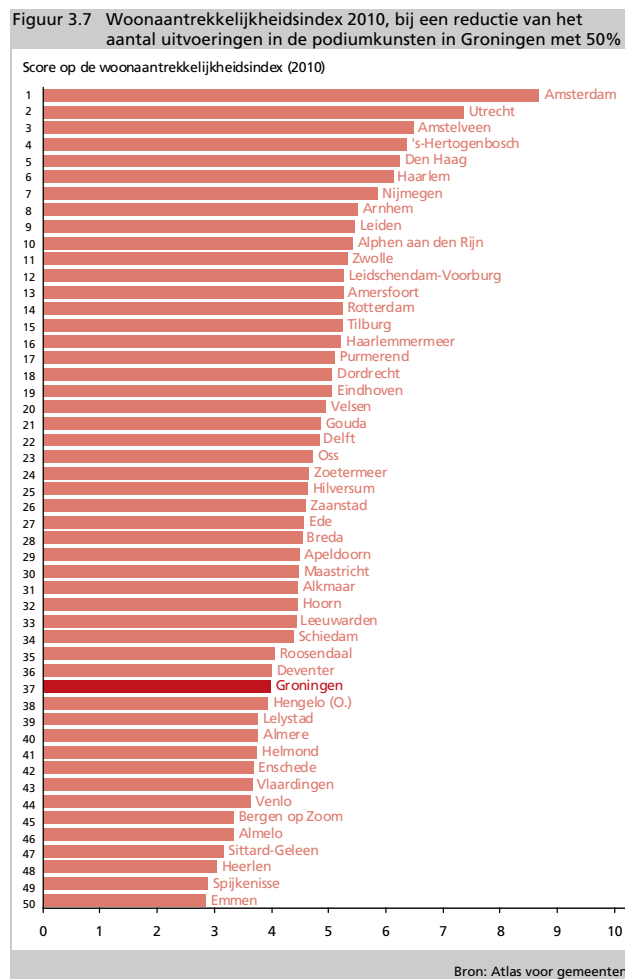
Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

Figuur 3.6 Woonaantrekkelijkheidsindex 2010, bij een reductie van het aantal uitvoeringen in de podiumkunsten in Groningen met 25%

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

3.3 Van aantrekkingskracht naar economische vitaliteit

Figuur 1.2 in hoofdstuk 1 liet zien dat steden met een grote creatieve klasse ook meer werkgelegenheids groei kennen. En steden met een groot en gevarieerd cultureel aanbod hebben een relatief grote aantrekkingskracht op creatieve, hoogopgeleide mensen (zie figuur 1.1 in hoofdstuk 1).

Het effect van cultuur op werkgelegenheids groei is dus indirect en loopt van het culturele aanbod naar de voorraad *human capital* in de stad (het aantal mensen dat deel uitmaakt van de creatieve klasse, als percentage van de beroepsbevolking) en vervolgens naar werkgelegenheids groei. Sinds het beroemde boek van Richard Florida¹⁶ is er veel geschreven over het vermeende belang van creatieve mensen (en bedrijven) in de stad. Er is weliswaar veel scepsis over de *creative capital* theorie,¹⁷ maar empirisch is voor Nederland het belang van creatieve mensen in de stad wel aangetoond.¹⁸

Een deel van de relatie tussen *human capital* en werkgelegenheids groei loopt van creatieve mensen naar creatieve bedrijven; waar veel creatieve mensen wonen worden veel creatieve bedrijven gestart, of vestigen zich bestaande creatieve bedrijven. En veel creatieve bedrijven in de stad kunnen op hun beurt weer voor *spillover* effecten zorgen, en zo de werkgelegenheid in andere sectoren stimuleren.¹⁹ Een ander deel van de relatie loopt van *human capital* naar werkgelegenheids groei in andere dan de creatieve sectoren. Aan het verband tussen de hoogopgeleide, creatieve bevolking in de stad (*human capital*) en de groei van die werkgelegenheid in die sectoren liggen vier mechanismen ten grondslag:

1. Mensen met meer kennis en vaardigheden zijn productiever, waardoor bedrijven daar 'goedkoper kunnen produceren', zich in de buurt van die hoogopgeleide, creatieve mensen vestigen, en de werkgelegenheid daar zal toenemen.²⁰

¹⁶ R. Florida, 2002: *The rise of the creative class, and how it's transforming work, leisure, community and everyday life* (Basic Books, New York).

¹⁷ E.L. Glaeser, 2004: Review of Richard Florida's *The rise of the creative class*.

¹⁸ G.A. Marlet, C.M.C.M. van Woerkens, 2007: *The Dutch Creative class and how it fosters urban employment growth*, in: *Urban Studies*, 44, 13, pp. 2605-2626.

¹⁹ E. Stam, J. de Jong, G. Marlet, 2008: 'Creative industries in the Netherlands: structure, development, innovativeness and effects on urban growth', *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography* 90 (2): 119-132.

²⁰ E.L. Glaeser, J. Scheinkman, A. Schleifer, 1995: *Economic growth in a cross-section of cities*, in: *Journal of monetary economics*, 36, pp. 117-143.

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

2. Hoogopgeleiden geven meer geld uit in de plaatselijke horeca, detailhandel en theaters waarmee ze de werkgelegenheid bevorderen, vooral de laagopgeleide werkgelegenheid (*trickle down*).²¹
3. Mensen met een hogere opleiding zijn eerder geneigd vanuit hun woonhuis een eigen bedrijf te starten.²²
4. Steden met veel hoogopgeleiden passen zich beter aan nieuwe economische omstandigheden aan, zoals een economische recessie, omdat hoogopgeleiden creatiever zijn in het zoeken naar alternatieven.²³

De beschrijvende statistieken die in onderstaande grafieken zijn opgenomen geven een eerste indruk van het belang van die mechanismen voor de stad Groningen. Groningen heeft behalve een relatief groot en gevarieerd cultureel aanbod (zie hoofdstuk 2), (als gevolg daarvan) ook een relatief grote creatieve klasse (en dus veel *human capital*) en relatief veel bedrijven in de creatieve bedrijfstakken.

Ook het aantal starters en zzp'ers is in Groningen relatief groot, vooral in vergelijking met de andere steden in de grensregio's. Groningen lijkt wat dat betreft wel een soort 'Berlijn in het klein': een aantrekkelijke woonstad in de periferie van het land, waar veel mensen koste wat kost willen blijven wonen en dan maar een baan onder hun niveau op de koop toenemen (met als negatief bijeffect dat ze daarmee lager opgeleiden van de arbeidsmarkt verdringen), of hun best doen om er een eigen bedrijf te starten.²⁴

²¹ P. Aghion, P. Bolton, 1997: *A theory of trickle-down growth and development*, in: *The Review of Economic Studies*, 64, pp. 151-172.

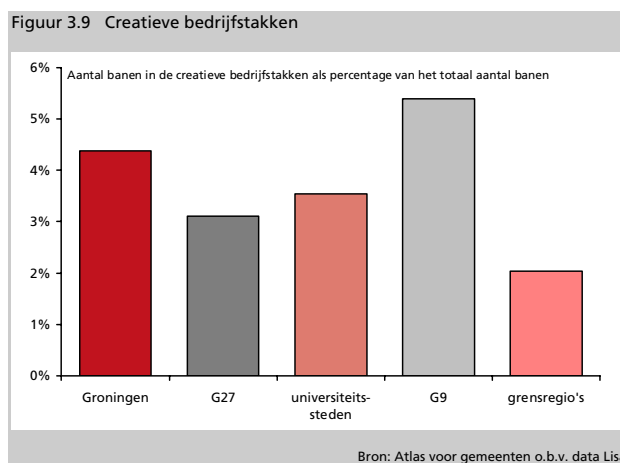
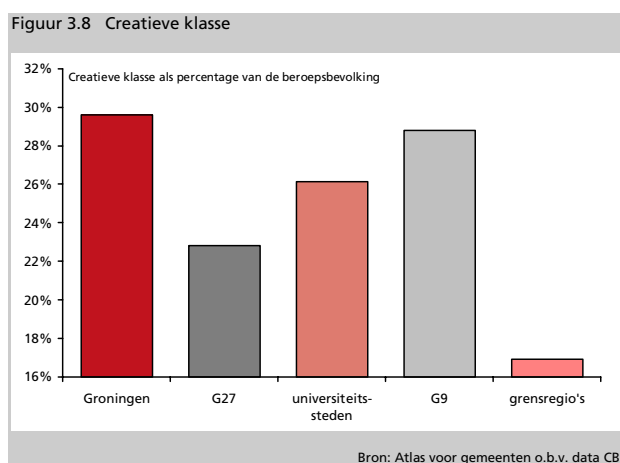
²² R.R. Nelson, S.G. Winter, 1982: *An evolutionary theory of economic performance* (Cambridge University Press, Cambridge).

²³ E.L. Glaeser, 2005: *Reinventing Boston: 1630-2003*, in: *Journal of Economic Geography*, 5, 2, pp. 119-153.

²⁴ Zie over dit fenomeen: G.A. Marlet, 2009: *De aantrekkelijke stad* (VOC Uitgevers Nijmegen).

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

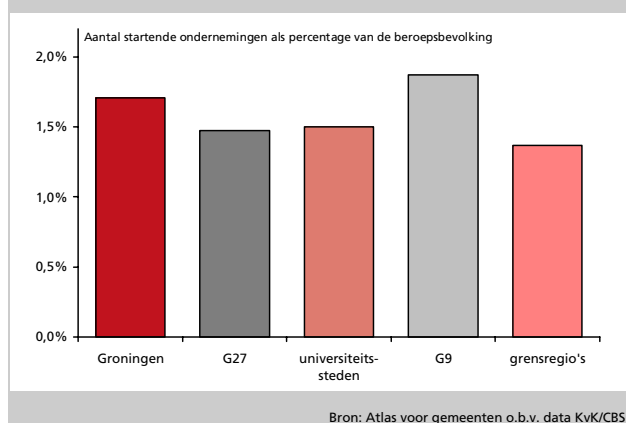
Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

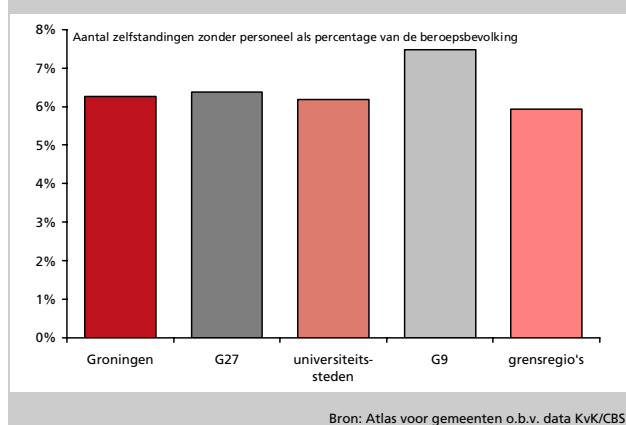
Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

Figuur 3.10 Starters

Figuur 3.11 ZZP'ers

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

Op basis van de regressiemodellen die ten grondslag lagen aan de figuren 1.1 en 1.2 in hoofdstuk 1 is het mogelijk om een globale inschatting te maken van de structurele werkgelegenheidseffecten die – indirect, op basis van de hierboven beschreven mechanismen – van het culturele aanbod in Groningen uitgaan. Dat is overigens alleen mogelijk voor de podiumkunsten omdat de culturele sector de enige is waarvoor dat mechanisme overtuigend is aangetoond.

De coëfficiënt voor de relatie tussen het aantal uitvoeringen in de podiumkunsten in een stad en de omvang van de creatieve klasse is 0,0099.²⁵ In Groningen zijn (en waren) er jaarlijks ongeveer 9,6 uitvoeringen in de podiumkunsten per 1.000 inwoners. Als gevolg van dat aanbod aan podiumkunsten behoort in Groningen dus ongeveer 9,5% van de beroepsbevolking extra tot de creatieve klasse dan als er geen cultuur in de stad zou zijn. De totale beroepsbevolking in Groningen is ruim 90.000 personen. Dat betekent dat 8.500 'leden' van de creatieve klasse in Groningen daar niet hadden gewoond als er geen cultuur zou zijn.

De coëfficiënt voor de relatie tussen de omvang van de creatieve klasse en de werkgelegenheidsgroei over tien jaar is 0,69.²⁶ Dat betekent dat Groningen in tien jaar tijd (tussen 1996 en 2005) 6,5% meer werkgelegenheidsgroei heeft gekend als gevolg van de aanwezige voorraad *human capital* die het gevolg is van het culturele aanbod in de stad. Dat zijn ruim 6.000 banen. De totale groei over die periode bedroeg bijna 20.000 banen. Dat betekent dat bijna een derde deel van de banengroei in de stad Groningen indirect het gevolg is geweest van het grote culturele aanbod in de stad. Ofwel: dat deel van de banengroei had niet plaatsgevonden als de stad geen groot en divers aanbod aan cultuur had gehad.

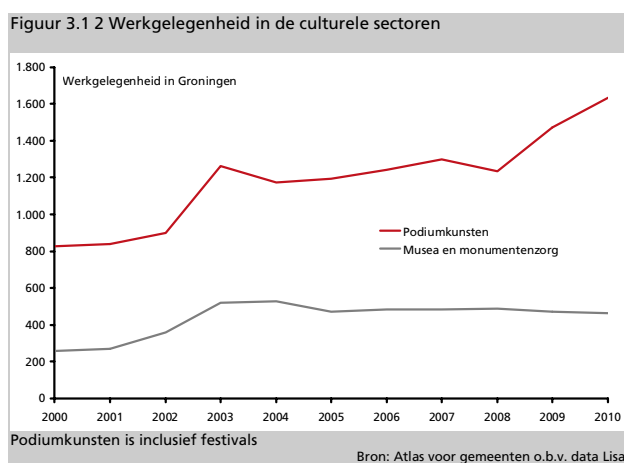
Behalve die indirecte werkgelegenheidseffecten in andere sectoren is de culturele sector zelf ook een belangrijke werkgever voor de stad. Met de culturele sector in de stad Groningen zijn ruim 2.000 banen gemoeid. Dat is bijna 2% van de totale werkgelegenheid in de stad. Met name in de podiumkunsten is dat aantal banen de laatste jaren gestaag toegenomen (zie figuur 3.12).

²⁵ G.A. Marlet, 2009: De aantrekkelijke stad (VOC Uitgevers Nijmegen), p.320.

²⁶ G.A. Marlet, 2009: De aantrekkelijke stad (VOC Uitgevers Nijmegen), p.146.

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

Tot slot leveren ook de bestedingen van de bezoekers aan de culturele evenementen in de stad Groningen de stad extra werkgelegenheid op. Dat deel van de economische effecten van cultuur is echter zeer gering van omvang, en komt in het volgende hoofdstuk aan bod.

Deze berekeningen leiden dus tot een globale schatting van het aantal banen waarvoor de culturele sector in de stad Groningen direct en indirect verantwoordelijk is. Dat zijn in totaal naar schatting ruim 8.000 (zesduizend plus tweeduizend) van de in totaal ruim 120.000 banen in de stad, ofwel 7% van het totale banenaanbod in de stad.

Als de culturele sector er niet zou zijn, kost dat Groningen vanzelfsprekend weer een deel van die banen. Dat zal – net als bij de sluiting van een fabriek – tijdelijk tot extra werkloosheid en verlies van productiviteit leiden. Maar economen gaan ervan uit dat de economie op termijn haar evenwicht hervindt, en iedereen elders (in een andere sector of elders in het land) weer aan het werk komt, of zich anderszins ten dienste stelt van de maatschappij. Daarom mag het werkgelegenheidseffect dat direct of indirect van de culturele sector uitgaat niet (volledig) als economisch (welvaarts)effect aan

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

de culturele sector in Groningen worden toegerekend. Alleen als mensen zonder die culturele sector, en de werkgelegenheidseffecten die daarvan uitgaan, structureel werkloos zouden zijn, én niet productief zouden zijn als vrijwilliger of in het informele circuit, is er sprake van een welvaartseffect dat aan de culturele sector mag worden toegeschreven. In het volgende hoofdstuk wordt verder op die welvaartseffecten van cultuur ingegaan.

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

4 De maatschappelijke waarde van cultuur in Groningen

In de vorige hoofdstukken werd het culturele aanbod in Groningen in kaart gebracht, en werd het effect daarvan op de cultuurdeelname in de stad en de aantrekkingskracht en de economische vitaliteit van de stad berekend.

Maar die effecten zijn niet hetzelfde als – en tellen niet altijd mee in – de maatschappelijke waarde en de welvaartseffecten van cultuur. Veel studies die de maatschappelijke impact van cultuur berekenen doen dat wel, beperken zich tot de economische effecten van cultuur, die ze vervolgens overschatten.

Bij het berekenen van de maatschappelijke waarde en de welvaartseffecten van cultuur voor een stad is het van belang alleen die effecten mee te nemen die niet zouden optreden als er geen cultuur zou zijn. Want anders is er sprake van een overschatting van het maatschappelijke belang van cultuur. Bovendien is het van belang om *alle* maatschappelijke waarden en welvaartseffecten van cultuur mee te nemen, en niet alleen de zuiver economische waarden. Want anders is er sprake van een (forse, zoals in dit hoofdstuk zal blijken) onderschatting.

In dit hoofdstuk worden de maatschappelijke waarde en de welvaartseffecten van het culturele aanbod in Groningen berekend. Voor dergelijke berekeningen moet een breed welvaartsbegrip worden gehanteerd, zoals gangbaar is in maatschappelijke kosten-batenanalyses, en in de beleidseconomie. Alle maatschappelijke effecten die gevolgen hebben voor de welvaart van consumenten (consumentensurplus) en bedrijven (producentensurplus) worden in kaart gebracht.

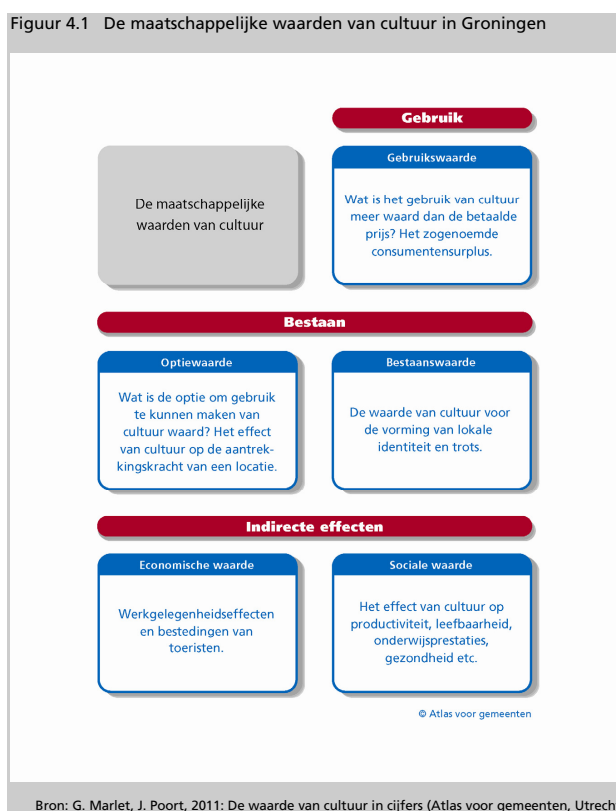
Het gaat dus niet alleen om financiële baten die als klinkende munt meetellen in het bruto stedelijk product. Voor een deel van de effecten zal dat wel het geval zijn, bijvoorbeeld de winst op de toeristische bestedingen die zijn toe te rekenen aan cultuur (producentensurplus). Voor een ander deel, bijvoorbeeld het genot dat consumenten ontleen aan een theaterbezoek, is dat niet het geval.

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

In een eerdere studie naar de maatschappelijke waarden van cultuur zijn vijf categorieën cultuurwaarden onderscheiden.²⁷ Die categorieën zijn samengevat in figuur 4.1.

Figuur 4.1 De maatschappelijke waarden van cultuur in Groningen

²⁷ G. Marlet, J. Poort, 2011: De waarde van cultuur in cijfers (Atlas voor gemeenten, Utrecht).

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

Allereerst is er de gebruikswaarde. Mensen hebben het ervoor over om een kaartje te kopen voor een optreden of bezichtiging, een reis af te leggen en een bepaalde tijd te verblijven. Die kosten voor reis en verblijf weerspiegelen een deel van de waarde die mensen aan het culturele aanbod hechten. De meeste mensen hebben namelijk meer voor het optreden of de bezichtiging over dan het ze feitelijk kost. Het verschil is het consumentensurplus, de eerste maatschappelijke waarde van het culturele aanbod in Groningen. Hierbij geldt dat vanuit het perspectief van de stad Groningen logischerwijs alleen de gebruikswaarde van de inwoners van de stad Groningen mogen worden meegeteld. De gebruikswaarde van de bezoekers die elders uit het land komen wordt als welvaartswinst voor de rest van Nederland beschouwd.

Ook de mogelijkheid om cultuur te bezoeken, los van de vraag of dat bezoek ook echt plaatsvindt, heeft een waarde. Mensen die graag naar een culturele uiting gaan, zorgen ervoor dat ze in de buurt van dat culturele aanbod wonen. Mensen en bedrijven zijn bereid een hogere prijs te betalen voor een locatie in een stad of wijk met een groot cultureel aanbod. Op die manier waarderen ze de aanwezigheid van cultuur in hun woonomgeving en anticiperen ze op de positieve effecten die van cultuur(deelname) uitgaan. De optiewaarde slaat neer in de waarde van grond op dergelijke woonlocaties. Die residuele grondwaarde levert een inschatting op van de optiewaarde van het culturele aanbod in Groningen, en wordt berekend met de zogenoemde hedonische prijsmethode. Ook hier geldt dat voor de stad Groningen alleen de optiewaarde van de inwoners meetelt. Een deel van die optiewaarde van het culturele aanbod in de stad Groningen slaat namelijk neer in de rest van de provincie, omdat ook de inwoners van de omliggende gemeenten baat hebben bij de nabijheid van cultuur in de stad Groningen.

Daarnaast heeft het culturele aanbod in Groningen een indirecte economische waarde. Die waarde bestaat uit de bestedingen van toeristen die de stad bijvoorbeeld vanwege het Groninger Museum bezoeken. Daarnaast gaan van de culturele sector directe en indirecte werkgelegenheidseffecten uit. In het vorige hoofdstuk zijn die al berekend. In dit hoofdstuk wordt de vraag gesteld of en in hoeverre die als welvaartseffect aan de culturele sector in Groningen mogen worden toegeschreven. Hierbij wordt zowel naar buitenlandse toeristen als Nederlandse bezoekers uit andere gemeenten gekeken. Hierbij geldt voor de komst van Nederlandse bezoekers dat er voor de stad Groningen sprake is

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

van extra economische waarde. Voor de andere steden in Nederland is er er juist sprake van een welvaartsverlies door de komst van Nederlandse bezoekers naar Groningen. Vanuit het perspectief van Nederland maakt het niet uit (per saldo nul): het gaat immers alleen om verplaatsing van economische bestedingen die anders in de eigen woonstad (of in een andere stad) waren gedaan.

Tot slot heeft cultuur een sociale waarde. Zo zal het culturele aanbod in Groningen bijdragen aan de cultuureducatie op scholen en daarbuiten. Op die manier zorgt cultuur voor betere onderwijsprestaties en een hogere productiviteit onder de bevolking, en mogelijk zelfs voor een betere gezondheid en minder leefbaarheidsproblemen in de buurt. Daarnaast vertegenwoordigt de simpele aanwezigheid van cultuur in Groningen een waarde (de bestaanswaarde), omdat het kan bijdragen aan de lokale identiteit en trots.

Voor dit onderzoek wordt uitgegaan van deze vijf waarden en de bijbehorende grondslagen en welvaartseffecten. De ervaring leert dat de gebruikswaarde, optiewaarde en economische waarde van cultuur samen verreweg de grootste bedragen vertegenwoordigen. Bovendien zijn de bestaanswaarde en de sociale waarde van cultuur moeilijk geïsoleerd te kwantificeren, omdat daar geen goede methodes en gegevens voor zijn, maar vooral ook omdat ze door anticiperend gedrag hoogstwaarschijnlijk grotendeels terechtkomen in de optiewaarde. Daarom beperkt de berekening van de maatschappelijke waarde van cultuur in Groningen zich in dit hoofdstuk tot de gebruikswaarde, de optiewaarde (inclusief bestaanswaarde en sociale waarde) en de economische waarde.

Het onderzoek beperkt zich overigens tot de culturele sectoren waarvoor voldoende data beschikbaar waren: podiumkunsten (paragraaf 4.1), culturele festivals (paragraaf 4.3) en musea (paragraaf 4.2). In hoofdstuk 5 wordt vervolgens een inschatting gemaakt van het maatschappelijke effect van de voorgenomen bezuinigingen op de podiumkunsten in Groningen. Wat leveren die besparingen de belastingbetaler op? En wat kosten ze maatschappelijk, in termen van welvaartsverlies?

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

4.1 Podiumkunsten

Groningen heeft op dit moment volgens de database van Atlas voor gemeenten²⁸ achttien podia waarvan er – volgens de door de gemeente aangeleverde gegevens – vier subsidie van het rijk en/of de gemeente krijgen. Het gezamenlijk subsidiebedrag bedroeg € 7,3 miljoen, waarvan verreweg het grootste deel van de gemeente komt. De achttien podia vormen 1,8% van het totale aantal podia in Nederland. De Groningse podia verzorgden in 2009 in totaal 1.991 uitvoeringen. Dat komt neer op zo'n 10 uitvoeringen per 1.000 inwoners. De uitvoeringen in de podiumkunsten in Groningen trokken in 2009 gezamenlijk zo'n 490.000 bezoekers.

4.1.1 Gebruikswaarde

Het uitgangspunt bij de gebruikswaarde is het zogenoemde consumentensurplus: wat hebben mensen meer over voor een bezoek aan een uitvoering in de podiumkunsten dan ze er feitelijk voor betalen? Voor het berekenen van dat consumentensurplus zijn de inspanningen die mensen zich – in tijd en geld – getroosten voor het reizen naar en het verblijven in een theater of concertzaal leidend.

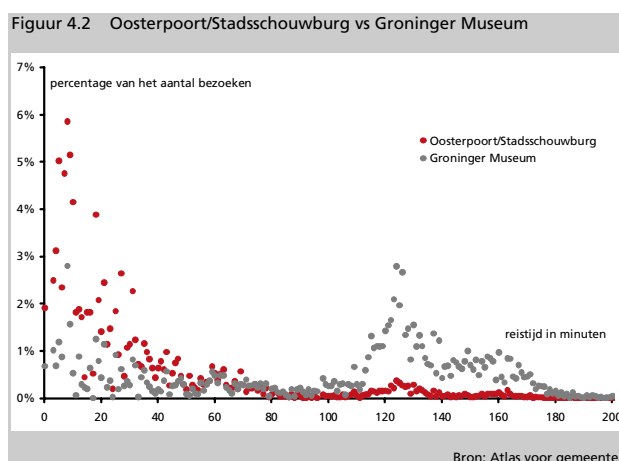
In figuur 4.2 is de herkomst van de bezoekers van de Oosterpoort/Stadsschouwburg weergegeven, en afgezet tegen de herkomst van de bezoekers van het Groninger Museum. Bezoekers van het museum komen gemiddeld van verder dan de bezoekers van het podium. Daardoor zal de gebruikswaarde van het museum hoger zijn dan die van het podium.

Maar daar staat tegenover dat de optiewaarde van het podium weer hoger zal zijn dan die van het museum. Het feit dat de gemiddelde bezoeker van een podium minder ver reist dan de gemiddelde bezoeker van het museum komt namelijk omdat meer mensen bij de keuze van een woonplaats rekening houden met de nabijheid van podia dan met de nabijheid van musea.

²⁸ N. van den Berg, G. Marlet, R. Ponds, C. van Woerkens, 2011: Podiumpeiler 2011. Jaarlijkse monitor voor de podiumkunsten en de muziekindustrie (MCN/TIN, Amsterdam).

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

Voor de Oosterpoort/Stadsschouburg en voor Vera is de herkomst van de bezoekers bekend. Van de Nederlandse bezoekers aan de Oosterpoort/Stadsschouburg komt 49% uit de stad Groningen en 51% uit de rest van Nederland. Voor Vera is dat respectievelijk 75% en 25%.

Voor de andere podia is deze herkomst niet bekend waardoor er met schattingen is gewerkt. De aanname daarbij was dat de herkomst van de (Nederlandse) bezoekers verdeeld is volgens het gewogen gemiddelde van de Oosterpoort/Stadsschouburg en Vera: 54% uit de stad Groningen en 46% uit de rest van Nederland.

Hiernaast zal een deel van de bezoekers uit het buitenland komen. Exacte gegevens hierover waren alleen voor de Oosterpoort/Stadsschouburg bekend. Daarom is op basis van de Toeristisch-Recreatieve Ontwikkelingsmonitor (TROM) berekend wat de motieven zijn van (buitenlandse) dag- en verblijfsbezoekers in Groningen. Gemiddeld bleek

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

0,7%²⁹ van de buitenlandse verblijfsbezoekers en 1,4% van de buitenlandse dagbezoekers het bezoek van een theatervoorstelling of een concert als belangrijkste motief te hebben aangegeven. Op een totaal van ruim 345.000 buitenlandse bezoekers (waarvan 311.000 dagbezoekers) betekent dat ruim 4.600 buitenlandse bezoekers (iets meer dan 1% van het totaal aantal bezoekers aan de podia).

Voor de berekening van de gebruikswaarde van de Groningse podiumkunsten is ervan uitgegaan dat 53,5% van bezoekers uit de stad Groningen komt, 45,5% uit de rest van het land en 1% uit het buitenland. Vervolgens is de gemiddelde reisafstand en -tijd voor een inwoner uit Groningen en een inwoner uit de rest van Nederland bepaald. Deze bezoekersgegevens waren bekend voor de Oosterpoort/Stadsschouwburg (gemiddeld 7,8 minuten voor een inwoner van Groningen en 50,4 minuten voor een inwoner uit de rest van Nederland).

Er wordt van uitgegaan dat een kwart van de bezoekers per fiets of te voet reist, en daarvoor niets betaalt. Voor die bezoekers blijven alleen de kosten voor reistijd over. Verder is het uitgangspunt dat mensen gemiddeld € 15 voor hun kaartje betalen,³⁰ en twee uur in het theater verblijven.

De reistijdwaardering voor een uur reistijd is gebaseerd op cijfers van Rijkswaterstaat, en bedragen € 6,20 per uur voor reizen per auto en € 5,55 per uur voor reizen per OV.³¹ Voor de berekening is een gemiddelde tijdwaardering van € 6 per uur genomen. Voor de kosten van reizen per OV is uitgegaan van de staffel waarmee NS werkt, 12 cent per kilometer. Voor de auto is de fiscale aftrek van 19 cent per kilometer gebruikt. Bij vervoer per auto is bovendien uitgegaan van een gemiddelde bezetting van anderhalve persoon per auto. De gemiddelde kosten per kilometer voor een reis naar een podium per auto en OV komen dan op 12,5 cent.

Dat brengt de gemiddelde gegeneraliseerde reis- en verblijfskosten voor een bezoeker die van buiten Groningen komt op € 53,38 per bezoek aan een

²⁹ Dit zijn genormaliseerde percentages. Omdat er meerdere motieven per ondervraagde konden worden aangegeven, tellen de percentages niet op tot boven de 100% (tot 150% voor verblijfsbezoekers en 141% voor dagbezoekers) en zijn ze genormaliseerd op 100%.

³⁰ Gebaseerd op gemiddelde recette per bezoeker in 2003. Bron: C. Langeveld, 2006: *Economie van het theater. Vestiging, prijsvorming en economies of scale in een wereld met bezieling* (Langeveld Consultancy BV, Breda), p. 279.

³¹ De reden dat reistijd per OV lager gewaardeerd wordt, is dat de tijd in het openbaar vervoer nuttiger kan worden besteed dan in de auto. Mogelijk speelt ook een verschil in het gemiddelde inkomsten van OV-reizigers en automobilisten een rol.

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

podium. Dat bedrag bestaat uit € 7,75 aan reiskosten, € 5,93 aan kosten voor reistijd, € 24,70 aan kosten voor verblijfstijd, en € 15 entreprijs. De bereidheid om te betalen voor zo'n bezoek ligt echter nog hoger. Algemeen wordt aangenomen dat het consumentensurplus voor culturele activiteiten 25% bedraagt,³² wat in dit geval overeenkomt met bijna € 13,35 per bezoek (25% van € 53,38).

De vraag is welk deel van het consumentensurplus van bijna € 13,35 per bezoek mag worden ingeboekt als welvaartswinst van de Groningse podia. Economen gaan ervan uit dat het consumentensurplus van een dergelijke tijdsbesteding 25% hoger ligt dan dat van een alternatieve tijdsbesteding.³³ Als er geen podia zouden zijn, zouden dezelfde mensen iets anders gaan doen, waar ze ook van genieten, maar minder dan van het bezoek aan het podium (anders zouden ze daar niet in eerste instantie voor kiezen). Dat betekent dat van het consumentensurplus van € 13,35 per bezoek € 3,34 (25% van € 13,35) mag worden aangemerkt als welvaartswinst van de Groningse podia. Bij een totaal van bijna 254.000 Nederlandse bezoekers van buiten de stad Groningen komt dat op een bedrag van ruim € 0,8 miljoen per jaar.

Voor de bezoekers uit de stad Groningen komen de gemiddelde kosten per bezoek op € 41,82 (€ 0,92 reistijd, € 1,20 reiskosten, € 24,70 verblijfstijd en € 15 entreprijs). De welvaartswinst is hiervan € 2,61. Bij een totaal aantal bezoekers uit de stad Groningen zelf van bijna 231.000 bedraagt de jaarlijkse welvaartswinst ruim € 0,6 miljoen per jaar.

Culturele Festivals

Groningen kent verschillende culturele festivals op het gebied van podiumkunsten. In het kader van dit onderzoek zijn er zes meegenomen: Eurosonic Noorderslag; Noorderzon; Bevrijdingsfestival; Jonge Hartenfestival; TakeRoot en Rythm & Blues Night. Gezamenlijk trokken zij ruim 265.000 bezoekers in 2010.

De herkomst van de bezoekers is met uitzondering van de voorverkoopgegevens van Noorderzon niet bekend. Daarom is gebruik gemaakt van de gegevens over motieven en herkomst van dag- en

³² J.N.T. Weda, I.J. Akker, J.P. Poort, C.C. Koopmans, 2009: MKBA Erfgoed en Locatie. Locatiegerelateerde consumptie van cultureel erfgoed informatie (SEO, Amsterdam), p.26.

³³ Ibidem.

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

verblijfsbezoekers uit Toeristisch-Recreatieve Ontwikkelingsmonitor (TROM). Hieruit blijkt dat 5,3% van verblijfsbezoekers en 5,0% van de dagbezoekers specifiek voor een evenement of festival zijn gekomen. Op basis van een totaal van ruim 1,5 miljoen dagbezoekers en 133.000 verblijfsbezoekers zijn dit ruim 84.000 toeristen (77.000 dagbezoekers en bijna 7100 verblijfstoeristen).

Als alle dagbezoekers en verblijfstoeristen die voor een cultureel evenement zijn gekomen, kan van deze getallen worden uitgegaan. Er zijn echter ook andere dan culturele evenementen die bezoekers trekken, zoals de Meikermis en de 4 Mijl van Groningen. Gezamenlijk trekken alle evenementen in de stad Groningen ruim 1,4 miljoen bezoekers waarvan de culturele evenementen er 19% (265.000) trekken. Als het aandeel dag- en verblijfstoeristen bij alle evenementen even groot zou zijn, zou het aantal van 84.000 dus met 19% moeten worden vermenigvuldigd om het totaal aantal dag- en verblijfstoeristen bij culturele evenementen te bepalen. Dat zijn er dan een kleine 16.000.

De vraag is echter of dat terecht zou zijn; sommige attracties zoals de Meikermis (175.000 bezoekers) of Koniginnenacht (150.000) zullen waarschijnlijk meer lokale en minder nationale en internationale bezoekers trekken dan culturele evenementen als Eurosonic Noorderslag (totaal 30.000 bezoekers). Hiermee wordt rekening gehouden door de aanname dat het aantal dag- en verblijfsbezoekers precies tussen beide uitersten inzit. Dat leidt tot een globale schatting van in totaal ruim 50.000 bezoekers van buiten de stad aan de Groningse culturele festivals. Hiervan is naar verwachting een kleine 40.000 afkomstig uit de rest van Nederland en 10.000 uit het buitenland. Dit maakt het mogelijk een schatting te maken van de totale verdeling van de herkomst van bezoekers aan de culturele festivals: 216.000 uit de stad Groningen (81%); 40.000 uit de rest van Nederland (15%) en 10.000 uit het buitenland (4%).

De gebruikswaarde is op dezelfde manier berekend als bij de podia. Alleen is ervan uitgegaan dat de gemiddelde entreeprijs, omdat een deel van de festivals gratis is, een stuk lager ligt (€ 8) en dat de gemiddelde reistijd van de bezoekers juist veel hoger ligt. Bezoekers aan een festival in Groningen van buiten de stad zullen dit bezoek als een dagje uit beschouwen. Daarom is hier niet gerekend met de reistijd van podiumbezoek, maar van

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

museumbezoek: gemiddeld bijna twee uur per bezoeker van buiten de stad Groningen.

Het consumentensurplus of gebruikerswaarde komt hiermee op € 2,16 per bezoeker uit de stad Groningen en € 3,34 voor een bezoeker uit de rest van Nederland. Dit brengt jaarlijkse welvaartswinst voor de inwoners van Groningen van culturele festivals op € 0,5 miljoen en voor de inwoners van de rest van Nederland op een kleine € 0,2 miljoen.

Tabel 4.1 vat de resultaten van de berekening van de gebruikswaarde samen. In totaal bedraagt de jaarlijkse welvaartswinst van podia en festivals via de gebruikswaarde € 1,2 miljoen voor (de inwoners van) de stad Groningen, en € 0,9 miljoen voor (de inwoners van) de rest van Nederland. Uitgaande van een reële groeivoet van 1,5% en een discontovoet van 5,5%, bedraagt de Netto contante waarde van dit effect (gemeten over dertig jaar) respectievelijk € 20 miljoen en € 16 miljoen.

	Groningen	Rest van Nederland
Podia	0,7	0,7
Festivals	0,5	0,2
Totaal – jaarlijkse welvaartswinst	1,2	0,9
Totaal – NCW	20	16

NCW = Netto Contante Waarde

4.1.2 Optiewaarde

Voor het berekenen van de optiewaarde van de podiumkunsten in Groningen is het van belang om te weten op welke plek in de stad de (uitvoeringen op de) podia zich bevinden, en of mensen bereid zijn om meer te betalen als zij in de buurt van die uitvoeringen wonen. Om dat te kunnen berekenen is gekeken hoeveel uitvoeringen in de podiumkunsten

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

zich in de nabijheid bevinden van (alle) woonlocaties in Groningen (en daarbuiten).

Er is rekening gehouden met de bereidheid om te reizen voor een concert of theatervoorstelling. Hierbij geldt dat voor de culturele festivals geen additionele optiewaarde wordt verondersteld. Dit heeft twee redenen: allereerst zijn evenementen tijdelijk, waardoor er in tegenstelling tot een vast podium dus geen 'eeuwig' durende optie is om elke dag van het jaar naartoe te gaan. Dit betekent dat de optiewaarde – mocht deze er zijn - zeer klein zal zijn in vergelijking met dat van een vast podium. Hiernaast geldt dat een groot deel van de voorstellingen in de culturele festivals plaatsvindt op bestaande podia. Mocht er een (kleine) optiewaarde uitgaan van culturele festival dan zit deze voor een belangrijk deel verdisconteerd in de optiewaarde van de vaste podia.³⁴

Die indicator voor de nabijheid van podiumkunsten is vervolgens met regressieanalyses in verband gebracht met de grond- en huizenprijzen op de woonlocaties in Groningen, en daarbuiten. Daarbij is gebruikgemaakt van de hedonische prijsmodellen uit eerder onderzoek naar de aantrekkingskracht van steden,³⁵ en uit een recent samenwerkingsproject met het Centraal Planbureau over de waarde van 'stad en land'.³⁶

Uit die modellen bleek dat de nabijheid van podiumkunsten een belangrijke verklaring biedt voor de verschillen in grond- en huizenprijzen tussen woonlocaties. In figuur 4.3 is dat resultaat gestileerd weergegeven: hoe meer uitvoeringen in de podiumkunsten in de buurt, hoe groter de bereidheid om te betalen voor de grond op zo'n woonlocatie.

Met de uitkomsten uit die modellen is het mogelijk om de optiewaarde van de podiumkunsten in Groningen te bepalen. De waarde van de uitvoeringen op Groningse podia loopt tussen beide modellen echter nogal uiteen. Op basis van de analyse met grondprijzen is het totale aanbod aan podiumkunsten in Groningen meer dan eens zoveel waard, dan op basis van het model met de huizenprijzen.

³⁴ Vanuit het perspectief van de inwoner van Groningen maakt het immers niet veel uit of een bepaalde voorstelling via een vast podium is georganiseerd of dat dat via de projectorganisatie van een festival gaat.

³⁵ Zie: A. Marlet, 2009: De aantrekkelijke stad (VOC Uitgevers, Nijmegen).

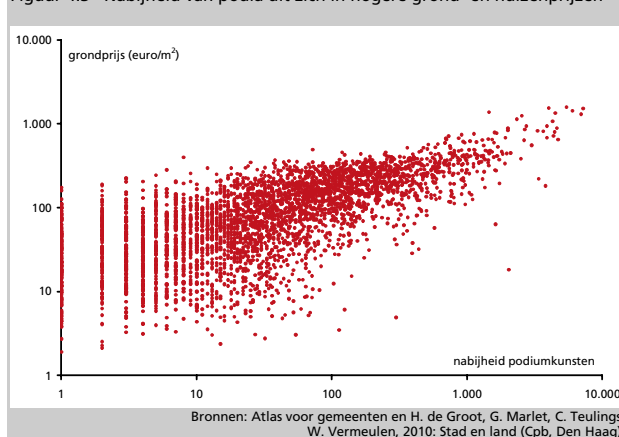
³⁶ H. de Groot, G. Marlet, C. Teulings, W. Vermeulen, 2010: Stad en land (Cpb, Den Haag).

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

Er is voor gekozen om voor dit onderzoek uit te gaan van de laagste waarde uit het huizenprijsmodel, omdat daarmee zo goed mogelijk wordt voorkomen dat er als gevolg van een *omitted variable bias* in de modellen, sprake is van een overschatting van de waarde van de podiumkunsten. Van dat resultaat is ook nog het prijsopdrijvende effect van de hypotheekrenteaftrek op de woningmarkt afgetrokken, omdat dat deel van de huizenprijzen terugkomt via de fiscus, en dus niet als de nettobereidheid om te betalen voor een woonlocatie mag worden aangemerkt.

Figuur 4.3 Nabijheid van podia uit zich in hogere grond- en huizenprijzen

Dat brengt de totale optiewaarde van de Groningen podiumkunsten op € 207 miljoen voor de stad Groningen, en € 33 miljoen voor de inwoners van de rest van Nederland (vooral in de direct omliggende gemeenten).

Dat is eerder een conservatieve inschatting dan een overschatting. Niet alleen omdat het model met de laagste uitkomst is gekozen, maar ook omdat de bereidheid om te betalen voor de nabijheid van podia voor huurders niet is meegenomen. Die waarde is waarschijnlijk (veel?) lager dan de waarde die mensen met een koopwoning hechten aan de nabijheid van een podium, maar die waarde is niet nul.

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

De bereidheid om te betalen voor een huis in de buurt van de Groningse podia is dus € 207 miljoen in de stad zelf, hetgeen overeenkomt met een jaarlijkse welvaartswinst van bijna € 12 miljoen. Op basis van het totaal aantal huishoudens van 109.976 in 2010 betekent dit dat het totale aanbod aan podiumkunsten in de stad een waarde vertegenwoordigt van zo'n € 2.000 per huishouden/woning – hetgeen overeenkomt met een welvaartswinst per jaar per huishouden in Groningen van € 109. De jaarlijkse welvaartswinst van de podiumkunsten in Groningen voor de rest van Nederland bedraagt € 1,9 miljoen.

4.1.3 Economische waarde

Als de gebruikswaarde en de bestaanswaarde van de Groningse podia samen worden genomen, is het totale aanbod aan podiumkunsten dus al € 227 miljoen waard, hetgeen overeenkomt met een jaarlijkse welvaartswinst van € 13,2 miljoen; daar komt dan nog de economische waarde van de podia bij.

Die economische waarde bestaat uit de bestedingen van mensen die Groningen bezoeken vanwege de podia en festivals. In de paragraaf 4.1.1 werd duidelijk dat bijna 15.000 buitenlandse bezoekers Groningen aandoen vanwege een optreden op een podium of een cultureel evenement. Hiervan is ruim 1.300 verblijfstoerist en ongeveer 13.500 dagtoerist.³⁷

De Groningse podia trokken bijna 223.000 bezoekers uit de rest van Nederland. Omdat bezoekers in (bijna) alle gevallen vooraf een kaartje moeten kopen wordt de aanname gedaan dat al deze bezoekers zonder het bestaan van podia niet naar Groningen waren gegaan. De festivals trokken gezamenlijk 40.000 bezoekers uit de rest van Nederland waarmee het totaal aantal bezoekers uit de rest van Nederland op bijna 263.000 komt. Hiervan is naar verwachting 93% (243.000) dagbezoeker en 7% (19.000) verblijfsbezoeker.

Volgens de gegevens in de TROM besteedt de gemiddelde dagtoerist in Groningen € 37,80 per dag en de verblijfstoerist € 73,20 per dag. Gemiddeld verblijft de verblijfstoerist tweeënhalve dag in Groningen. Hiermee komen

³⁷ De schatting van de verdeling in dag- en verblijfstoeristen is gebaseerd op gegevens uit TROM.

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

de totale bestedingen van de Nederlandse bezoekers die voor podiumkunsten naar Groningen komen € 12,7 miljoen. De totale besteding van de buitenlandse bezoekers komt op € 0,8 miljoen. Gezamenlijk dus € 13,5 miljoen.

Bestedingen zijn echter niet hetzelfde als welvaartswinst. Onder welvaartswinst wordt verstaan: de additionele winst (na aftrek van alle kosten) van bedrijven en de belastingopbrengsten voor gemeente en rijk. In lijn met eerder onderzoek naar de maatschappelijke baten van cultuur, is ervan uitgegaan dat 15% van de totale bestedingen welvaartswinst is.³⁸ Daarvan is 10% belasting. Het gaat daarbij hoofdzakelijk om belastingen zoals de btw en accijnzen, die in de landelijke schatkist vloeien.

Een beperkt deel komt via de kosten van accommodatie als toeristenbelasting in de gemeentekas. De resterende 5% welvaartswinst komt als bedrijfswinst bij ondernemers in de gemeente terecht. Het gaat hier overigens niet om de bruto winstmarge op de verkoop, maar de netto-overwinst na aftrek van alle vaste kosten en kapitaallasten.

De welvaartswinst voor de stad Groningen komt in totaal uit op € 0,7 miljoen. Hiervan is het grootste deel (€ 650.000) additionele winst voor het bedrijfsleven en de rest zijn extra toeristenbelastinginkomsten voor de gemeente. Van deze € 650.000 additionele winst (en van de toeristenbelasting) is het grootste deel afkomstig van binnenlandse bezoekers.

Voor de rest van Nederland is dat deel juist welvaartsverlies omdat deze bestedingen anders elders in Nederland waren gedaan. Hoewel er nog wel additionele inkomsten voor het rijk zijn vanuit de belastingopbrengsten van bestedingen door buitenlands bezoekers (€ 70.000) is het nettoresultaat voor de rest van Nederland negatief: € -0,6 miljoen.

Dit maakt het nettoresultaat voor Nederland als geheel net positief: € 0,1 miljoen. De economische waarde voor de stad Groningen staat hiermee in geen verhouding tot gebruiks- en de optiewaarde van podiumkunsten. Tabel 4.2 vat de resultaten samen en geeft de netto contante waarde van de jaarlijkse welvaartswinst.

³⁸ G. Marlet, J. Poort en C. van Woerkens, 2011: De Schat van de Stad (Atlas voor gemeenten en Seo, in opdracht van de Nederlandse Museumvereniging).

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

Tabel 4.2 Welvaartseffecten van economische waarde van podiumkunsten in Groningen

	Stad Groningen	Rest Nederland	Nederland totaal
Jaarlijkse welvaartswinst	0,7	-0,6	0,1
Netto contante waarde	12	-10	2

Behalve voor toeristenbestedingen zorgen de podiumkunsten ook voor direct en indirecte werkgelegenheidseffecten. In paragraaf 3.3 werd berekend dat de stad Groningen minstens 8.000 banen (7% van het totaal) te danken heeft aan de podiumkunsten. De vraag is welke welvaartseffecten daarvan uitgaan en welke mogen worden toegeschreven aan de podiumkunsten in Groningen.

Over het algemeen wordt ervan uitgegaan dat dit soort werkgelegenheidseffecten niet mogen worden meegerekend in een maatschappelijke effectenstudie. Het uitgangspunt daarbij is dat als die banen er niet zouden zijn geweest, mensen elders in het land aan het werk zouden komen, of in Groningen in een andere sector. Hiervoor zijn twee redenen.

Allereerst het feit dat inwoners van de stad Groningen in de hypothetische situatie dat er geen cultuur zou zijn iets anders in hun vrij tijd zouden doen (bijvoorbeeld extra naar een restaurant of naar de sportschool gaan). Deze bestedingen zouden dan voor extra vraag naar arbeid hebben gezorgd, waardoor bijvoorbeeld de cateringmedewerker van de stadsschouwburg in dit geval in een restaurant zou hebben gewerkt.

Op de tweede plaats mag het deel van de banen dat bezet wordt door hoger opgeleiden en dat wegvalt, ook niet tot de welvaartseffecten worden gerekend. Deze mensen zijn in Groningen komen wonen en werken als gevolg van de aanwezige culturele voorzieningen. Als deze er niet zouden zijn (geweest) zouden ze dus elders hebben gewoond en dus ook niet werkloos zijn geweest in Groningen. Door het wegvallen van culturele

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

voorzieningen zou er uiteraard wel welvaartsverlies zijn vanwege het verlies van aantrekkelijkheid van de stad voor deze hoger opgeleiden. Maar dat is reeds gekwantificeerd in de optiewaarde, anders zou deze redenering leiden tot een dubbel telling.

4.1.4 Conclusie

Dat brengt de totale maatschappelijke waarde van de Groningse podiumkunsten op € 277 miljoen. Het grootste deel daarvan komt in de stad zelf terecht: € 239 miljoen (zie tabel 4.3). Een klein deel (€ 38 miljoen, zie tabel 4.4) van de waarde van de Groningse podiumkunsten komt in de rest van het land terecht, via de belastingen en via de gebruikswaarde van bezoekers van buiten de stad.

Die € 239 miljoen komt overeen met een jaarlijkse welvaartswinst van ongeveer € 14 miljoen voor de stad Groningen (zie tabel 4.3). De maatschappelijke baten van de podiumkunsten voor de stad zijn dus hoger dan de maatschappelijke kosten in de vorm van de subsidies die door de gemeente Groningen aan de podiumkunsten in Groningen worden uitgekeerd: een kleine € 12 miljoen per jaar.

Tabel 4.3 De maatschappelijke waarde van de Groningse podiumkunsten voor de stad

	Netto contante waarde (€ miljoen)	Jaarlijkse welvaartswinst (€ miljoen)
Gebruikswaarde	20	1,2
Economische waarde	12	0,7
Optiewaarde	207	12
TOTAAL	239	14

Bron: Atlas voor gemeenten

Voor de rest van Nederland is het jaarlijkse welvaartseffect van de Groningse podia ruim € 2 miljoen (zie tabel 4.4). Het welvaartsverlies door de negatieve economische waarde van de binnenlandse bezoekers naar Groningen wordt ruimschoots gecompenseerd door de gebruikswaarde van deze bezoekers en de optiewaarde.

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

Tabel 4.4 De maatschappelijke waarde van de Groningse podiumkunsten voor de rest van Nederland

	Netto contante waarde (€ miljoen)	Jaarlijkse welvaartswinst (€ miljoen)
Gebruikswaarde	16	0,9
Economische waarde	-10	-0,6
Optiewaarde	33	2
TOTAAL	38	2,2

Bron: Atlas voor gemeenten

De provincie Groningen subsidieert de Groningse podia op dit moment met zo'n € 0,5 miljoen. Omdat onduidelijk is hoe de maatschappelijke waarde verdeeld is tussen de provincie Groningen en de andere provincies in Nederland, kan dit bedrag echter niet worden vergeleken met de maatschappelijke waarde in tabel 4.4.

Hetzelfde geldt voor de rijkssubsidies aan gezelschappen als het Noord Nederlands Orkest. Deze bedragen ruim € 12 miljoen, maar zijn niet direct toe te rekenen aan de stad, dan wel aan de rest van Nederland. Enerzijds omdat deze gezelschappen door heel Nederland spelen. Anderzijds omdat er ook rijksgesubsidieerde gezelschappen uit andere delen van het land op Groningse podia spelen. In hoofdstuk 5 wordt daar verder op ingegaan.

4.2 Musea

Volgens de Nederlandse Museumvereniging zijn er in Groningen zes museale instellingen. Dat is 0,48% van het totaal van 1254 museale instellingen in Nederland.³⁹ Van die zes museale instellingen zijn er vijf aangesloten bij de Museumkaart. Van vier daarvan zijn de bezoekersaantallen bekend: 290.000 bezoeken in 2009.⁴⁰ Onder die vier musea bevinden zich de grootste musea in Groningen. Van de overige twee Groningse musea zijn gegevens gebruikt uit het statistisch jaarboek van de afdeling Onderzoek en Statistiek van de gemeente Groningen. Dat brengt

³⁹ G. Marlet, J. Poort, C. van Woerkens, 2011: De schat van de stad. Welvaartseffecten van de Nederlandse musea (Atlas voor gemeenten, Utrecht).

⁴⁰ Bron: Nederlandse Museumvereniging.

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

het totaal aantal bezoeken aan Groningse musea op 310.000 in 2009. Hiervan trekt het Groninger Museum met ruim 230.000 verreweg de meeste bezoekers.

Van het Groninger Museum is de herkomst van de binnenlandse bezoekers bekend: 10% uit de stad Groningen en 90% van elders uit Nederland. Van de overige musea was dit niet bekend. Om hier een schatting van te maken is wederom gebruik gemaakt van de gegevens van de TROM. Het (genormaliseerde) percentage buitenlandse bezoekers aan de stad Groningen dat aangeeft dat het museum tot de belangrijkste motieven voor het stadsbezoek behoort, bedraagt 6% voor de dagtoeristen en 8,7% voor de verblijfstoeristen (waarvan 8% voor Groninger Museum). Onder de aanname dat deze toeristen ook daadwerkelijk gegaan zijn, betekent dit dat ruim 20.000 buitenlandse dagbezoekers en ruim 3.000 buitenlandse verblijfstoeristen naar de Groninger musea zijn gegaan (gezamenlijk ruim 7% van het totaal aantal museumbezoekers)

4.2.1 Gebruikswaarde

Voor de in totaal ruim 287.000 binnenlandse bezoeken is berekend welke waarde die mensen hechten aan dat bezoek, bovenop de totale prijs die ze voor dat bezoek hebben moeten betalen. Voor de berekening van dat consumentensurplus is ervan uitgegaan dat de binnenlandse bezoekers aan de Groningse musea gemiddeld even ver en lang reizen als de gemiddelde museumbezoeker aan het Groninger Museum. Hierbij is, net als bij de podiumkunsten, een onderscheid gemaakt tussen een inwoner van Groningen en bezoekers uit de rest van Nederland. Verder is aangenomen dat de bezoekers gemiddeld een even hoge entreprijs betalen als gemiddeld in Nederland.⁴¹ Op basis van die uitgangspunten 'betalen' de Groningse bezoekers aan de Groningse musea gemiddeld € 29,51 per bezoek (zie tabel 4.4) en de bezoekers uit de rest van Nederland € 57,93 – wat een gemiddeld consumentensurplus oplevert van respectievelijk € 1,84 en € 3,62 per bezoek.

⁴¹ Bron: G. Marlet, J. Poort, C. van Woerkens, 2011: De schat van de stad. Welvaartseffecten van de Nederlandse musea (Atlas voor gemeenten, Utrecht).

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

Tabel 4.4 De gebruikswaarde van de Groningse musea per bezoek

	Bezoeker uit Groningen	Bezoeker uit de rest van Nederland
Reistijd	€ 0,82	€ 13,13
Reiskosten	€ 1,08	€ 17,19
Verblijfstijd	€ 24,70	€ 24,70
Entreprijs	€ 2,91	€ 2,91
Totaal	€ 29,51	€ 57,93
Consumentensurplus	€ 1,84	€ 3,62

Bron: Atlas voor gemeenten

Hiermee komt het totale consumentensurplus van bezoekers uit de stad Groningen uit op € 53.000 per jaar, wat een netto contante waarde vertegenwoordigt van € 0,9 miljoen. Het consumentensurplus van de bezoekers uit de rest van Nederland komt uit op € 0,9 miljoen per jaar, wat een netto contante waarde heeft van € 16 miljoen.

Tabel 4.5 Welvaartseffecten van gebruikswaarde van podiumkunsten in Groningen (in € miljoen)

	Stad Groningen	Rest Nederland	Nederland
Jaarlijkse welvaartswinst	0,01	0,9	0,9
Netto contante waarde	0,9	16	17

De totale gebruikswaarde van de Groningse musea bedraagt € 17 miljoen. Dit resultaat moet beschouwd worden als een ondergrens van de totale gebruikswaarde van de Groningse musea omdat het virtuele bezoek (via internet) niet is meegeteld.

4.2.2 Optiewaarde

Net als bij de podiumkunsten is er ook sprake van een significante samenhang tussen de nabijheid van musea (voor cultuurhistorie en

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

beeldende kunst) en de grond- en woningprijzen op woonlocaties in de buurt.⁴² Dat duidt erop dat mensen waarde hechten aan de mogelijkheid om een museum te bezoeken, of dat ze er waarde aan hechten dat familie, vrienden en andere gasten zo'n museum kunnen bezoeken, of dat ze simpelweg identiteit en status ontleen aan een woning in de buurt van een museum voor beeldende kunst. Hoe dan ook, het simpele feit dat er musea in de buurt zijn wordt door sommige mensen gewaardeerd. Op basis van de hedonische prijsmethode – en gecorrigeerd voor de invloed van de hypotheekrenteafrek – is de bereidheid om te betalen voor een huis in de buurt van de Groningse musea bijna € 43 miljoen. Dit bedrag slaat volledig neer in de stad zelf.

Dat is een veel minder groot bedrag dan de optiewaarde van de podiumkunsten in Groningen, die bijna vijf keer zo hoog was (zie paragraaf 4.1). De reden daarvoor is zoals gezegd dat de meeste mensen bereid zijn om verder te reizen voor musea dan voor podiumkunsten, waardoor ze daar in hun verhuisbeslissing veel minder rekening mee hoeven te houden. Museumbezoek is voor de meeste mensen een uitje, een dagtrip, terwijl het bezoek aan een concert of theatervoorstelling tot het periodieke uitgaansleven van de stedelijke bevolking behoort. Daarom houden de meeste mensen bij hun woonplaatskeuze meer rekening met de nabijheid van podia dan met de nabijheid van musea voor beeldende kunst.

Maar ook de simpele aanwezigheid van musea vertegenwoordigt dus een waarde, los van het gebruik ervan. Die optiewaarde is gebaseerd op de waarde die mensen hechten aan een museum in de nabijheid van hun woonlocatie, omdat ze er gebruik van kunnen maken, of omdat ze anticiperen op de sociale effecten die ervan uit kunnen gaan.

4.2.3 Economische waarde

Naast de waarde die mensen aan de Groningse musea hechten, en het effect van musea op de aantrekkingskracht van de stad Groningen, gaan van die musea ook nog indirecte economische effecten uit.

⁴² G. Marlet, J. Poort, C. van Woerkens, 2011: De schat van de stad. Welvaartseffecten van de Nederlandse musea (Atlas voor gemeenten, Utrecht).

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

De Groningse musea vormen een van de beweegredenen voor binnen- en buitenlandse toeristen om Groningen te bezoeken. Zonder die musea zou een substantieel deel van de toeristen kiezen voor een andere bestemming, of zijn verblijf aan Nederland bekorten. Het is plausibel te veronderstellen dat de toeristen die museumbezoek tot de belangrijkste motieven voor een verblijf in Groningen noemen, weg zouden blijven wanneer Groningen geen musea te bieden zou hebben.

Van de ruim 23.000 buitenlandse bezoekers waren er ruim 3.000 verblijfstoeristen en 20.000 dagbezoekers. In totaal gingen bijna 260.000 bezoekers uit de rest van Nederland naar de Groningse musea. Aangenomen dat deze bezoekers zonder de musea niet naar Groningen waren gekomen komt het aantal binnenlandse dagbezoekers (als gevolg van het museum) op 234.000 en het aantal verblijfsbezoekers op ruim 25.000.

Een verblijfsbezoeker verblijft gemiddeld tweeënhalve dag in Groningen en besteedt € 73,20. Een dagbezoeker besteedt gemiddeld € 37,80. Hiermee komen de totale bestedingen van de buitenlandse bezoekers als gevolg van musea op € 1,3 miljoen en die van de binnenlandse bezoekers op € 13,4 miljoen.

Net als bij de podiumkunsten geldt dat bestedingen niet gelijk zijn aan welvaartswinst. Onder de aanname van 5% nettowinst en 10% belastingopbrengst (rijk en gemeente) is de totale welvaartswinst voor de stad Groningen € 0,9 miljoen. Van dit bedrag is ruim € 0,7 miljoen winst voor bedrijven en € 0,2 miljoen komt binnen in de vorm van toeristenbelasting. Hiermee is de economische waarde van de musea dus ruim 25% hoger dan die van de podiumkunsten.

Voor de rest van Nederland is er sprake van een netto welvaartsverlies van € -0,7 miljoen. De belastingopbrengst voor het rijk van de buitenlandse toeristen bedraagt ruim € 0,1 miljoen, maar het welvaartsverlies voor bedrijven elders in het land en de andere gemeenten bedraagt € 0,8 miljoen. De netto welvaartswinst voor Nederland bedraagt hiermee € 0,2 miljoen en is, net als bij de podiumkunsten, volledig het resultaat van de buitenlandse bezoekers. De netto contante waarde bedraagt € 16 miljoen voor de stad Groningen en € 4 miljoen voor Nederland als geheel.

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

Tabel 4.6 Welvaartseffecten van economische waarde van musea in Groningen (in € miljoen)

	Stad Groningen	Rest Nederland	Nederland
Jaarlijkse welvaartswinst	0,9	-0,7	0,2
Netto contante waarde	16	-12	4

4.2.4 Conclusie

Dat brengt de totale maatschappelijke waarde van de Groningse musea voor de stad Groningen op € 59 miljoen, hetgeen overeenkomt met een jaarlijkse welvaartswinst van ruim € 3 miljoen (zie tabel 4.7). De gemeente Groningen geeft gemiddeld jaarlijks ruim € 3,5 miljoen subsidie, waardoor de maatschappelijke kosten van de Groningse musea voor de stad iets hoger zijn dan de maatschappelijke baten.

Tabel 4.7 De maatschappelijke waarde van de Groningse musea voor de stad Groningen

	Netto contante waarde (€ miljoen)	Jaarlijkse welvaartswinst (€ miljoen)
Gebruikswaarde	1	0,05
Economische waarde	15	1
Optiewaarde	43	2
TOTAAL	59	3

Bron: Atlas voor gemeenten

Het grootste deel van de totale maatschappelijke waarde van de musea is de optiewaarde, hoewel die duidelijk lager is dan bij de podiumkunsten. De optiewaarde slaat in eerste instantie neer bij de inwoners van de stad zelf, maar die geven die waarde weer door aan de particuliere huiseigenaren, de woningcorporaties en, via lokale belastingen, de gemeente Groningen.

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

De economische waarde van de Groningse musea is hoger dan van de podiumkunsten, en komt vooral terecht in de toeristische industrie en via de toeristenbelasting bij de gemeente.

Door het relatief lage aandeel bezoekers uit de stad Groningen zelf is de gebruikswaarde van de Groningse musea veel lager dan van de podiumkunsten. Maar die gebruikswaarde vormt met € 16 miljoen juist wel de grootste welvaartswinst van de Groningse musea voor de rest van Nederland (zie tabel 4.8). Dat komt door de vele bezoekers uit de rest van Nederland die de Groningse musea bezoeken.

Daar staat wel een welvaartsverlies van € 12 miljoen tegenover als gevolg van de verplaatste bestedingen uit andere delen van het land naar Groningen. Per saldo zijn de Groningse musea voor de rest van Nederland dus € 4 miljoen waard, hetgeen overeen komt met een jaarlijkse welvaartswinst van € 0,2 miljoen (zie tabel 4.8).

Tabel 4.8 De maatschappelijke waarde van de Groningse musea voor de rest van Nederland

	Netto contante aarde (€ miljoen)	Jaarlijkse welvaartswinst (€ miljoen)
Gebruikswaarde	16	0,9
Economische waarde	-12	-0,7
Optie waarde	0	0
TOTAAL	4	0,2

Bron: Atlas voor gemeenten

4.3 Conclusie

De totale maatschappelijke waarde van het Groningse museum- en podiumkunstenaanbod bedraagt bijna € 300 miljoen voor de stad Groningen. Over een periode van dertig jaar en bij een reële rente van 4% komt dat overeen met een jaarlijkse welvaartswinst van € 17 miljoen (zie tabel 4.9).

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

Tabel 4.9 Maatschappelijke waarde van het Groningse aanbod podiumkunsten en musea in € miljoen

	Groningen		Rest van Nederland	
	Jaarlijkse welvaarts-winst	Netto contante waarde	Jaarlijkse welvaarts-winst	Netto contante waarde
Podiumkunsten	14	239	2,2	38
Musea	3	59	0,2	4
Totaal	17	298	2,4	42

Die welvaartswinst ten gevolge van het culturele aanbod in Groningen is in cash uit te drukken, zoals in de bestedingen van de binnen- en buitenlandse toeristen die op het culturele aanbod in Groningen afkomen; maar de welvaartswinst bestaat ook het uit het in geld uitgedrukte 'nut' dat inwoners van Groningen aan het culturele aanbod in Groningen ontlene. Dat is het gemonetariseerde genot en geluk dat mensen ontlene aan een bezoek aan de cultuur in Groningen, maar ook het woongenot van mensen die graag in Groningen willen wonen vanwege het culturele aanbod, en de sociale effecten die daar mogelijk van uitgaan.

Een totale jaarlijkse welvaartswinst van € 17 miljoen voor de stad zou een evengrote jaarlijks bedrag aan overheidsuitgaven rechtvaardigen vanuit de gemeente. In werkelijkheid wordt door de gemeente echter minder aan podiumkunsten en musea in Groningen uitgegeven, namelijk ruim € 15 miljoen,⁴⁹ waardoor het netto maatschappelijk resultaat voor de stad positief is.

Naast de maatschappelijke welvaartswinst in de stad Groningen zelf profiteert ook de rest van Nederland van het Groningse aanbod. De waarde hiervan bedraagt € 42 miljoen wat een jaarlijkse welvaartswinst van € 2,4 miljoen betekent. Een deel van deze winst loopt via de gebruikswaarde van de binnenlandse bezoekers die naar de Groningse theaters, festivals en musea gaan. Een ander deel loopt via de optiewaarde van de mensen die vooral in de omgeving van Groningen wonen.

⁴⁹ Som van subsidies aan de podia (zoals Oosterpoort/Stadsschouwburg en Martiniplaza), podiumkunstenfestivals (zoals Noorderzon en Noorderslag) en musea (vooral het Groninger museum).

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

En tot slot profiteert de rest van Nederland van de belastingopbrengsten voor de schatkist, afkomstig van de extra buitenlandse bezoekers die door het Groningse aanbod naar Nederland zijn gekomen. Deze economische waarde moet echter worden verminderd met de verplaatste bestedingen van de binnenlandse bezoekers in Groningen; de euro die in Groningen is uitgegeven zou zonder het culturele aanbod daar elders in Nederland zijn uitgegeven.

Provincie en rijk geven jaarlijks ruim € 14 miljoen subsidie aan de Groningse musea en podiumkunstinstituten. Een vergelijking met de jaarlijkse welvaartswinst van € 2,4 miljoen (zie tabel 4.9) gaat hier echter mank omdat een belangrijk deel van de provinciale subsidies en de Rijkssubsidies naar de Groningse gezelschappen gaat, die ook buiten de stad Groningen spelen, en daar dus een welvaartswinst genereren die in deze berekening niet is meegenomen. In het volgende hoofdstuk wordt daar verder op ingegaan.

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

77

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

5 De impact van bezuinigingen op podiumkunsten

Het grote en diverse culturele aanbod in Groningen is een van de twee pijlers onder de aantrekkingskracht en economische vitaliteit van de stad – de universiteit is de andere pijler. Behalve de stad zelf, profiteert ook de regio van het gevarieerde culturele aanbod; bovendien zal de regio hierdoor in de toekomst minder kans lopen op bevolkingskrimp. Dat was de hoofdconclusie uit de analyses in dit rapport.

De gemeente Groningen is zich daarvan bewust, en is, in tegenstelling tot veel andere gemeenten in Nederland,⁴⁴ waarschijnlijk niet van plan om te bezuinigen op de culturele sector in de stad. Maar de voorgenomen bezuinigingen van het rijk zullen de culturele sector in Groningen wel degelijk raken. Dat geldt ook voor de btw-verhoging voor kunst en cultuur. Wel bezuinigt de provincie Groningen waarschijnlijk op een aantal instellingen in de stad Groningen maar vooral op de musea en niet zozeer de podiumkunsten.⁴⁵

Het grootste effect zullen de bezuinigingen van het rijk op de gezelschappen hebben. Op dit moment is alleen nog onduidelijk welke instellingen uiteindelijk geen rijkssubsidie meer zullen krijgen en welke wel. De reden hiervoor is dat gezelschappen die uit de BIS vallen (zoals bijvoorbeeld het gezelschap Noord Nederlands Dans) een beroep zullen doen op middelen uit het Fonds Podiumkunsten. Omdat het budget voor dit fonds lager zal worden en het aantal gezelschappen dat een beroep gaat doen op het fonds juist groter wordt, is het onvermijdelijk dat verschillende gezelschappen geen rijkssubsidie zullen krijgen. Het is nu echter nog niet te voorspellen welke gezelschappen dit zullen zijn. Wel is duidelijk dat hierdoor het aanbod van uitvoeringen door gezelschappen zal dalen en daarmee het aanbod in de podia.

De podia (in Groningen en andere steden) zijn waarschijnlijk niet in staat om het weggevalen aanbod van gesubsidieerde gezelschappen te compenseren met aanbod uit de markt. Daardoor zal het aantal uitvoeringen in de podiumkunsten in Groningen als gevolg van de rijksbezuinigingen

⁴⁴ Zie bijvoorbeeld: G. Marlet, R. Ponds, 2011: De waarde van kunst en cultuur in Amsterdam (Atlas voor gemeenten, Utrecht).

⁴⁵ Zie de Conceptnota Cultuurbeleid Provincie Groningen 2013-2016: Naast beperkte bezuinigingen op de podiumkunsten (zoals verlaging van het budget voor Noorderslag) blijkt de provincie haar bijdrage voor het Groninger Museum sterk te verlagen van € 1,6 miljoen naar € 1,0 miljoen.

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

afnemen. Dat raakt de stad, maar ook het land als geheel. De vraag die in dit hoofdstuk wordt beantwoord is wat de voorgenomen besparingen op cultuur in Groningen de belastingbetaler opleveren, en wat het ze het land kosten in termen van welvaartsverlies. Ook wordt berekend wat de impact van de bezuinigingen van rijk en provincies is op de aantrekkingskracht en economische vitaliteit van de stad Groningen.

De vraag in dit onderzoek is dus tot slot welk deel van de waarde van cultuurstad Groningen verloren gaat als gevolg van de voorgenomen bezuinigingen – en waar dat verlies terecht komt. Er wordt een inschatting gemaakt van het maatschappelijke effect van de voorgenomen (rijks)bezuinigingen op de podiumkunsten. Wat is het welvaartsverlies voor (de inwoners van) Groningen als gevolg van die bezuinigingen? En wie lijdt daarvan de meeste schade? Dat welvaartsverlies wordt in euro's uitgedrukt, en afgezet tegen de besparing op overheidsuitgaven (de bezuinigingen). Het berekenen van de impact van de voorgenomen bezuinigingen wordt hier overigens alleen voor de podiumkunsten gedaan, maar zou eventueel later ook voor de andere sectoren kunnen worden uitgevoerd.

5.1 De voorgenomen bezuinigingen

Op de podiumkunsten wordt door OCW (de BIS en de fondsen) € 17,8 miljoen bezuinigd. Hierbovenop zal de provincie Groningen waarschijnlijk ook gaan bezuinigen. Omdat de maatschappelijke baten van het culturele aanbod in Groningen hoger zijn dan de maatschappelijke kosten (zie hoofdstuk 4) is het verleidelijk om te denken dat de voorgenomen bezuinigingen per definitie welvaartsverlagend zijn. Maar zo vanzelfsprekend is dat niet.

Om het welvaartsverlies van de bezuinigingen te kunnen inschatten zijn modellen ontwikkeld, waarmee het effect van die bezuinigingen op het culturele aanbod in Groningen zo goed mogelijk kan worden ingeschat. De uitkomst uit die modellen is een afname van het aanbod van, en bezoekers aan, de culturele instellingen in Groningen. De uitkomst kan vervolgens worden vertaald in een welvaartsverlies op basis van de in hoofdstuk 4 berekende maatschappelijke waarden van de Groningse cultuur.

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

De modellen zijn ontwikkeld voor alle podia in Nederland en de gesubsidieerde gezelschappen die daar spelen. De reden om deze modellen ook voor Groningen toe te passen is dat – zoals aangegeven – voor een belangrijk deel onduidelijk is welk gezelschap exact zal worden getroffen door de bezuinigingen. Beslissingen hierover zullen pas in 2013 worden genomen. Onder de aanname dat de stad Groningen evenredig wordt getroffen wordt daarom op basis van de gemiddelde landelijke impact een schatting gemaakt voor Groningen.

De voorgenomen bezuinigingen van het rijk hebben in de modellen impact op het aanbod aan podiumkunsten in Groningen via de producerende gezelschappen die voorstellingen aan die podia aanbieden. De gezelschappen zijn 'toeleveranciers' van de podia. De uitvoeringen van gezelschappen vinden immers (voor een belangrijk deel) plaats in theaters. Als door bezuinigingen gezelschappen minder uitvoeringen kunnen aanbieden hebben podia zelf ook weer minder aan te bieden. De podia in Groningen zelf hebben niet (of nauwelijks) te maken met bezuinigingen. De enige uitzondering is de verhoging van de btw van 6% naar 19% (een prijsverhoging van +12,3%). Dit effect is eveneens doorberekend.

Het effect van deze bezuinigingen op het aanbod van gezelschappen en theaters in Groningen is zoals gezegd berekend aan de hand van een model. In dit model staan de kosten en opbrengsten van gezelschappen en podia centraal. Door een lagere subsidie aan de gezelschappen zullen de (vaste) inkomsten lager worden. Omdat zonder subsidie een gemiddelde voorstelling verlieslatend is, zal het aantal voorstellingen van gezelschappen lager worden. Er zijn immers minder vaste inkomsten om de verliesgevende voorstellingen mee te kunnen compenseren. Dit lager aantal voorstellingen leidt logischerwijs tot minder bezoekers en daarmee tot welvaartsverlies. Of dit verlies opweegt tegen de winst van lagere uitgaven bepaalt vervolgens of er een nettowelvaartsverlies of -winst optreedt.

Tot slot is het de vraag wat de reactie zal zijn van de gezelschappen – misschien kunnen zij een deel van de bezuinigingen opvangen met efficiënter werken of door meer sponsors aan te trekken. In dat geval kan het zijn dat er minder voorstellingen hoeven te worden geschrapt. Daarom is een aantal scenario's doorgerekend.

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

5.2 Achtergrond van het model

De basis van het model ligt in een kosten- en een opbrengstenfunctie. Deze functie is in feite een beschrijving van hoe de kosten en opbrengsten van een gezelschap (en theater) zijn opgebouwd en waar ze van afhangen.

Beide functies bestaan uit twee elementen: vaste kosten/opbrengsten en variabele kosten/opbrengsten. Variabele kosten en opbrengsten 'schalen' mee met het aantal voorstellingen dat wordt aangeboden: de recettes en de reis- en opbouwkosten zijn voorbeelden van respectievelijk variabele opbrengsten en kosten. Onder vaste kosten worden de kosten verstaan die onafhankelijk zijn van het aantal voorstellingen dat een theater aanbiedt. Hier worden bijvoorbeeld de kosten van het theatergebouw onder verstaan. Aan de opbrengstenkant gaat het hier ondermeer over subsidies en sponsoring, oftewel opbrengsten die niet direct veranderen als een theater besluit minder voorstellingen aan te bieden.

De centrale aanname in het model is dat theaters niet streven naar winstmaximalisatie maar naar *output*maximalisatie: gegeven de opbrengsten- en kostenfuncties wordt er gestreefd naar een zo groot (en breed) mogelijk aanbod van podiumkunsten. Er is dus geen winstdoelstelling, hetgeen overigens vaak ook een expliciete of impliciete eis is van verstrekkers van subsidies en giften.⁴⁶

Het aanbod wordt bepaald door het aantal voorstellingen waarop 'break-even' wordt gedraaid: de kosten zijn gelijk aan de opbrengsten. Hierbij is ervan uitgegaan dat bij een gemiddelde voorstelling de variabele kosten hoger zijn dan de variabele opbrengsten. De vaste inkomsten na aftrek van de vaste kosten creëren als het ware een reserve waarmee voor een gemiddelde voorspelling het verschil tussen variabele kosten en opbrengsten wordt gecorrigeerd. Als de subsidies lager worden, is die compensatie voor een aantal voorstellingen niet meer toereikend en zal het aanbod lager worden.

⁴⁶ Zie ook: M. Kerste, J. Poort, N. Rosenboom, J. Weda, 2011: Cultuur naar vermogen. Aard, gebruik en toepasbaarheid van generiek instrumentarium voor ondersteuning van de Nederlandse cultuur. SEO Economisch Onderzoek, Amsterdam.

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

In het model wordt (impliciet) uitgegaan van een constante vraagfunctie; meer voorstellingen leiden automatisch tot meer publiek. In de praktijk is de vraag uiteraard niet oneindig, maar omdat de aangekondigde bezuinigingen naar alle waarschijnlijkheid zullen leiden tot een lager aanbod is de aanname van een constante vraagfunctie aanvaardbaar. De kans is immers klein dat bij een lager aanbod de vraag naar voorstellingen sterker zal dalen dan het aanbod.

In het basismodel kan vervolgens de impact van de bezuinigingen en de btw-verhoging worden geïntroduceerd. Zowel de bezuinigingen als de btw-verhoging hebben impact op de opbrengstenfunctie. De bezuinigingen op subsidies zorgen voor een daling van de vaste inkomsten.

De btw-verhoging heeft tot gevolg dat de variabele inkomsten lager worden. Per voorstelling wordt nu immers minder geld opgehaald. Theaters hebben twee 'uitersten' om met de btw-verhoging om te gaan. Enerzijds kan deze volledig door worden belast aan het publiek, wat leidt tot een hogere prijs en – afhankelijk van de prijselasticiteit – tot een daling van het gemiddeld aantal bezoekers per voorstelling. Anderzijds kan door de theaters worden besloten om de prijs voor bezoekers gelijk te houden, waarmee de recette per bezoeker en daarmee per gemiddelde voorstelling lager worden. In beide gevallen is de impact exact dezelfde: een daling van de variabele inkomsten van de theaters.

Door beide maatregelen ontstaat er een nieuw break-even punt, met minder voorstellingen en lagere totale kosten en opbrengsten. Bij een gelijkblijvende kostenstructuur, en zonder additionele inkomsten, zorgen lagere subsidies aan gezelschappen en een btw-verhoging dus voor een lager aanbod aan uitvoeringen in de podiumkunsten in Groningen.

5.3 De impact op het gedrag van gezelschappen

De aanname dat theaters en gezelschappen helemaal niet reageren op de bezuinigingen lijkt echter niet realistisch. De sector zal naar verwachting proberen te anticiperen op de bezuinigingen door kosten te verlagen en alternatieve inkomstenbronnen aan te boren. Omdat alleen de gezelschappen direct worden geraakt door de bezuinigingen (de podia in Groningen worden immers alleen met een btw-verhoging geconfronteerd)

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

wordt in deze paragraaf een aantal mogelijke acties van gezelschappen bediscussieerd.

Gezelschappen kunnen verschillende acties ondernemen die zowel de kosten- als de opbrengstenfunctie veranderen. Op de eerste plaats kan worden geprobeerd om efficiënter te werken. Dit kan op twee manieren: door de vaste kosten te verlagen (bijvoorbeeld door te besparen op personeelskosten in de overhead) en door een efficiëntere bedrijfsvoering rond voorstellingen, waarmee de variabele kosten per voorstelling lager worden.

Op de tweede plaats kunnen gezelschappen proberen de eigen verdien capaciteit te verhogen. Hiermee kan mogelijk (een deel van) de daling van de vaste inkomsten uit subsidies worden gecompenseerd. Dit kan bijvoorbeeld door het aantrekken van (extra) sponsors of mecenaat. Verder kan worden geprobeerd de variabele inkomsten te verhogen door bijvoorbeeld meer prijsdifferentiatie in te voeren.

Het gevolg van deze reacties is dat de kosten- en opbrengstenfuncties weer veranderen. Er zal een nieuw break-even punt ontstaan met een hoger aantal uitvoeringen in de podiumkunsten ten opzichte van het aanbod na de bezuinigingen. Met andere woorden: door efficiëntieverbeteringen en meer eigen inkomsten kan een deel van de maatschappelijke impact van de bezuinigingen worden ondervangen. Omdat onduidelijk is welke acties wel en niet zullen worden ondernomen worden zes verschillende scenario's met uiteenlopende type acties nader beschouwd.

5.4 De impact op gezelschappen

Omdat de allocatie van de landelijke bezuinigingen onbekend is wordt zoals vermeld een schatting gemaakt van de impact van het aanbod van alle gezelschappen in Nederland. Door de bezuinigen zal het totale aanbod uitvoeringen dalen. De vraag is welk deel hiervan in Groningen terecht zal komen. De aanname is dat dit naar rato van het huidige aantal gesubsidieerde uitvoeringen is. Dus als voor Nederland als geheel het aanbod met 10% daalt zal dit in Groningen naar verwachting ook zo zijn.

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

Het totale aanbod gesubsidieerde uitvoeringen in Nederland bedroeg in 2009 ruim 17.700 op een totaal aantal uitvoeringen in de podiumkunsten van bijna 67.000. De aanname is dat deze verhouding (27%) ook geldt voor de uitvoeringen in Groningen. Dit zou betekenen dat er in Groningen 537 (27% van 1991) gesubsidieerde uitvoeringen plaatsvinden.

5.4.1 De impact op het aanbod

Op basis van het hierboven beschreven bezuinigingenmodel zijn vervolgens percentuele inschattingen gemaakt van het effect op het aanbod in Nederland; die cijfers zijn vertaald naar de Groningse situatie. In deze paragraaf worden zes verschillende scenario's van mogelijke effecten beschreven. Het eerste scenario is 'niets doen' en beschrijft de situatie als de enige reactie van de gezelschappen bestaat uit het schrappen van voorstellingen net zo lang tot ze weer 'quitte' draaien.

De andere vijf scenario's geven acties weer waardoor gezelschappen extra inkomsten verwerven en/of kosten weten te besparen. Scenario 2 gaat bijvoorbeeld uit van een situatie waarbij gezelschappen in staat zijn om de sponsorinkomsten met 20% te verhogen en het mecenaat met 5%.

Scenario 3 betreft het besparen op de kosten van uitvoeringen. Gezelschappen weten in dit scenario een efficiëntiewinst van 5% te realiseren door bijvoorbeeld te bezuinigen op overhead of samen te werken op het gebied van inkoop en ateliers. Scenario 4 gaat uit van een inkomstenoptimalisatie: naast extra sponsoring van 20% en 5% mecenaat, worden extra inkomsten gegenereerd via prijsbeleid (+5%) en via overige directe (+10%) en indirecte inkomsten (+5%). Slimmer prijsbeleid kan direct voor een verhoging van de opbrengsten zorgen. Hiermee wordt niet een directe verhoging van de standaardprijs bedoeld, maar een veel sterkere differentiatie van prijzen. Gezelschappen kunnen hiernaast mogelijk de directe inkomsten laten toenemen door bijvoorbeeld actief *merchandise* te verkopen rond uitvoeringen of en indirecte inkomsten via het geven van workshops aan organisaties, verhuur van bepaalde decorstukken of kledingstukken aan derden.

In scenario 5 wordt efficiëntiewinst (-5% kosten) gerealiseerd naast extra sponsorinkomsten (+10%) en een hogere opbrengst per bezoeker (+5% via

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

de introductie van effectief prijsbeleid. Scenario 6 is het 'best case' scenario waarin de inkomsten worden geoptimaliseerd en efficiëntiewinst wordt behaald (combinatie van scenario 3 en 4). Tabel 5.1 laat de daling van het aantal uitvoeringen voor elk van de scenario's zien.

Tabel 5.1 Impact van bezuinigingen op rijksgesubsidieerde gezelschappen onder verschillende scenario's

	1	2	3	4	5	6
Impact	Geen reactie	Sponsoring	Efficiency	Inkomsten optimalisatie	Efficiency, prijsbeleid en sponsoring	Efficiency en inkomsten optimalisatie
Percentage van aanbod gesubsidieerde gezelschappen	-30%	-29%	-27%	-23%	-21%	-20%
Absoluut aantal uitvoeringen	-161	-156	-145	-124	-113	-108
Percentage totaal aanbod podiumkunsten Groningen	-8%	-8%	-7%	-6%	-5,5%	-5%

Als eerste wordt de landelijke daling van het aanbod in procenten weergegeven. Dit varieert van -30% (scenario 'niets doen') tot -20% (het beste scenario). Het effect voor Groningen varieert tussen de -161 en -108 voorstellingen (procentuele daling tussen de -8% en -5%).

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

5.5 De impact op de podia

De Groningse podia worden niet geconfronteerd met een verlaging van de exploitatiesubsidie maar wel met een btw-verhoging. Podia kunnen op twee manieren omgaan met deze prijsverhoging: volledig doorbelasten aan de consument, wat zal leiden tot een prijsverhoging van +12,3% (en daardoor een daling van het aantal bezoekers), of volledig ten laste leggen van de eigen opbrengsten uit kaartverkoop, wat leidt tot een lagere opbrengst per bezoeker.

In beide gevallen worden podia geconfronteerd met lagere (variabele) inkomsten. Net als in het geval van de gezelschappen kunnen podia allerlei acties ondernemen om extra inkomsten te verwerven of te bezuinigen op andere kosten en zo het aantal te schrappen uitvoeringen te minimaliseren.

Gegeven een prijselasticiteit van $-0,32^7$ is te verwachten dat de prijsverhoging volledig wordt doorbelast aan de consument. In het geval dat de Nederlandse podia geen enkele additionele acties ondernemen is er sprake van een daling van het aanbod van $-1,1\%$. Wat in de Groningse situatie een daling van 22 uitvoeringen zou betekenen en een welvaartsverlies van bijna € 150.000 voor de stad en een kleine € 25.000 voor de rest van Nederland.

Het verlies van deze 22 voorstellingen mag echter niet worden opgeteld bij het verlies van 108 tot 161 voorstellingen als gevolg van de bezuinigen op de gezelschappen. De gezelschappen zijn immers de 'toeleveranciers' van de podia. Als gezelschappen 108 tot 161 voorstellingen in Groningen schrappen doen de podia dat automatisch ook. De 22 voorstellingen die de podia zelf al zouden schrappen als gevolg van de btw-verhoging zijn dan een deel van die 161 tot 108 voorstellingen die geschrapt worden als gevolg van de bezuinigen op de gezelschappen.

⁴⁷ Goudriaan, R. e.a. 2008: Nieuwe schattingen van de prijsgevoeligheid van het bezoek aan culturele sectoren. APE – in opdracht van het ministerie van OC&W.

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

5.6 De impact op de maatschappelijke welvaart

De rijksbezuinigingen op de podiumkunsten werken door in Groningen via een lager aanbod uitvoeringen door gezelschappen die minder subsidie krijgen. Omdat op dit moment is onduidelijk welk gezelschap wel of niet getroffen wordt. Daarom is op basis van alle gezelschappen in Nederland geschat wat het effect op het aanbod is. Dit blijkt – afhankelijk van de reacties van de gezelschappen – een daling van tussen de 20% en 30% van het gesubsidieerde aanbod te zijn. Voor de stad Groningen betekent dat een verlies van tussen de 108 en 161 uitvoeringen per jaar (zie tabel 5.1).

Als de stad Groningen als gevolg van die bezuinigingen jaarlijks 161 uitvoeringen in de podiumkunsten verliest (in scenario 1, zie tabel 5.1) kost dat de maatschappij jaarlijks ongeveer € 1,2 miljoen. Bij een verlies van 108 uitvoeringen per jaar (in scenario 6, zie tabel 5.1) is dat verlies € 0,8 miljoen per jaar. Het grootste deel van dat verlies (€ 0,7 tot € 1,05 miljoen) leidt de stad zelf. Een klein deel van het verlies (€ 0,1 tot € 0,15 miljoen) komt in de rest van het land terecht.

Voor deze inschatting van het maatschappelijk welvaartsverlies van de rijksbezuinigingen is ervan uitgegaan dat de geschrapte voorstellingen 'gemiddelde voorstellingen' betreffen. De welvaartswinst van een gemiddelde voorstelling is bepaald door de welvaartswinst van de podiumkunstvoorstellingen op vaste podia in de stad Groningen én die in de rest van Nederland te delen door het totaal aantal uitvoeringen in de podiumkunsten. Door het verlies aan voorstellingen in de verschillende scenario's (zie tabel 5.1) te vermenigvuldigen met de gemiddelde welvaartswinst per voorstelling is het welvaartsverlies ingeschat.

De vraag is of dat verlies opweegt tegen de welvaartswinst in de vorm van lagere overheidsuitgaven. In totaal wordt er € 17,3 miljoen bezuinigd op het gehele gesubsidieerde aanbod in Nederland. Welk deel van de opbrengst van deze bezuiniging kan worden toegeschreven aan het lagere aanbod in Groningen? Er is aangenomen dat de bezuinigingen proportioneel over het totaal aantal te schrappen voorstellingen wordt verdeeld. En er is reeds aangenomen dat de te schrappen voorstellingen op basis van het huidige aanbod proportioneel over de gemeenten in Nederland worden verdeeld.

87

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

Het Groningse aanbod vormt 3% van het totale aanbod in Nederland. Dit zou betekenen 3% van de € 17,3 miljoen te schrappen voorstellingen aan Groningen valt toe te wijzen. Hiermee komt de maatschappelijke besparing op € 0,5 miljoen per jaar. In dat geval kosten die bezuinigingen maatschappelijk dus meer dan ze opleveren: € 0,8 tot € 1,2 miljoen maatschappelijke kosten tegenover € 0,5 miljoen maatschappelijke baten.

In de berekeningen van deze maatschappelijke impact is er echter vanuit gegaan dat de podia in Groningen geen alternatief aanbod programmeren in plaats van het weggevalen aanbod van de gesubsidieerde gezelschappen. Dat lijkt geen realistische aanname te zijn. Als de podia er in slagen om de helft van het verloren aanbod (op kwalitatief vergelijkbare wijze) te compenseren met ander aanbod pakken de rijksbezuinigingen voor Groningen per saldo al neutraal uit. Als meer dan de helft op die manier wordt gecompenseerd zijn de bezuinigingen per saldo welvaartsverhogend.

Het uiteindelijke welvaartseffect van de voorgenomen bezuinigingen is dus afhankelijk van hoe de gezelschappen (en de podia) zelf (kunnen) inspelen op die bezuinigingen. Wel zal in alle scenario's het aanbod in Groningen dalen. Het voornemen van de gemeente Groningen om niet te bezuinigen op de podia in de stad zorgt er in ieder geval voor dat ondanks de rijksbezuinigingen het aanbod aan podiumkunsten in de stad naar verwachting relatief groot blijft; en daarmee het belang van Cultuurstad Groningen.

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

Bijlage: beschrijving van de gebruikte indicatoren

In deze bijlage zijn de indicatoren die zijn gebruikt voor het in kaart brengen van het culturele aanbod en de cultuurdeelname in Groningen (zie hoofdstuk 2) uitgebreid beschreven.

Podiumkunsten

Het aantal theatervoorstellingen en concerten in de gemeente, opgesplitst in drie categorieën: theater, klassieke muziek en popmuziek. Onder de categorie theater vallen toneel, ballet, dans, cabaret, musical. Onder popmuziek vallen ook jazz, lichte muziek en wereldmuziek. Klassieke muziek bevat ook de categorie opera (bron: VSCD, VNPF, Nationaal Popinstituut, Nederland Uitburo). Voor het aanbod podiumkunsten is gebruikgemaakt van gegevens over het aantal voorstellingen in theaters en poppodia die aangesloten zijn bij de Vereniging voor Schouwburg- en Concertgebouwdirecteuren (VSCD), de Vereniging Nederlandse Poppodia en Festivals (VNPF) en Muziek Centrum Nederland (MCN), of die zijn opgenomen in het theaterbestand van Theaterinstituut Nederland (TIN) en de VSCD en waarvan de data bij de afzonderlijke instellingen verzameld zijn. Daarbij zijn niet alleen zelfstandige podia meegeteld, maar ook andere locaties waar meer dan 25 uitvoeringen in de podiumkunsten per jaar plaatsvinden. Het culturele aanbod per gemeente is gecorrigeerd voor het aantal inwoners.

Cultuurhistorische musea

Het aantal cultuurhistorische musea in de gemeente per 100.000 inwoners gebaseerd op de data van de Nederlandse Museumvereniging.⁴⁸

Musea beeldende kunst

Het aantal musea voor beeldende kunst in de gemeente per 100.000 inwoners gebaseerd op de data van de Nederlandse Museumvereniging.⁴⁹

Historisch erfgoed

Het aantal rijksmonumenten (objecten) in de gemeente per 100.000 inwoners (bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed).

⁴⁸ Zie voor meer informatie: G. Marlet, J. Poort, C. van Woerkens, 2011: De schat van de stad. Welvaartseffecten van de Nederlandse musea (Atlas voor gemeenten, Utrecht).

⁴⁹ Idem.

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

Archeologische monumenten

Het aantal archeologische monumenten (objecten) in de gemeente per 100.000 inwoners (bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed).

Bioscoopstoelen

Het aantal bioscoopstoelen per 1.000 inwoners (bron: Nederlandse vereniging van Bioscoopexploitanten).

Filmdoeken

Het aantal filmdoeken per 100.000 inwoners (bron: Nederlandse vereniging van Bioscoopexploitanten).

Culturele evenementen

Het aantal publiekevenementen in de gemeente per 100.000 inwoners. Onder publiekevenementen vallen evenementen uit de categorieën beeldende kunst, maatschappij/sociaal/cultuur en podiumkunsten (bron: Respons, zie: www.respons.nl). Daarvan zijn alleen de categorieën beeldende kunst en podiumkunsten meegenomen. Een publiekevenement wordt als volgt gedefinieerd: 'Een gebeurtenis met een begin- en einddatum, die op één of meerdere locaties plaatsvindt, verplaatsbaar is en waarbij de bezoekers specifiek voor de activiteiten komen.' In het overzicht van het aantal evenementen per gemeente is uitgegaan van evenementen die een minimum bezoekaantal hebben van 5.000. Voor de gegevens over deze evenementen is waar mogelijk uitgegaan van bezoekaantallen die bekend waren over 2010. Waar nog bezoekaantallen ontbraken, is uitgegaan van gegevens over 2009 of eerder. De bezoekaantallen zijn, voor zover het de gratis toegankelijke evenementen betreft, schattingen van de bij de evenementen betrokken organisaties en instanties. Het aantal evenementen per gemeente kan afwijken van dat uit eerdere edities van de Atlas, omdat een aantal evenementen met meerdere edities per jaar zijn samengevoegd, zodat het nu alleen om unieke evenementen gaat. Respons heeft zoveel mogelijk getracht om, door middel van het raadplegen van meerdere bronnen, tot een zo betrouwbaar mogelijke schatting te komen. Iedereen die van oordeel is dat de getoonde aantallen (aantoonbaar) onjuist zijn kan contact opnemen met Respons (www.respons.nl).

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

Bibliotheken

Aantal (vestigingen van) bibliotheken per 1.000 inwoners (bron: Vereniging van Openbare Bibliotheken).

Boekwinkels

Het aantal boekwinkels in de gemeente per 100.000 inwoners (bron: Lijstenboek).

Galerieën

Het aantal kunstgalerieën in de gemeente per 100.000 inwoners (bron: Nederlandse Galerie Associatie, Gouden Gids, LISA).

Antiquariaten

Het aantal antiquariaten in de gemeente per 100.000 inwoners (bron: Gouden Gids, Boek en boek).

Culturele Index

In de Culturele Index zijn de volgende vijftien indicatoren voor het culturele aanbod in een stad gecombineerd:

Indicator	Wegingsfactor
Podiumkunsten	28%
1. Aantal popconcerten (per inwoner per jaar)	14%
2. Aantal klassieke concerten (inw/jr)	9%
3. Aantal theatervoorstellingen (toneel en dans)	5%
Beeldende kunst	17%
4. Aantal musea voor beeldende kunst	8%
5. Aantal kunstgaleries (per inwoner)	3%
6. Aantal kunstenaars (per inwoner)	6%
Letteren	16%
7. Aantal literaire boekwinkels (per inwoner)	6%
8. Aantal antiquariaten (per inwoner)	3%
9. Aantal bibliotheken (per inwoner)	7%
Erfgoed	17%
10. Aantal rijksmonumenten (per inwoner)	12%
11. Aantal archeologische monumenten (per inwoner)	2%

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

12. Aantal cultuur-historische musea	3%
Film	11%
13. Aantal doeken in bioscopen en filmhuizen (p/inw)	6%
14. Aantal bioscoopstoelen (per inwoner)	5%
Festivals	11%
15. Aantal culturele festivals (per jaar)	11%

De scores zijn niet zomaar opgeteld, maar gewogen op basis van de maatschappelijke waarde die een bepaalde culturele sector vertegenwoordigt. Die maatschappelijke waarde is bekend voor de podiumkunsten, de beeldende kunst, de letteren en het erfgoed in Nederland.⁵⁰ Voor de filmsector is die waarde niet bekend. Daarom krijgt film in de Index vooralsnog (totdat daar meer over bekend is) de laagste wegingsfactor. Hetzelfde geldt voor de culturele festivals. Voor architectuur, cultuureducatie en community arts waren onvoldoende data beschikbaar om ze überhaupt in de index te kunnen opnemen. Uiteindelijk bestaat de Culturele Index dus uit een gewogen combinatie van vijftien indicatoren voor het culturele aanbod in een stad op het gebied van podiumkunsten, beeldende kunst, erfgoed, letteren, film en festivals.

Bezoek aan podiumkunsten

Het aantal keren dat inwoners van een gemeente naar verwachting een bezoek brengen aan een concert of theatervoorstelling. Daarbij zijn alle voorstellingen die vallen onder de podiumkunsten meegenomen: toneel, cabaret, dans, opera, musical en concerten (pop, jazz, klassiek). Het cultuurbereik is gebaseerd op de AVO-enquête (Aanvullend Voorzieningsgebruik Onderzoek) van het SCP. Uit die enquête volgen behalve het jaarlijkse bezoek aan culturele instellingen, ook de persoonskenmerken van de respondent.⁵¹ Daarmee is een meervoudige regressieanalyse uitgevoerd. Uit die analyse blijkt dat het bezoek aan concerten en theatervoorstellingen zowel kan worden verklaard uit

⁵⁰ G. Marlet, J. Poort, 2011: De waarde van cultuur in cijfers (Atlas voor gemeenten, Utrecht); G. Marlet, J. Poort, C. van Woerkens, 2011: De schat van de stad. Welvaartseffecten van de Nederlandse musea (Atlas voor gemeenten, Utrecht); N. van den Berg, G. Marlet, R. Ponds, C. van Woerkens, 2011: Podiumpeiler 2011. Jaarlijkse monitor voor de podiumkunsten en de muziekindustrie (MCN/TIN, Amsterdam); G. Marlet, J. Poort, C. van Woerkens, 2011: De waarde van cultuur voor de stad, in: Atlas voor gemeenten 2011 (VOC Uitgevers, Nijmegen).

⁵¹ A. van den Broek, 2005: Cultuurminnaars en cultuurmijders. Trends in de belangstelling voor kunsten en cultureel erfgoed (Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag).

Bijlage - Het belang van cultuur in Groningen 24122011

Het belang van cultuurstad Groningen [Atlas voor gemeenten]

persoonskenmerken, vooral het opleidingsniveau, als uit het theateraanbod. Hoger of middelbaar opgeleiden bezoeken significant vaker een concert of theater. Datzelfde geldt voor jongeren tot 30 jaar. Tussen 30 en 50 jaar is de bezoekfrequentie significant lager, net als onder niet-westerse allochtonen. Ook het regionale aanbod podiumkunsten blijkt het cultuurbereik significant positief te beïnvloeden. Op basis van de coëfficiënten uit die regressieanalyse en de bevolkingsamenstelling en het theateraanbod in de gemeente is het gemiddelde cultuurbereik per gemeente geschat.

Bijlage - LTA

LANGE-TERMIJNAGENDA RAAD					per 21 maart 2012	
(nieuwe onderwerpen in blauw)						
nr	dd	cie	onderwerp	portefeuille	dienst	opmerkingen
4	7-mrt-12	O&W	Voorstel bezuiniging zelforganisaties	Visscher	OCSW	
5	7-mrt-12	O&W	Evaluatie Wmo-consulentiefunctie	Visscher	HVD	
23						n.a.v. motie van PvdA, D66, GL en ChrUnie: 'Onderwijshuisvesting op orde' uit Voorjaarsdebat
	4-apr-12	O&W	Aanvalsplan onderwijshuisvesting	Pastoor	OCSW	
24	4-apr-12	O&W	Evaluatie kostprijsystematiek	Visscher	OCSW	
25	4-apr-12	O&W	Conceptkadernota Gezonder Zorgen III	Visscher	OCSW	
26	4-apr-12	O&W	Lijkonst evaluatie Moestraat	Visscher	OCSW	
27	4-apr-12	O&W	Eindverslag Raak-aanpak kindermishandeling	Visscher	OCSW	
28	4-apr-12	O&W	Eigen bijdrage regeling maatschappelijke opvang en vrouwenopvang	Visscher	OCSW	
29	4-apr-12	O&W	Aanbesteding Wmo-vervoer, mogelijk in combinatie met AWBZ-vervoer (uitgangspuntennotitie)	Visscher	HVD	
30	4-apr-12	O&W	Kaders AWBZ: keuzenota (inclusief PGB)	Visscher	OCSW	
31	4-apr-12	O&W	Discussienota Bewegingsonderwijs	De Vries	OCSW	
59	9-mei-12	O&W	Evaluatierapport accommodatiebeleid	Visscher	OCSW	
60	9-mei-12	O&W	Rapportage huiselijk geweld	Visscher	OCSW	
61	9-mei-12	O&W	Jaarrapportage 2011 Individuele Wmo-voorzieningen	Visscher	HVD	
62	9-mei-12	O&W	Aanbesteding Wmo-vervoer, mogelijk in combinatie met AWBZ-vervoer	Visscher	HVD	
63	9-mei-12	O&W	Evaluatie eigen bijdragebeleid	Visscher	HVD	
64	9-mei-12	O&W	Toegankelijkheid Openbaar Vervoer (uitrol lijn 4, 7 en 8 in navolging pilot lijn 5)	Visscher	HVD	
65	9-mei-12	O&W	Sportpelling	De Vries	OCSW	
66	9-mei-12	O&W	Fusie Muziekschool en Kunstcentrum			
91	20-jun-12	O&W	Ontwerp Cultuurnota	Schroor	OCSW	
92	20-jun-12	O&W	Definitieve Visie Kardingie kerngebied	De Vries	OCSW	In combinatie met 2e tramlijn
93	20-jun-12	O&W	Plan moderne/vitale voetbalverenigingen	De Vries	OCSW	
94	20-jun-12	O&W	Programma van eisen Forum			
110	5-sep-12	O&W	Aanpassing Wmo-verordening (i.v.m. decentralisatie AWBZ)	Visscher	HVD	
111	5-sep-12	O&W	Integrale visie en strategie drie decentralisaties na inspraak	Visscher	OCSW	
112	5-sep-12	O&W	Kredietaanvraag Sportcentrum Kardingie fase 2	De Vries	OCSW	

Bijlage - LTA

nr	dd	cie	onderwerp	portefeuille	dienst	opmerkingen
120	3-okt-12	O&W	Gunning aanbesteding Wmo-vervoer mogelijk in combinatie met AWBZ-vervoer	Visscher	HVD	
124	1-nov-12	O&W	Def. Cultuurnota	Schroor	OCSW	incl. Crowdfunding
130	7-nov-12	F&V/W&I/ O&W/R& W/B&V	Begroting 2013	Dekker	BD	
131	8-nov-12	O&W	Kaders voor een sportieve inrichting (sturctuurvisie voor de sport)	De Vries	OCSW	
132	8-nov-12	O&W	Dak- en thuiszemonitor	Visscher	OCSW	
133	8-nov-12	O&W	Evaluatie project multiprobleemgezinnen	Visscher	OCSW	
134	8-nov-12	O&W	Haljaarportage 2012 Individuele Wmo-voorzieningen	Visscher	HVD	
135	8-nov-12	O&W	Evaluatie Hulp bij het Huishouden (i.v.m. aflopen contract in 2014)	Visscher	HVD	
136	8-nov-12	O&W	Plan moderne sportverenigingen	De Vries	OCSW	
137	8-nov-12	O&W	Parkvisies (Esserberg, Hoogkerk)	De Vries	OCSW	
143	6-dec-12	O&W	Accommodatienota	Visscher	OCSW	
144	6-dec-12	O&W	Nota huisvesting kwetsbare groepen	Visscher	OCSW	
145	6-dec-12	O&W	Brief nazorg ex-gedetineerden voor stad en ommeland	Visscher	OCSW	
146	6-dec-12	O&W	Uitvoeringsplan Onder Dak	Visscher	OCSW	
147	6-dec-12	O&W	Topsportnota	De Vries	OCSW	
148	6-dec-12	O&W	Nadere subsidievoorwaarden invoeren	De Vries	OCSW	
149	6-dec-12	O&W	Nota Bewegingsonderwijs	De Vries	OCSW	
161	PM	O&W	Jaarverslag Groninger Museum 2010, haljaarportage 2011 en Plan van Aanpak	Schroor	OCSW	
162	PM	O&W	Visie Draftbaan	De Vries	OCSW	zie collegebrief 7-9-11
163	PM	O&W	Concept-accommodatienota	Visscher	OCSW	
164	PM	O&W	Evaluatie Vensterscholen	Pastoor	OCSW	
165	PM	O&W	Parkvisie Corpus den Hoorn	De Vries	OCSW	
166	PM	O&W	Discussiestuk t.b.v. het debat Groningen-onderwijsstad	Pastoor	OCSW	
167	PM	O&W	Discussie Subsidiestelsel	De Vries	OCSW	
168	PM	O&W	Voorstel m.b.t. problematiek Kruithuis	Schroor	OCSW	
169	PM	O&W	Vierde hockeyveld	De Vries	OCSW	
170	PM	O&W	Ontwikkeling sporthal Noorderpoortcollege	De Vries	OCSW	
171	PM	O&W	Trainingscomplex FC Groningen	De Vries	OCSW	

Bijlage - LTA

nr	dd	cie	onderwerp	portefeuille	dienst	opmerkingen
172	PM	O&W	Subsidiering Martiniplaza			
180	PM	W&I/ O&W	Evaluatie project wonen, werken, leren (Campus Diep)	Pastoor	OCSW	

Bijlage - Lijst van toezeggingen, initiatiefvoorstellen en moties

RAADSCOMMISSIE ONDERWIJS EN WELZIJN

A. OPENSTAANDE TOEZEGGINGEN

Nr.	Datum college/dienst	Agendapunt/onderwerp	Verzoek (vraag) van	Toezegging	Opmerkingen
1.	12-01-11 Visscher (OCSW)			eind dit jaar volgende rapportage huiselijk geweld, met duidelijker onderscheid tussen Groningen als gemeente en als centrumgemeente	<i>Komt op LTA: mei 2012</i>
2.	11-05-11 Visscher (OCSW)	A4 conformstuk	Stadspartij	De samenwerkingsvorm Meerschap Paterswolde zal worden geëvalueerd, krijgt cie. tzt bericht over	<i>De Raad wordt binnenkort schriftelijk geïnformeerd.</i>
3.	09-06-11 Visscher (OCSW)	Programma's rekening 2010		Kijkt of het mogelijk is daklozenmonitor voortaan voor of gelijk met de rekening aan te bieden	<i>Commissie wordt in februari 2012 schriftelijk geïnformeerd.</i> <i>Zie wethoudersbrief 28-2-2012 (Stand van zaken toezeggingen en LTA)</i> <i>Voorstel: afvoeren.</i> <i>Komt hierop terug in de Discussienota Topsport.</i>
4.	09-06-11 De Vries (OCSW)	Programma's rekening 2010		Zal in bestaande contacten met hockeybond en –verenigingen ook eens het ontbreken van top hockey in Groningen aansnijden	
5.	06-07-11 Pastoor (OCSW)	IHP		Raad zal betrokken worden bij verdere discussie inzake eventuele doordecentralisatie	
6.	06-07-11 Pastoor (OCSW)	IHP		komt na overleg met schoolbesturen terug op verschil in beleving m.b.t. capaciteit gymzalen; idem inzake relatie discussie schoolzwemmen en capaciteit gymzalen	<i>Onderzoek van de werkgroep is gaande. Na resultaten komt de wethouder met bevindingen.</i>
7.	26-10-11 Schroor (OCSW)	Forumvisie Programma van eisen	Raad van 26-10-11	Programma van eisen wordt uitgewerkt en wordt met procesvoorstel besproken in de raad.	
8.	27-10-11 Pastoor (OCSW)	Uitbreiden Jimmy's		Wethouder komt hierop terug.	

Bijlage - Lijst van toezeggingen, initiatiefvoorstellen en moties

9.	27-10-11 Pastoor (OCSW)	Plannen onderwijs arbeidsmarkt ROC's		Idem.	
10.	27-10-11 Pastoor (OSCW)	VVE-doelgroep kinderen		Idem.	
11.	27-10-11 Pastoor (OCSW)	Schoolzwemmen en gymzalen		Idem.	
12.	27-10-11 Pastoor (OCSW)	Debat Groningen-onderwijsstad		Er komt een discussiestuk.	
13.	27-10-11 De Vries (OCSW)	City of Talent		De uitwerking van City of Talent wordt toegezonden.	Komt terug in de Discussienota Topsport. Voorstel: afvoeren! Er vinden onderhandelingen plaats.
14.	27-10-11 De Vries (OCSW)	Top sporthal		De wethouder komt terug op het gesprek met het Noorderpoortcollege omtrent top sporthal.	
15.	27-10-11 De Vries (OCSW)	Structurele benadering sportinfrastructuur		De wethouder zoekt uit wat de mogelijkheden v.w.b. de structurele benadering van sportinfrastructuur.	
16.	27-10-11 Schroor (OCSW)	Effecten BTW-verhoging op toegangskarten		Na 1 jaar zal het College de raad informeren over eventuele effecten van de BTW-verhoging op toegangskarten naar 19%. College komt hierop terug in de nieuwe Cultuurnota.	In oktober 2012 wordt de raad geïnformeerd. Wordt in juni a.s. besproken.
17.	27-10-11 Schroor (OCSW)	Permanente ateliers			
18.	27-10-11 Schroor (OCSW)	Stimuleringsprojecten		College zal de doelstellingen verduidelijken t.a.v. Stimuleringsprojecten amateurkunst (kwalitatief goede projecten binnen het beschikbare budget) en komt hier schriftelijk op terug.	Wordt meegenomen in Cultuurnota.
19.	02-11-11 De Vries (OSCW)	Verhuisplannen FC Groningen		Komt terug op de plannen vanuit FC Groningen betreffende verhuizen (besluit, procedure, etc.) van het eerste trainingsveld v/d locatie Mediacentrale naar Corpus den Hoorn.	Wordt meegenomen in Kadernotitie inrichtingen.
20.	02-11-11 De Vries (OSCW)	Ontwikkelingen Verduurzaming Euroborg		Komt terug op ontwikkelingen die FC Groningen voorstaan m.b.t. verduurzaming v/d Euroborg en de omliggende gebieden.	Raad ontvangt collegebrief in de 2 ^e deel van februari a.s.

Bijlage - Lijst van toezeggingen, initiatiefvoorstellen en moties

21.	02-11-11 Schroor (OCSW)	Forum		De wethouder zegt toe dat – indien commissie het wenselijk en interessant vindt – een bijzondere commissie op locatie georganiseerd kan worden, waarbij commissieleden vragen kunnen stellen aan intendant en kwartiermaker m.b.t. het plan van aanpak en andere onderwerpen.	Wordt georganiseerd vóór de zomer 2012.
22.	02-11-11 Pastoor (OCSW)	Techniek-educatie		Komt terug op het onderwerp van het leggen van een verbinding op het gebied van techniekonderwijs tussen VO en basisonderwijs.	
23.	28-11-11 Schroor (OCSW)	Bespreking individuele instellingen		Komt bij concept Cultuurnota uitgebreid op terug.	Juni a.s.
24.	28-11-11 Schroor (OCSW)	Museumvisie en Accommodatievisie		Museumvisie en accommodatiebeleid zijn aparte onderdelen van de Cultuurnota. Wethouder komt hierop terug.	Wordt meegenomen in Cultuurnota van juni a.s.
25.	28-11-11 Schroor (OCSW)	Nuancen productiefunctie		Komt bij definitief advies uitgebreid op terug.	Idem.
26.	28-11-11 Schroor (OCSW)	Motie 'De Groningse nieuwe'		Komt hier bij de Cultuurnota op terug.	Idem.
27.	07-12-11 Visscher (OCSW)	Tijdpad nieuw voorstel aanvulling egalisereserve		Vóór de begroting volgend jaar moet er duidelijkheid zijn of de gemeente de huidige koers aanhoudt of niet.	Idem.
28.	07-12-11 Visscher (OCSW)	Gesubsidieerde instellingen	PvdA	Zoekt uit of momenteel gesubsidieerde instellingen zijn die een signaal afgeven (hebben afgegeven) dat zij met een eigen reserve van 2% in moeilijke financiële situatie komen.	Commissie wordt in februari 2012 schriftelijk geïnformeerd. Zie wethouderbrief 28-2-12 (stand van zaken toezeggingen en LTA). Voorstel: afvoeren.
29.	07-12-11 Pastoor (OCSW)	Wubbo Ockels jr.- prijs		Bespreekt deze kwestie met de naamgever van de prijs.	
30.	07-12-11 Pastoor (OCSW)	Type sport dat in gymzalen beoefend wordt	SP	Laat onderzoeker om welke sport het precies gaat.	

Bijlage - Lijst van toezeggingen, initiatiefvoorstellen en moties

31.	07-12-11 Pastoor (OCSW)	Tamarisk	Stadspartij	Wordt meegenomen in haalbaarheidsonderzoek.	Wordt meegenomen in het Aanvalsplan onderwijshuisvesting.
32.	07-12-11 Pastoor (OCSW)	Sporthal zuid	CU	Komt schriftelijk op terug.	
33.	07-12-11 Pastoor (OCSW)	Verhouding uitgaven – gemeentefonds en ontwikkeling reservefonds onderwijshuisvesti ng	PvdA en D66	Komt schriftelijk op terug.	De raad wordt in februari schriftelijk geïnformeerd.
34.	21-12-11 Pastoor (OCSW)	Programma en overzicht onderwijshuisvesti ng 2012		Op 1 februari 2012 ligt er een stappenplan en in april 2012 kan de commissie het aanvalsplan onderwijshuisvesting bespreken.	
35.	01-02-12 Schroor (OCSW)	Samenwerking Kunstcentrum en Muziekschool	PvdA	Vóór de zomer komt er een debat omtrent de fusie Kunstencentrum en Muziekschool. Hoopt dat het stuk in april in het college behandeld wordt.	
36.	01-02-12 Schroor (OCSW)	Toegankelijkheid Forum		V.w.b. de toegankelijkheid van het Forum voor gehandicapten: komt schriftelijk op terug.	
37.	01-02-12 Schroor (OCSW)	Toegankelijkheid Informatiecentrum		V.w.b. de toegankelijkheid van het informatiecentrum: komt terug op de mogelijkheden en de kosten.	
38.	01-02-12 Schroor (OCSW)	Tweede tranche bezuinigingen MartiniPlaza		Wordt uitgesteld tot november 2012. Na overleg met MartiniPlaza bespreekt de wetouder met commissie de mogelijkheid van het realiseren van deze bezuinigingsopgave. Mocht de raad met deze plannen instemmen dan wordt de mogelijkheid van juridisch terugvorderen uitgesloten! Dit komt z.s.m. in de vorm van een raadsvoorstel terug.	
39.	01-02-12 Visscher	Kademota 'Samen Gezond in Stad'		Zegt toe de concrete suggesties m.b.t. Kademota 'Samen gezond in stad' mee te nemen in het uitvoeringsprogramma dat april 2012 komt.	
40.	01-02-12	Vergroening		De raad(scommissie) krijgt nadere informatie m.b.t. vergroening van	

Bijlage - Lijst van toezeggingen, initiatiefvoorstellen en moties

De Vries (OCSW)	Euroborg		de Euroborg.	
41. De Vries (OCSW)	Renovatie atletiekbaan		De raad(scommissie) ontvangt een raadsvoorstel betreffende renovatie van de atletiekbaan (na akkoord college).	
42. Pastoor (OCSW)	Integraal Toezicht Jeugdzaken		Integraal Toezicht Jeugdzaken gaat een levenslooptraject in kaart brengen. De wethouder komt hier na een aantal maanden op terug met de resultaten van het onderzoek en vervolgstappen.	
43. Pastoor (OCSW)	Kinderactiviteiten		Bij de evaluatie maakt de wethouder het bereikte percentage doelgroepkinderen inzichtelijk.	
44. Pastoor (OCSW)	SLA en juridisch eigendom (O2G2)		Gaat z.s.m. in gesprek met O2G2 over SLA en juridisch eigendom. Komt hierop terug.	
45. Pastoor (OCSW)	Doorbetalings aan bijzonder onderwijs		Is momenteel in gesprek met bijzonder onderwijs. Komt hierop terug.	
46. Schroot (OCSW)	Onderzoek gemeentesecretaris n.a.v. de GM-problematiek		Komt terug op resultaten onderzoek (oplossing) van gemeentesecretaris over financiële relatie gemeente – diverse instellingen n.a.v. de GM-problematiek.	
47. Schroot (OCSW)	Procedures omtrent de RvT GM		Commissie krijgt brief vóór de Raad van 22 februari.	
48. De Vries (OCSW)	Revitalisering GM		Deze/volgende week ontvangt commissie een brief met nadere concretisering van contracten, planning en projectkosten revitalisering GM.	
49. Pastoor (OCSW)	Kinderactiviteiten	Raadsvergadering	College treedt in contact met diverse instellingen over mogelijkheden voor activiteiten van doelgroepjongeren.	
50. Schroot (OCSW)	Reddingsplan Groninger Museum	Raadsvergadering	College zal per kwartaal rapporteren over de stand van zaken, en per halfjaar een uitgebreidere rapportage leveren.	
51. Schroot (OCSW)	Toegankelijkheid van het dak van het	CDA	Komt binnenkort schriftelijk op terug (kosten- en alternatievenanalyse).	

Bijlage - Lijst van toezeggingen, initiatiefvoorstellen en moties

		Informatiecentrum				
52.	07-03-12 De Vries (OCSW)	Renovatie atletiekbaan	SP (m.b.t. Iederz)		Komt deze of volgende week schriftelijk op terug	<i>Voorstel: afvoeren!</i>
53.	07-03-12 De Vries (OCSW)	Spoorthal in Europapark en spoorthal-zuid	VVD		In bespreking met Noorderpoortcollege. Komt hier later op terug.	
54.	07-03-12 De Vries (OCSW)	Minder valide sporters	GroenLinks		Dit onderwerp wordt meegenomen in de definitieve Topspportnota.	
55.	07-03-12 Visscher (HVD)	Eigen bijdrage (vraag m.b.t. Verordening eigen bijdrage Maatschappelijke opvang en Vrouwenopvang)	PvdA		Komt hierop terug vóór de Raad van 28 maart a.s.	
56.	07-03-12 Visscher (HVD)	Klachten betreffende Wmo- vervoer			Komt hierop terug.	
57.	07-03-12 Visscher (HVD)	Doelgroep 'dementerenden' (vraag m.b.t. Wmo- meerjarenkader)	PvdA		Komt hierop terug bij nadere uitwerking van Decentralisaties	

Bijlage - Lijst van toezeggingen, initiatiefvoorstellen en moties

B. INITIATIEFVOORSTELLEN

Nr.	Datum collegelid dienst	Indiener(s)	Titel en dictum	Opmerkingen
3.	22-06-11 De Vries (OCSW)	ChristenUnie	<p>De pas erin!</p> <ul style="list-style-type: none"> onderzoek te doen naar de haalbaarheid van de Sportpas voor jongeren in de leeftijd van 12 – 18 jaar als voortzetting van de sportstimulering na de basisschool, naar Utrechts model en toegesneden op de Groningse situatie, en als middel om op laagdrempelige wijze in aanraking te komen met het sportaanbod in de stad. Bij het onderzoek dient te worden betrokken de vraag in hoeverre invoering van de Sportpas mogelijk is en gedekt kan worden uit de sportstimuleringsmiddelen zonder dat dit ten koste gaat van het sportstimuleringsbeleid dat de gemeente met Bslim2 heeft ingezet 	<p>schriftelijke reactie college:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>preadvies 07/06/11</i> <p><i>De raad wordt in mei schriftelijk geïnformeerd.</i></p>
4.	30-11-11 Schroor (OCSW)	PvdA	<p>Crowdfunding</p> <ul style="list-style-type: none"> de haalbaarheid te (laten) onderzoeken van een online crowdfunding platform toegesneden op de Groningse situatie, daarbij gebruikmakend van het succesvolle voorbeeld van Amsterdam – en de raad hier uiterlijk in het voorjaar 2012 over te rapporteren 	<p><i>Wordt meegenomen in Cultuurnota!</i></p>
5.	21-12-11 Pastoor (OCSW)	GroenLinks	<p>Een plek voor jongeren</p> <ul style="list-style-type: none"> het college te verzoeken een voorstel uit te werken, in overleg met zoveel mogelijk jongerenorganisaties, om te komen tot een fysieke plek waar die jongerenorganisaties de ruimte en de mogelijkheden hebben om hun activiteit uit te voeren en uit te breiden en samen te werken; het college te verzoeken om binnen zes maanden dit voorstel voor een plek voor jongeren voor te leggen aan de Raad. 	<p><i>Wordt behandeld in de commissie van 20 juni a.s.</i></p>

Bijlage - Lijst van toezeggingen, initiatiefvoorstellen en moties

C. OPENSTAANDE MOTIES

Nr.	Datum	Indiener(s)	Motie	Opmerking
1.	30-06-10 Pastoor (OCSW)	GL, PvdA, CU, SP	<p>Motie Convenant Alcoholvrije scholen</p> <ul style="list-style-type: none"> bij het uitvoeren van het project alcoholbewuste school initiatief nemen om te komen tot convenant tussen gemeente en schoolbesturen om onderwijs alcoholvrij te maken 	<p>Wordt betrokken bij bespreking resultaten Jeugdpelling met schoolbesturen (collegebrief 9/7/10)</p> <p>Beantwoord in brief over moties 26/5/11 (o.m. predicaat alcoholbewuste school)</p>
2.	30-06-10 Pastoor (OCSW)	D66, GL, PvdA	<p>Motie Onderwijsstad</p> <ul style="list-style-type: none"> discussie met raad voorbereiden over nieuwe regierol gemeente i.r.t. verzelfstandiging O.O. plan van aanpak maken om Groningen deze collegeperiode tot dé onderwijsstad van Nederland te maken 	<p>Betrokken bij voorbereiding nieuwe nota Integraal Jeugdbeleid (collegebrief 9/7/10)</p> <p>Cie. 10/5: komt bij nader inzien toch apart</p> <p>Brief moties 26/5/11: evaluatie wordt voorbereid.</p>
3.	24-11-10 Pastoor (OCSW)	GL, SP, PvdA, CU, D66	<p>Motie Randvoorwaarden afschaffen schoolzwenmen</p> <ul style="list-style-type: none"> De bezuiniging op het schoolzwenmen pas daadwerkelijk te realiseren wanneer er een sluitende vangnetregeling is en wanneer duidelijk is op welke manier de vrijvallende uren kunnen worden ingevuld Bij het vormgeven van de vangnetregeling als uitgangspunt te nemen dat voor ouders van kinderen die nog niet kunnen zwenmen financiële belemmeringen om aan de regeling deel te nemen zoveel mogelijk worden beperkt of weggenomen Deze randvoorwaarden te verwerken in plan van aanpak begin 2011 	<p>Wordt apart behandeld. Evaluatie vensterscholen staat op de LTA.</p> <p>Begin 2011</p> <p>Brief moties 26/5/11: taakstelling ingeboekt voor 2013, dus consequenties v.a. schooljaar 2012/2013: voorstel volgt eind 2011.</p> <p>Voorstel komt in januari 2012.</p>

Bijlage - Lijst van toezeggingen, initiatiefvoorstellen en moties

					Wordt uitgesteld i.v.m. ongeval betrokken ambtenaar!
4.	24-11-10 Pastoor (OCWS)	GL, CU	Motie Laageletterdheid <ul style="list-style-type: none"> De raad op de hoogte te houden van de stand van zaken rond het aanvalsplan laageletterdheid De raad tijdig te informeren wanneer budget ontbreekt om activiteiten uit plan uit te voeren 		Raad wordt jaarlijks op hoogte gehouden via gemeenterekening (brief moties 9/12/10)
5.	24-11-10 Pastoor (OCWS)	GL, PvdA, CU	Motie Wubbo Ockels prijs <ul style="list-style-type: none"> Bij discussie over techniek- en duurzaamheidsonderwijs een goede organisatie van de Wubbo Ockels prijs te betrekken en zonodig aanvullende voorstellen te doen om een duurzaam goede invulling van organisatie van prijs mogelijk te maken 		Betrokken bij voorstel techniekeducatie. Is apart onderdeel geworden. Komt terug vóór de zomer 2012.
6.	24-11-10 De Vries (OCWS)	GL, D66	Motie Sportief inrichten openbare ruimte <ul style="list-style-type: none"> Onderzoeken of bijv. in Noorderplantsoen, Stadspark, Zermike Campus en Hoornsemeer hardlooppfaciliteiten kunnen worden ingericht In voorjaar voorstel te doen voor aanleggen hiervan 		Bevindingen onderzoek in voorjaarsbrief 2011 (brief moties 9/12/10) Brief moties 26/5/11: vooralsnog niet nodig, komt terug bij rekening 2011
7.	24-11-10 De Vries (OCWS)	S&S, CDA, VVD	Motie Druk op sportaccommodaties <ul style="list-style-type: none"> Voor voorjaarsdebat 2011 te komen met actueel beeld van druk op sportaccommodaties en de evt. met het oplossen van deze druk gepaarde kosten 		Wordt meegenomen in Kadere sportieve inrichtingen. Bij voorjaarsbrief komt college met actueel beeld (brief moties 9/12/10)
8.	24-11-10 Schroor (OCWS)	SP, VVD	Motie Nationaal Historisch Museum <ul style="list-style-type: none"> Serieus te onderzoeken wat mogelijkheden zijn om samen te werken met dan wel een plek te bieden aan het Nationaal Historisch Museum in het Groninger Forum 		Actueel beeld opgenomen in brief over moties 26/5/11 De raad wordt in juni a.s. schriftelijk geïnformeerd. Wethouder zegt in LTA-overleg toe om voor 11 mei hier schriftelijk op terug te komen Brief 4 mei: meenemen bij Forumvisie Brief moties 26/5/11: er is

Bijlage - Lijst van toezeggingen, initiatiefvoorstellen en moties

9.	30-03-11 Schroor (OCSW)	CU, CDA, Stadsp.	Motie Familiebibliotheek in de Wijert <ul style="list-style-type: none"> op korte termijn, uiterlijk binnen een half jaar, te komen met een voorstel tot passende huisvesting voor de familiebibliotheek in de Wijert 	contact gelegd met NHM Er komt een revitaliseringsoplossing. Voorstel komt in tweede kwartaal 2012 en vóór de zomer wordt hiermee van start gegaan. Komt in Calluurnota terug.
10.	30-03-11 Schroor (OCSW)	D66, S&S, PvdA	Motie 'Omdat de veldspelers de doelpunten moeten maken' (popvisie) <ul style="list-style-type: none"> bij het uitvoeren van de popvisie het veld de ruimte te geven om zich verder te ontwikkelen zich vooral faciliterend op te stellen hierbij voortdurend intensief met het pop-veld te overleggen over het in uitvoer brengen van deze popvisie 	
11.	30-03-11 Schroor (OCSW)	D66, PvdA	Motie 'Duiden van een visie' (popvisie) <ul style="list-style-type: none"> de beleidsmatige aspecten van de popvisie vooral als beschrijvend te beschouwen en voorgenomen beleid mee te nemen als intentie richting de behandeling van de nieuwe cultuurnota 2012-2016 conform deze raadsuitspraak om te gaan met het in uitvoering brengen van hetgeen in de popvisie is neergelegd 	Idem.
12.	25-05-11 Schroor (OCSW)	VVD, PvdA, CDA, S&S	Motie 'Investeren in Groningen' <ul style="list-style-type: none"> in de forumvisie en het aangepaste bedrijfsplan meenemen dat het wenselijk is dat van de 2,5 miljoen euro jaarlijkse exploitatiesubsidie een aanzienlijk deel wordt besteed in Groningen stad en regio voor zover mogelijk binnen wettelijke kaders 	
13.	29-06-11 Pastoor (OCSW)	PvdA, D66, GL, CU	Motie 'Onderwijsinvesting op orde' <ul style="list-style-type: none"> dat er een aanvalsplan Onderwijsinvesting op orde moet worden opgesteld door college ism schoolbesturen > onderwijsinvesting tussen 2011-2018 op niveau dat past bij ambitie 'Onderwijsstad van NL' (aspecten: binnenklimaat, duurzaamheid/energie, akoestiek/lichtinval, ruimte voor bewegingsonderwijs); aanvalsplan + dekkingsvoorstel gereed op 1 november 2011 	Voor 1 november 2011 Collegiebrief 14/7: motie sluit aan bij HHP; aanvalsplan voor 1 november lukt niet, wordt in de loop van 2012 In april stappenplan en in mei- aanvalsplan.
14.	29-06-11 Visscher (OCSW)	SP	Motie AWBZ <ul style="list-style-type: none"> met voorstellen te komen voor besteding van rijksmiddelen voor organiseren van nieuwe Wmo-voorzieningen ipv AWBZ-zorg, en raad vroegtijdig en nauw te betrekken bij ontwikkeling van beleid op dit vlak 	Collegiebrief 14/7: oktober 2011 gezamenlijke bijeenkomst O&W / W&J hierover.

Bijlage - Lijst van toezeggingen, initiatiefvoorstellen en moties

15.	29-06-11 Pastoor (OCWS)	D66, Stadspartij	<p>Motie Extra impulsen voor vensterschool</p> <ul style="list-style-type: none"> bij het opstellen van de begroting 2012 ook in financiële zin rekening te houden met de a.s. evaluatie van de vensterscholen en de nieuwe impulsen die hierop kunnen volgen 	<p>Begroting 2012 Collegebrief 147: evaluatie Vensterscholen pas in 2012 afgerond, dan ook duidelijk of er nieuwe impulsen nodig zijn</p> <p>Komt terug in de commissie van 9 mei.</p>
16.	29-06-11 Pastoor / De Vries (OCWS)	D66, GL, VVD, S&S, CDA	<p>Motie Kinderopvang en sport</p> <ul style="list-style-type: none"> plan van aanpak opstellen om te stimuleren dat nog meer kinderopvangorganisaties sportactiviteiten gaan aanbieden, de samenwerking tussen k.o.-organisaties en sportverenigingen te stimuleren en k.o.-organisaties te stimuleren gebruik te maken van projectsubsidie en te ondersteunen bij de aanvraag daarvan 	<p>Collegebrief 147: t.b.v. integrale opzet gaat men in overleg met betrokkenen; opzet naar verwachting najaar 2012 afgerond</p> <p>Er komt een discussienota in april a.s.</p>
17.	09-11-11 Schroor (OCWS)	S&S, CU	<p>Motie Onderhoud Kruithuis en Stadschouwburg</p> <ul style="list-style-type: none"> te onderzoeken wat de precieze kosten zijn en de uiterlijke uitvoeringstermijn van het benodigde onderhoud van het Kruithuis en de Stadschouwburg de bevindingen van dit onderzoek voor de vaststelling van de Kadernota Cultuur presenteren aan de raad 	<p>College legt een separaat voorstel aan de Raad voor over de positie van het Kruithuis in het kader van de nieuwe Cultuurnota.</p> <p>College zal de raad – voorafgaand aan de vaststelling van de Cultuurnota separaat informeren over het thema (onderhoud) casco van de Stadschouwburg.</p> <p>Wordt meegenomen in Cultuurnota.</p>
18.	09-11-11 Pastoor (SoZaWe)	CU, S&S, VVD, Stadspartij, CDA, PvdA	<p>Motie Ontschotting fondsen armoedebestrijding bij kinderen</p> <ul style="list-style-type: none"> het jeugdportfonds, de Stichting Leergeld, het mentorenproject van Humanitas en de pc-regeling voor minima financieel te ontschotten 	
19.	09-11-11 Visscher (HVD)	CU, GroenLinks	<p>Motie Jongeren en alcohol</p> <ul style="list-style-type: none"> het College verzoeken een vervolg te schrijven op de nota 'Aanpak overmatig alcoholgebruik jongeren', gebaseerd op een duidelijke visie en integrale aanpak 	<p>In het uitvoeringsplan Gezonder Zorgen III zal et tegengaan van alcoholgebruik onder jongeren een nadrukkelijk speerpunt zijn.</p>

Bijlage - Lijst van toezeggingen, initiatiefvoorstellen en moties

	<p>• het College vragen een actieve lobby richting de rijksoverheid te voeren voor de komst van een polikliniek voor jeugd en alcohol (alcoholpoli) naar Groningen, ter voorkoming en bestrijding van alcoholschade bij jongeren</p>	<p>Collegie zal op korte termijn in gesprek gaan met de zekenhuizen en komt hier in maart 2012 schriftelijk op terug.</p>
20.	<p>Motie Nationale Sportweek@Groningen</p> <ul style="list-style-type: none"> • vanaf volgend jaar, jaarlijks deel te nemen aan de Nationale SportWeek • de Nationale SportWeek samen met lokale sportaanbieders en andere partners vorm te geven en na afloop te evalueren • te onderzoeken of het haalbaar is om in deze collegeperiode een opening of sluiting van de Nationale SportWeek te organiseren, zodanig dat het een landelijke uitstraling heeft, en de raad hierover te informeren 	<p>Collegie zal voor het volgend jaar samen met lokale sportaanbieders en andere partners proberen vorm te geven aan de Nationale Sportweek en dit jaarlijks te continueren.</p> <p>Collegie is overigens in gesprek met de landelijke organisatie van de Nationale Sportweek om uit te zoeken of en wanneer het haalbaar is de opening/sluiting in Groningen te organiseren.</p> <p>De raad krijgt in mei een collegebrief met verslag.</p>
21.	<p>Motie De openbare ruimte als sportaccommodatie</p> <ul style="list-style-type: none"> • op de site van de gemeente een overzicht te publiceren van alle openbare ruimte die voor sport en spel gebruikt kan worden (van trapveldje tot looproute) • hierbij een lijst met paden en wegen te publiceren waar in een bepaalde periode onderhoud wordt gepleegd (zodat deze buiten de onderhoudsperiode veilig door wielrenners, skeeleraars en skaters benut kunnen worden) • deze lijst zo vaak als nodig te updaten 	<p>Wordt meegenomen in Kadern sportieve inrichtingen in november a.s.</p>
22.	<p>Motie Verenigen maken de sport</p> <ul style="list-style-type: none"> • een gericht klanttevredenheidsonderzoek te houden onder alle verenigen die gebruik maken van gemeentelijke sportaccommodaties (hallen, velden e.d.) en deze rapportage in april 2012 ter beschikking te stellen van de raad • de verenigen daarna mee te nemen in de reguliere klanttevredenheidsonderzoeken van de sportaccommodaties en raad op de 	<p>Collegie voert jaarlijks klanttevredenheidsonderzoek onder besturen en de leden van sportverenigen. Daarbij wordt jaarlijks keuze gemaakt in soort sportaccommodatie.</p>

Bijlage - Lijst van toezeggingen, initiatiefvoorstellen en moties

			hoogte te brengen van de uitkomsten hiervan	Voor 2012 worden gebruikers van alle sporthalen bevraagd. Eind 2012 worden de eerste resultaten van de onderzoeken gepresenteerd.
23.	30-11-11 Schroor OCSW	PvdA, GroenLinks	Motie Forum: Opdracht voor de Intendant <ul style="list-style-type: none"> Programma van eisen, aangevuld met een plan van aanpak voor het vervolg, ter besluitvorming aan de Raad voor te leggen uiterlijk 1 mei 2012 	
24.	21-12-11 Visscher (OCSW)	GroenLinks, CDA, Stadspartij, ChristenUnie	Motie voortzetting Perspectief voor AMV-ers <ul style="list-style-type: none"> het project Perspectief van VluchtelingenWerk voort te zetten, in lijn met de aangenomen motie tijdens het voorjaarsdebat en de benodigde middelen te dekken uit het daarvoor bestemde budget voor noodopvang asielzoekers 	Commissie wordt hier schriftelijk over geïnformeerd.
25.	21-12-11 Schroor (RO/EZ)	VVD, CDA	Motie 'Informatiecentrum drempelvrij' <ul style="list-style-type: none"> het informatiecentrum dusdanig aan te passen dat het ook volledig toegankelijk is voor mensen in een rolstoel en mensen die slecht trap kunnen lopen 	Raad krijgt brief.
26.	22-2-12 Visscher (HVD)	GroenLinks, ChristenUnie	Motie 'Psychosociale gezondheid van de jeugd' <ul style="list-style-type: none"> in het uitvoeringsprogramma nadrukkelijk maatregelen op te nemen voor de aanpak van de psychische en psychosociale gezondheid van de Groningse jeugd 	
27.	22-2-12 Visscher (HVD)	GroenLinks, ChristenUnie	Motie 'Eenzaamheid en zelfdoding' <ul style="list-style-type: none"> onderzoek te laten doen naar de oorzaken en omstandigheden van ernstige eenzaamheid en zelfdoding onder inwoners van Groningen, waarom zelfdoding vaker voorkomt in Groningen dan in de rest van Nederland en de uitkomsten daarvan aan de raad voor te leggen 	
28.	22-2-12 Visscher (HVD)	CDA, SP	Motie 'Verloskundigen bij spoed over busbaan' <ul style="list-style-type: none"> bij de uitwerking van de kadernota 'Samen gezond in Stad' de mogelijkheid voor verloskundigen op bij spoed de busbaan te gebruiken mee te nemen 	
29.	22-2-12 Griffie/ Presidium	SP, CDA, ChristenUnie, D66, GroenLinks, PvdA, PvdD, Student&Stad	Motie 'Raadsonderzoek zelfstandiging openbaar onderwijs Groningen' <ul style="list-style-type: none"> De Griffie verzoeken om de Raad te adviseren over een route-tijd-tabel met betrekking tot een raadsonderzoek/enquête en hierbij expliciet aandacht te besteden aan de voor- en nadelen van een raadsenquête (ex art. 155a Gemeentewet) ten opzichte van een raadsonderzoek Het presidium te verzoeken een commissie te benoemen van raadsleden die met inachtneming van het bovenstaande, een voorstel zal doen voor een inhoudelijke onderzoekspopzet 	
30.	22-2-12	GroenLinks,	Motie 'Kinderpardon'	

Bijlage - Lijst van toezeggingen, initiatiefvoorstellen en moties

			<ul style="list-style-type: none"> • bij de minister voor Immigratie & Asiel aan te dringen op een oplossing voor deze groep kinderen, bij voorkeur conform de Wortelingswet van PvdA/ChristenUnie 	
--	--	--	---	--

Raadsvoorstel - Kadernota Op naar gebouwen van de toekomst

Raadsvoorstel

Datum raadsvergadering 07-03-2012
Raadscommissie Onderwijs en Welzijn
Datum raadscommissie 04-04-2012
Publiciteit Persbericht PB
Bijlagen 1

Registratienr. OS 12.2997956
Datum B&W besluit **20 maart 20012**
Portefeuillehouder Elly Pastoor
Steller C. Shamburg
Telefoon 6188
E-mail clyde.shamburg@groningen.nl

Onderwerp

Kadernota "Op naar schoolgebouwen van de toekomst"

Concept raadsbesluit

De raad besluit:

- I. de kadernota "Op naar schoolgebouwen van de toekomst" als visiedocument vast te stellen;
- II. het college te verzoeken de kadernota in samenwerking met de schoolbesturen nader uit te werken.

Aanwijzingen: status, deadline, visietrommel

Afgehandeld en naar archief Paraaf Datum Classificatienr.

Raadsvoorstel - Kadernota Op naar gebouwen van de toekomst

- 2 -

Publiekssamenvatting

"Voor het welbevinden van leerlingen is naast goede pedagogische ondersteuning een stimulerend en gezond schoolgebouw een eerste vereiste. Goed ontworpen en onderhouden scholen werken opbeurend voor zowel de lichamelijke gesteldheid als de gemoedstoestand van kinderen en onderwijskrachten. Een school die duurzaam gebouwd is, zichtbaar en beleefbaar is, speelt bovendien een educatieve rol in hoe wij omgaan met de (gebouwde) wereld waarin wij leven."

Aldus (oud) Rijksbouwmeester Liesbeth van der Pol in haar advies "Gezond en goed - scholenbouw in topconditie".

Alle Groningse schoolgebouwen zijn volgens geldend beleid goed onderhouden, technisch en kwalitatief goed. *Met de gebruikswaarde en de functionaliteit van gebouwen wordt naar onze mening echter te weinig rekening gehouden in de onderwijshuisvestingsregels.* Een gevolg daarvan is het ontstaan van schoolgebouwen die voldoen aan de wetgeving, maar waar gebruikers zich minder prettig voelen - de jas past, maar de snit belemmert vrije beweging.

"In kennisstad Groningen willen we geen talent onbenut laten", schreven we in het collegeprogramma *Groningen, progressief met energie*. Het uitspreken van die ambitie schept verplichtingen. In Groningen gaan we voor de topconditie-schoolgebouwen van de Rijksbouwmeester! We noemen ze *schoolgebouwen van de toekomst*. Om dat te bereiken is de kadernota "Op naar schoolgebouwen van de toekomst" opgesteld. In de kadernota staan voorstellen om de onderwijsgebouwen te moderniseren en tevens geschikt te maken voor opvangvoorzieningen en bewegingsonderwijs.

Groningen heeft tevens de ambitie om dé onderwijsstad van Nederland te worden en daar horen moderne en flexibele schoolgebouwen bij.

In onze visie biedt het schoolgebouw van de toekomst bouwtechnisch goed onderhouden voorzieningen, die voldoen aan de actuele onderwijsinhoudelijke eisen en aan de nieuwste eisen die gesteld worden aan het binnenklimaat en energiegebruik. Het gebouw is daarnaast gebruiksvriendelijk en stimuleert zijn gebruikers om hun innovatieve en creatieve vaardigheden optimaal te ontplooiën. De toekomst vraagt verder om flexibele schoolaccommodaties waar onderwijs herkenbaar de hoofdfunctie is, maar waar ook ruimte geboden wordt aan kinderopvang, aan voor- en naschoolse opvang en aan bewegingsonderwijs.

Uitgaande van doorgaande leerlijnen voor kinderen en het stimuleren van op ontwikkelingsgericht basisprogramma's van voor- en vroegschoolse educatie (vve) moeten schoolgebouwen geschikt zijn voor en ruimte bieden aan deze activiteiten.

Om dé school van de toekomst te kunnen bouwen, willen we een prijsvraag uitschrijven waarin we drie architecten vragen hun ontwerp ervoor te maken. Met de *Frisse schoolnormen*, mogelijkheden voor onderwijsprofilering, ruimte voor passend onderwijs en het optimaal gebruik van ICT als uitgangspunten moeten de ontwerpstudies inspirerend en richtinggevend zijn voor de nieuwbouw van scholen in de stad. Wij stellen voor de Rijksbouwmeester en twee andere architectenbureaus te vragen een ontwerpstudie te maken voor de school van de toekomst.

Bij het zoeken naar de best mogelijke verbouwing van een bestaande school tot een school van de toekomst hebben we dit instrument al ingezet: wij hebben drie architecten gevraagd om ontwerpstudies te maken voor het aanpassen van een school uit de jaren 60, de Bisschop Bekkersschool. De ontwerpstudies zijn klaar en zowel het schoolbestuur als de gebruikers zijn enthousiast over de mogelijkheden die renovatie biedt voor het opwaarderen van hun schoolgebouw.

Raadsvoorstel - Kadernota Op naar gebouwen van de toekomst

- 3 -

Voorgesteld besluit

Zie voorblad

Inleiding

De raad heeft naar aanleiding van het IHP 2012–2015 in een motie van 29 juni 2011 gevraagd een aanvalsplan "Onderwijshuisvesting op orde" te ontwikkelen die verder reikt dan 2015. In het plan moest aandacht worden besteed aan het verbeteren van het binnenklimaat, het bevorderen van duurzaamheid en het verbeteren van de akoestiek van schoolgebouwen. Ook de gebruikskwaliteit (toekomstbestendigheid) moet worden verbeterd. Daarvoor is een vernieuwende visie op onderwijs-huisvesting nodig.

Met de kadernota "Op naar schoolgebouwen van de toekomst" wordt een toekomstvisie, een stip op de horizon, geformuleerd en uitvoering aan de motie gegeven.

Beoogd resultaat

Toekomstbestendig schoolgebouwen in topconditie die voldoen aan de eisen van de tijd.

Kader

In de huisvesting van scholen voor basis- speciaal en voortgezet onderwijs speelt de gemeente een centrale rol. Groningen hanteert als doelstelling voor de wettelijke opdracht om te voorzien in adequate onderwijshuisvesting: "het zorgdragen voor de planning en financiering van een evenwichtig gespreid, in kwantitatief opzicht toereikend en kwalitatief hoogwaardig gebouwenbestand." Uitgangspunt is de gezamenlijke verantwoordelijkheid van schoolbesturen en gemeente voor de kwaliteit van de onderwijsgebouwen en de gemeentelijke regierol in deze.

De nu voorliggende kadernota is gericht op de huisvesting van het basisonderwijs. Het speciaal onderwijs wordt, afhankelijk van de veranderingen in het kader van passend onderwijs en de eventuele aanvullende bekostiging van huisvestingsconsequenties door het Rijk, in een later stadium meegenomen bij de uitwerking. Het voortgezet onderwijs ontvangt van het Rijk rechtstreeks de vergoedingen voor aanpassing en renovatie van hun schoolgebouwen. Met het voortgezet onderwijs zal overleg worden gevoerd over de inzet van deze middelen voor het verbeteren van hun schoolgebouwen.

De kadernota vormt het beleidskader voor het gezamenlijk met schoolbesturen te ontwikkelen Masterplan. Het daarbij uit te voeren inventarisatieonderzoek levert de bouwstenen voor het maken van dit masterplan om alle schoolgebouwen toekomstbestendig te maken. Het Masterplan bevat een opsomming van alle maatregelen, voorstellen voor de financiële dekking en een planning voor de gefaseerde aanpak.

Argumenten/afwegingen

De gemeente heeft qua bouwjaar meerdere categorieën schoolgebouwen. Afhankelijk van de leeftijd is het in meer of mindere mate noodzakelijk schoolgebouwen te moderniseren.

De huidige wetgeving en de verordening is te beperkt voor dit soort modernisering. In de kadernota is daarom aanvullend beleid geformuleerd als basis voor de uitvoering en bekostiging van de modernisering van de schoolgebouwen.

In de nota wordt per leeftijdscategorie aangegeven wat de te verwachten kosten van aanpassing en renovatie zullen zijn. Het uitgangspunt in de nota is dat de gebouwen in 2020 voldoen aan de in de

Raadsvoorstel - Kadernota Op naar gebouwen van de toekomst

- 4 -

nota aangegeven criteria en uitgangspunten. Voor de kadernota is een globale doorrekening van de te verwachten financiële effecten gemaakt. Zie hiervoor het onderdeel financiële consequenties.

Voor de uitvoering van de kadernota moet een Masterplan met een plan van aanpak per school worden opgesteld.

Gemeente en schoolbesturen zijn samen verantwoordelijk voor de kwaliteit van de onderwijsgebouwen. Wij geven uitvoering aan de motie van de raad, waarin wordt gesteld dat er een aanvalsplan onderwijshuisvesting op orde moet worden opgesteld. Met dit aanvalsplan moet de onderwijshuisvesting in de stad op een niveau worden gebracht dat past bij de ambitie om onderwijsstad van Nederland te zijn. Dit betekent dat wij kiezen voor een versterking van de gemeentelijke regierol.

Maatschappelijk draagvlak/participatie

De inbreng en medewerking van schoolbesturen is essentieel voor het welslagen van het voorliggende aanvalsplan. Meerjarenonderhoudsplannen zullen afgestemd moeten worden met de renovatieplannen en ook zal scholen gevraagd worden een visie op de noodzakelijke onderwijskundige aanpassingen per gebouw te ontwikkelen om optimaal te kunnen profiteren van de gemeentelijke inzet.

Financiële consequenties

Voor de grootschalige renovatie is een kostenindicatie gemaakt. Er is aan de hand van de nieuwbouwwaarde van een gebouw een bepaald percentage genomen dat moet worden ingezet voor het verlengen van de levensduur van een gebouw. De gebouwen zijn ingedeeld in categorieën, te weten gebouwen jonger dan 13 jaar, gebouwen tussen de 13 en 25 jaar en gebouwen ouder dan 25 jaar. Het in te zetten percentage varieert al naar gelang de leeftijd van het gebouw. In totaal bedragen de kosten een bedrag van tussen de € 31 en € 43 miljoen. Jaarlijks kan ca. € 1,5 miljoen binnen de reguliere budgetruimte onderwijshuisvesting worden gevonden. In het Masterplan zal in beeld worden gebracht welke maatregelen nodig zijn en welke fasering van uitvoering daarbij passend is. Voor de bekostiging van deze aanpassingen zal afhankelijk van de fasering de dekking worden gezocht. Daarbij wordt de budgettaire ruimte binnen het budget onderwijshuisvesting betrokken en wordt in beeld gebracht in welke mate additionele middelen noodzakelijk zijn. Daarbij worden externe financieringsmogelijkheden betrokken. Uiteindelijke realisatie is hiervan afhankelijk. We zullen het thema onderwijshuisvesting meenemen als integraal onderdeel van de wijkvernieuwing.

Realisering en evaluatie

In 2012/2013 wordt het Masterplan opgesteld en de eerste plannen van aanpak per locatie opgesteld. In 2013 kan worden begonnen met de uitvoering.

Na het uitvoeren van de plannen van aanpak evalueren we het uitvoeringsplan. Gedurende de looptijd van dit aanvalsplan wordt de raad periodiek geïnformeerd over de voortgang.

Raadsvoorstel - Kadernota Op naar gebouwen van de toekomst

Kadernota

Op naar schoolgebouwen van de toekomst!

Maart 2012

Raadsvoorstel - Kadernota Op naar gebouwen van de toekomst

Voorwoord

Eind juni 2011 heeft de gemeenteraad unaniem een motie aangenomen waarin wordt opgeroepen tot het opstellen van een aanvalsplan 'Onderwijshuisvesting op orde'. Dit aanvalsplan moet erop gericht zijn de onderwijshuisvesting in de stad op een niveau te brengen 'dat past bij de ambitie om Onderwijsstad van Nederland te zijn'. In de motie verzoekt de raad om een meerjarige ambitie die veel verder gaat dan de reikwijdte van de huidige jaarlijks bij te stellen Integrale Huisvestingsplannen (IHP's).

Wij willen deze uitdaging aangaan. Geen voorstel binnen bestaande kaders, maar een aanvalsplan om onze schoolgebouwen in alle opzichten geschikt te maken voor de 21e eeuw; om alle leerlingen te huisvesten in de 'schoolgebouwen van de toekomst'. Goed om een visie te hebben ook in deze tijd met schaarse middelen.

In deze kadernota geven wij onze visie als stip op de horizon met een voorstel voor de uitwerking daarvan. De uitwerking ervan moet ter hand worden genomen in samenwerking met schoolbesturen en andere partners. Over onze ambities zullen wij het gesprek aangaan. In een met hen te ontwikkelen Masterplan, waarbij rekening wordt gehouden met de uitkomsten van de discussie over de evaluatie van de vensterscholen, zullen we aangeven hoe vorm kan worden gegeven aan realisering, het tempo ervan en wat dat betekent voor de keuzes, prioriteiten en inzet van middelen.

Leeswijzer

In hoofdstuk 1 vindt u onze visie op de scholen van de toekomst. We beschrijven de eisen aan de schoolgebouwen en het onderwijshuisvestingsbeleid die voortvloeien uit de visie en we geven de reikwijdte van het aanvalsplan aan.

Hoofdstuk 2 gaat in op de knelpunten die we ervaren in de huidige schoolgebouwen.

In hoofdstuk 3 presenteren we de stappen die we willen volgen om tot de schoolgebouwen van de toekomst te komen.

Hoofdstuk 4 bevat een aantal aandachtspunten die van belang zijn voor het proces en in hoofdstuk 5 geven we een indicatie van de kosten die gemaakt moeten worden om de schoolgebouwen van de toekomst te realiseren.

In de bijlagen treft u achtergrondinformatie aan: een beschrijving van de onderwijshuisvesting op dit moment en een prognose van de ontwikkeling van de leerlingenaantallen.

Raadsvoorstel - Kadernota Op naar gebouwen van de toekomst

Inhoud

1 Het schoolgebouw van de toekomst

- 1.1 Gezond, stimulerend en flexibel
- 1.2 Voldoen aan verschillende eisen
- 1.3 Te stellen voorwaarden aan de huisvesting
- 1.4 Uitgangspunten onderwijshuisvestingsbeleid
- 1.5 Afbakening

2 Knelpunten in de huidige onderwijshuisvesting

- 2.1 Te weinig oog voor gebruikswaarde en functionaliteit in landelijke regels
- 2.2 Onvoldoende samenhang in beleid
- 2.3 Knelpunten in het bewegingsonderwijs

3 De weg naar de schoolgebouwen van de toekomst

- 3.1 Stappenplan
- 3.2 Prijsvraag

4 Aandachtspunten

- 4.1 Visie schoolbesturen
- 4.2 Uitvoering Integraal Huisvestingsplan 2012-2015
- 4.3 Gemeentelijke regie

5 Kostenindicatie

- 5.1 Berekeningssystematiek
- 5.2 Categorieën
- 5.3 Kosteninschatting

Bijlagen

- A Stand van zaken onderwijshuisvesting
- B Geschatte ontwikkeling leerlingenaantallen

1 Het schoolgebouw van de toekomst

'Voor het welbevinden van leerlingen is naast goede pedagogische ondersteuning een stimulerend en gezond schoolgebouw een eerste vereiste. Goed ontworpen en onderhouden scholen werken opbeurend voor zowel de lichamelijke gesteldheid als de gemoedstoestand van kinderen en onderwijskrachten. Een school die als duurzaam gebouw zichtbaar en beleefbaar is, speelt bovendien een educatieve rol in hoe wij omgaan met de (gebouwde) wereld waarin wij leven.'

Aldus (oud) Rijksbouwmeester Liesbeth van der Pol in haar advies 'Gezond en goed – scholenbouw in topconditie'.

Alle Groningse schoolgebouwen zijn volgens de bestaande normen goed onderhouden, technisch en kwalitatief goed. *Met de gebruikswaarde en de functionaliteit van gebouwen wordt naar onze mening echter te weinig rekening gehouden in de onderwijshuisvestingsregels.* Een gevolg daarvan is het ontstaan van schoolgebouwen die voldoen aan de wetgeving, maar waar gebruikers zich minder prettig voelen – de jas past, maar de snit belemmert vrije beweging.

'In kennisstad Groningen willen we geen talent onbenut laten', schreven we in het collegeprogramma *Groningen, progressief met energie*. Het uitspreken van die ambitie schept verplichtingen. In Groningen gaan we voor de topconditie-schoolgebouwen van de Rijksbouwmeester! We noemen ze *schoolgebouwen van de toekomst*. En we lanceren een plan om aan alle basisschoolleerlingen plaats te bieden in zo'n toekomstbestendig schoolgebouw in topconditie.

1.1 Gezond, stimulerend en flexibel

In onze visie biedt het schoolgebouw van de toekomst bouwtechnisch goed onderhouden voorzieningen die voldoen aan de actuele onderwijsinhoudelijke eisen en aan de nieuwste eisen die gesteld worden aan het binnenklimaat en energiegebruik. Het gebouw is daarnaast gebruiksvriendelijk en stimuleert zijn gebruikers om hun innovatieve en creatieve vaardigheden optimaal te ontplooiën. De toekomst vraagt verder om flexibele schoolaccommodaties waar onderwijs herkenbaar de hoofdfunctie is, maar waar ook ruimte geboden wordt aan voor- en naschoolse opvang en bewegingsonderwijs. Uitgaande van doorgaande leerlijnen voor kinderen en het stimuleren van op ontwikkelingsgericht basisprogramma's van voor- en vroegschoolse educatie (vve) moeten schoolgebouwen geschikt zijn en ruimte bieden aan deze activiteiten

Ruimte voor profilering

Meer dan nu zullen scholen zich in de toekomst willen profileren: niet alleen met een bepaald pedagogisch profiel als Dalton, Montessori of Vrije school, maar ook als school voor het ontwikkelen van bijzondere talenten: de cultuurschool, de sportieve school, de gezonde school, de techniekschool, de groene school enz. Wij vinden dat in een schoolgebouw van de toekomst ruimte moet zijn om profielen vorm te geven en uit te dragen. Scholen zijn concurrenten van elkaar en zullen geprikkeld worden om met hun profiel leerlingen te winnen. Voor de ouders levert het op dat ze meer mogelijkheden krijgen om de school te kiezen die bij hun kind past.

Raadsvoorstel - Kadernota Op naar gebouwen van de toekomst

1.2 Voldoen aan verschillende eisen

Aan de schoolgebouwen van de toekomst worden in verschillende opzichten eisen gesteld. Bijvoorbeeld:

Ruimte voor beweging. Als omgeving waarin ze een groot deel van hun tijd doorbrengen, heeft de school op verschillende manieren invloed op de ontwikkeling en ontplooiing van kinderen. Ze leren er niet alleen, maar bewegen, spelen en sporten er ook en ontdekken al bewegend hun mogelijkheden en beperkingen. Speelpleinen en gymnastiekaccommodaties moeten deze ontwikkeling optimaal versterken.

Bijzondere uitdagingen. Geheel in lijn met de ontwikkelingen rond passend onderwijs zullen toekomstige schoolgebouwen rekening moeten houden met de behoeften van kinderen uit het speciaal onderwijs. De lokalen zullen geschikt moeten zijn om ook kinderen met bijzondere uitdagingen (zoals een rolstoel) in staat te stellen zich binnen het regulier onderwijs te ontplooien.

Aanvullende voorzieningen. De school van de toekomst is het hart van samenwerkende voorzieningen gericht op ontplooiing en ontwikkeling van kinderen. De kern is het werk voor kinderen in onderwijs, opvang en zorg en hun ouders. Samenwerking in die kern moet dienstbaar zijn aan de doorgaande lijn. Om die kern staan vervolgens (afhankelijk van de kenmerken van de schoolpopulatie en de wijk) andere ringen van steun, voorzieningen en activiteiten in de wijk. Vanuit de onderwijshuisvesting willen wij deze beleidslijn versterken door te zorgen dat de basisvoorzieningen zoals voor- en naschoolse opvang, kinderopvang en bewegingsonderwijs zoveel mogelijk in of in de directe nabijheid van de school zijn geconcentreerd.

Uitstraling. In lijn met de architectonische verworvenheden en ambities van de stad moeten schoolgebouwen ook een esthetische waarde hebben – een uitstraling waarmee ze een aanwinst betekenen voor de aantrekkelijkheid van de wijk.

1.3 Te stellen voorwaarden aan de huisvesting

Op basis van het hierboven geschetste concluderen wij dat de huisvesting van de basisscholen aan de volgende voorwaarden moet voldoen. Het schoolgebouw:

- is flexibel, zodat het onderwijsvernieuwingen en innovatieve projecten stimuleert;
- biedt voldoende ruimte voor individuele begeleiding van leerlingen;
- maakt onderdeel uit van een veilige schoolomgeving waar kinderen zich goed kunnen ontplooien;
- is energiezuinig, duurzaam en heeft een binnenklimaat dat voldoet aan het concept van de 'Frisse school';
- is geschikt voor het gebruik van hedendaagse digitale hulpmiddelen;
- is ontwikkeld in samenhang met de voor- en naschoolse opvang, het ontwikkelingsgericht basisprogramma en de kinderopvang.
- beschikt over voldoende buitenruimte / schoolpleinen en gymnastieklokalen voor bewegen en sporten; (medegebruik van buitenruimte en pleinen van scholen is buiten de schooluren mogelijk voor kinderen uit de buurt.)

Raadsvoorstel - Kadernota Op naar gebouwen van de toekomst

- biedt de school de mogelijkheid om zich te onderscheiden met bijzondere aandacht voor ontplooiing van bepaalde talenten zoals techniek, cultuur en sport .

1.4 Uitgangspunten onderwijshuisvestingsbeleid

De school van de toekomst wordt voor ons het uitgangspunt. De inzet op het ontwikkelen van de schoolgebouwen van de toekomst betekent dat we het onderwijshuisvestingsbeleid tegen het licht houden. Als grondslagen, die vanaf nu gelden voor dat beleid, stellen wij het volgende voor:

- Het huisvestingsbeleid is flexibel om goed in te kunnen spelen op de steeds veranderende onderwijsomgeving.
- Bij nieuwbouw wordt actief gezocht naar mogelijkheden voor gezamenlijke huisvesting met voor- en naschoolse opvang, kinderopvang e.d. Bij locatiekeuze zal de aanwezigheid van andere functies voor de ontplooiing van kinderen worden meegewogen.
- Aanpassing van bestaande gebouwen en nieuwbouw gebeurt conform de gemeentelijke verordening, op basis van leerlingenprognoses, maatschappelijke ontwikkelingen en revitaliseringscriteria.
- Het onderhoud is gericht op handhaving van het in 2009 bereikte onderhoudsniveau.
- Gemeente, schoolbesturen en andere partners zoeken actief naar aanvullende financieringsmogelijkheden (inzet extra rijksmiddelen, aanvullende subsidies, enz. om het gebouw te optimaliseren).
- Bij het ontwikkelen van plannen voor nieuwbouw en renovatie van bestaande complexen wordt rekening gehouden met de uitkomsten van de discussie over de evaluatie van de vensterschool.
- Bij het (verbeteren van) huisvesting van scholen wordt het belang van een breed en divers onderwijsaanbod op wijk- en stedelijk niveau meegewogen.
- Bij het uitgangspunt 'in elke wijk een basisschoollocatie' wordt bij vervangende nieuwbouw, waar mogelijk en zinvol, uitgegaan van unilocatie. Daarmee bedoelen wij dat kleine losse dislocaties kunnen worden opgeheven.

1.5 Afbakening

In dit aanvalsplan beperken wij ons tot het basisonderwijs. Voor het speciaal onderwijs zullen de projecten die zijn beschreven in het Integraal Huisvestingsplan 2012-2015 worden gecontinueerd.

De SBO scholen en de (V)SO laten we buiten beschouwing omdat het Rijksbeleid 'passend onderwijs' nog niet volledig is uitgekristalliseerd. In afwachting van het Rijksbeleid zullen deze scholen vooralsnog via de reguliere kanalen van de verordening worden behandeld. Het Rijksbeleid is erop gericht dat zo veel mogelijk leerlingen van het SO doorstromen naar het reguliere onderwijs. Een consequentie hiervan zal het ontstaan zijn van overcapaciteit in het speciaal onderwijs en mogelijk ook een verlegging van de leerlingenstromen. Herschikking, samenvoeging en ook in het uiterste geval sloop behoren tot de mogelijkheden voor SO-gebouwen. Zodra er meer duidelijkheid is, zullen wij met de betreffende schoolbesturen overleg voeren en met een beleidsnotitie komen over de bouwkundige toekomst van de schoolgebouwen bestemd voor leerlingen van het SBO en (V)SO. Voor alle duidelijkheid: de schoolgebouwen van het SBO en (V)SO maken deel uit van het project *Fris en Duurzaam*, en zullen dus net als de scholen van het basisonderwijs binnen vier jaar voldoen aan de eisen van het Frisse scholenconcept. Wel willen wij de

Raadsvoorstel - Kadernota Op naar gebouwen van de toekomst

implementatie van de maatregelen in de tijd faseren totdat er meer duidelijkheid is over het rijksbeleid.

Het Voortgezet Onderwijs laten we buiten beschouwing omdat het de middelen van het Rijk rechtstreeks ontvangt in de lumpsumvergoeding en zelf verantwoordelijk is voor instandhouding, onderhoud en modernisering van de gebouwen. Gemeente en schoolbesturen zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor nieuwbouw en uitbreiding op basis van bijvoorbeeld groeiende leerlingenaantallen (bij een aanvullende huisvestingsbehoefte van meer dan tien procent) en voor vervangende nieuwbouw voor (technisch) verouderde schoolgebouwen. Wij zullen wel met de schoolbesturen van het VO overleg voeren over de inzet van middelen die ze rechtstreeks van het Rijk ontvangen voor de upgradering van hun gebouwen.

2 Knelpunten in de huidige onderwijshuisvesting

De onderwijshuisvesting in Groningen voldoet aan de wettelijke normen. Toch ervaren leerkrachten en leerlingen een aantal reële knelpunten.

2.1 *Te weinig oog voor gebruikswaarde en functionaliteit in landelijke regels*

Het landelijke beleid rond onderwijshuisvesting is vastgelegd in de onderwijswetgeving en Verordening onderwijshuisvesting. Gemeenten vinden hierin de wettelijke basis om schoolgebouwen in stand te houden, aan te passen en te vernieuwen. De regels in de verordening zijn geen statisch geheel: ze worden steeds aangepast aan de veranderende eisen van de tijd. Ontwikkelingen als klassenverkleining, onderwijskundige vernieuwing en grotere aandacht voor het binnenklimaat leiden daardoor tot majeure aanpassingen in de onderwijshuisvesting. Ook worden gebouwen aangepast wanneer het leerlingenaantal van een school groeit en capaciteitsuitbreiding noodzakelijk wordt. Het bekostigingsstelsel voor de onderwijshuisvesting is volledig ingesteld op dit proces van periodieke aanpassing aan de veranderende tijdsgeest.

Deze werkwijze heeft geleid tot een gebouwenbestand dat deels is vernieuwd en deels grondig is aangepast en uitgebreid. Alle Groningse schoolgebouwen zijn volgens geldend beleid goed onderhouden en daarom technisch en kwalitatief goed. De gebruikskwaliteit en de functionaliteit is daarmee nog niet optimaal. Schoolgebouwen voldoen wel aan de wetgeving, maar voor gebruikers zijn de gebouwen niet optimaal - de jas past, maar de snit belemmert vrije beweging.

2.2 *Onvoldoende samenhang in beleid*

Sinds de gemeente verantwoordelijk is voor de onderwijshuisvesting is voor een kwart van de gebouwen (21) nieuwbouw gerealiseerd, en zijn veel gebouwen aangepast en gerenoveerd. Ook nu loopt een aantal projecten om individuele gebouwen te verbeteren. Een korte opsomming:

1. Recent is een onderzoek gestart naar het verbeteren van het binnenklimaat. De raad heeft hiervoor middelen beschikbaar gesteld. Het streven is om in 2015 alle gebouwen te laten voldoen aan de norm Frisse scholen.
2. Diverse scholen onderzoeken in het kader van duurzaamheid de mogelijkheid van groene daken en het plaatsen van zonnecollectoren.
3. Er is meer aandacht voor bewegingsonderwijs en de geschiktheid van bewegingsaccommodaties wordt onderzocht (mede in verband met het mogelijk afschaffen van het schoolzwemonderwijs).
4. In programma's van eisen voor nieuwbouw wordt standaard gekeken naar de mogelijkheden van voor-, tussen- en naschoolse opvang.
5. Bij de Bisschop Bekkersschool onderzoeken architecten de mogelijkheden om het gebouw dat dateert uit de jaren '60 te upgraden en geschikt te maken voor de toekomst.

Raadsvoorstel - Kadernota Op naar gebouwen van de toekomst

6. Bij verschillende scholen wordt momenteel gewerkt aan vervangende nieuwbouw en/of renovatie: Boerhaave Semmelweisstraat, Haydyschool, gymaccommodatie Violenstraat, De Starter (uitbreiding), Reitdiep (nieuwbouw).

Er gebeurt kortom heel veel, maar de samenhang tussen de projecten laat te wensen over. De oorzaken daarvan liggen in de snel veranderende wet- en regelgeving, in eenmalige projecten van het Rijk en in wensen van gebruikers. Bij het vormgeven van de schoolgebouwen van de toekomst willen wij meer samenhang aanbrengen in de verschillende deelmaatregelen en projecten.

2.3 Knelpunten in het bewegingsonderwijs

Om een goed beeld te krijgen van de knelpunten in het bewegingsonderwijs, hebben we eind 2010 een inventarisatie gehouden onder de schoolbesturen. Hieronder noemen wij de knelpunten en de mogelijke oplossingen.

Roostertechnische problemen doordat meerdere scholen en schoolbesturen gebruik maken van dezelfde accommodatie

We stellen aan schoolbesturen bloktijden beschikbaar die ze onderling kunnen verdelen waarbinnen schoolbesturen zelf de inroostering voor hun scholen kunnen regelen.

Te weinig kleedruimten / te kleine kleedruimte

Bij renovatie van de gymaccommodatie zullen we de kleedruimten aanpassen en vergroten en indien nodig extra kleedruimten realiseren. In nieuw te bouwen gymaccommodaties is extra kleedruimte de norm.

Grote afstand naar de accommodatie

De norm in de stad is maximaal 1 km tussen school en gymaccommodatie. Bijna alle scholen liggen binnen deze norm. In de bloktijden houden wij rekening met 20 procent meer tijd dan de norm. Daarmee compenseren we de reis- en omkleedtijd zodat er voldoende effectieve tijd (2 x 45 minuten) voor beweging overblijft.

Problemen met de groepsindeling bij scholen met meerdere locaties of een onevenwichtige opbouw van de leerlingpopulatie (leeftijdscategorieën)

Als de opbouw van een schoolpopulatie het noodzakelijk maakt om meer groepen te vormen dan genormeerd, dan zal hiermee rekening worden gehouden bij het beschikbaar stellen en het inroosteren van de bloktijden.

Verouderde inventaris

Er komt een externe check naar de inventaris. Waar nodig gaan we deze vernieuwen of aanvullen.

De schoolbesturen verwachten dat de roostertechnische problemen niet alleen met bovenstaande maatregelen kunnen worden opgelost. Het werken met blokuren biedt wel de nodige flexibiliteit. De voorgestelde verruiming van de norm met 20% zal volgens de besturen mogelijk niet voldoende leiden tot een optimalisatie van het bewegingsonderwijs.

De besturen geven op dit moment als advies een tweeledige oplossing. De norm verruimen van 2 x 45 minuten naar 2 x 60 minuten en de capaciteit van een gymzaal verlagen van 26 uur naar 24 uur.

Wij stellen voor de problematiek in twee fasen te behandelen.

Fase I

Wij starten met de systematiek van bloktijden die per schoolbestuur op basis van een verruiming van de norm met 20%. Eventuele fricties welke roostertechnisch ontstaan door het afschaffen van het schoolzwemonderwijs kunnen met deze maatregel worden opgevangen.

Met schoolbesturen is het volgende afgesproken:

Raadsvoorstel - Kadernota Op naar gebouwen van de toekomst

- de roostertechnische problematiek en de gevolgen voor het gebruik van gymruimten dient vollediger dan tot nu toe in kaart te worden gebracht (verantwoordelijkheid schoolbesturen);
- de gemeente gaat door met het uitwerken van plannen voor de verandering van de inroostersystematiek. Na ontvangst van de schoolbestuurlijke gegevens zullen wij met de schoolbesturen overleggen over invoering van de nieuwe systematiek.

Fase II

De gemeente zal de gevolgen van de door de schoolbesturen aangedragen oplossingen berekenen voor de capaciteit van de huidige gymnastiekvoorzieningen in de stad.

Wij verwachten de notitie in het najaar te kunnen presenteren. De verdere uitwerking zullen wij meenemen in het op te stellen Masterplan.

3 De weg naar schoolgebouwen van de toekomst

3.1 Stappenplan

Om alle scholen voor basis onderwijs toekomstbestendig te maken, stellen wij onderstaand stappenplan voor.

Stap 1: Opstellen van eisen aan en normen voor de school van de toekomst

In deze notitie schetsen wij een beeld van het schoolgebouw van de toekomst. Dit beeld moet worden besproken (en indien nodig bijgesteld) met de schoolbesturen.

Schoolbesturen zijn autonoom en hebben eigen pedagogische en onderwijskundige profielen. Hun visie op de schoolgebouwen van de toekomst is van essentieel belang.

Stap 2: Inventariserend onderzoek

Met de schoolbesturen zullen wij een uitgebreid inventarisatieonderzoek uitvoeren dat *per schoolgebouw* de volgende gegevens moet opleveren:

- de ligging van het schoolgebouw in relatie tot zijn omgeving met als uitgangspunt de school als kindcentrum waar het kind en het onderwijs centraal staan;
- wijkvernieuwingsplannen waarbij aandacht besteed wordt aan de school als kloppend hart voor kinderen en ouders met daaromheen opvang- en zorg voorzieningen zodat de doorgaande lijn tussen onderwijs, opvang en zorg wordt geborgd; daarbij worden de uitkomsten van de evaluatie van de vensterscholen meegenomen.
- de (on)mogelijkheden om het gebouw aan te passen en toe te rusten voor de 21^e eeuw;
- de mogelijkheden om het gebouw te verduurzamen en het binnenklimaat te verbeteren;
- de mogelijkheden om bestaande leegstand te benutten voor opvang waar bijvoorbeeld vve kan worden aangeboden;
- de mogelijkheden van verplaatsbare nieuwbouw: gebouwen met een gebruiksduur van 20 tot 25 jaar met een hoge gebruikskwaliteit, goede functionaliteit en een hoogwaardige uitstraling; aangepaste bouwtechnieken maken dit mogelijk;
- een overzicht van de financiële consequenties en fasering in tijd van de voorgestelde maatregelen;

Ook de ideeën van de schoolbesturen over de gewenste profilering van de school worden in dit onderzoek meegenomen.

Stap 3: Opstellen Masterplan

Het inventarisatieonderzoek levert de bouwstenen voor het maken van een Masterplan om de schoolgebouwen toekomstbestendig te maken. Het plan bevat een opsomming van alle maatregelen, een voorstel voor de financiële dekking en een planning voor de gefaseerde aanpak.

Stap 4: Maken plan van aanpak per school

Op basis van het uitvoeringsplan stellen we per school een plan van aanpak op, in afstemming met de schoolbesturen. Ook lopende projecten (verbeteren binnenklimaat en vergroten duurzaamheid) en grootschalig onderhoud zullen een plaats moeten krijgen in het plan van aanpak.

Raadsvoorstel - Kadernota Op naar gebouwen van de toekomst

Stap 5: Uitvoering plannen van aanpak

Vervolgens worden de plannen van aanpak per school uitgevoerd. De raad kan aan de hand van de fasering en voortgangsrapportages de voortgang bewaken.

Stap 6: Evaluatie en monitoring

Na het uitvoeren van alle plannen van aanpak evalueren we het uitvoeringsplan Gedurende de looptijd van dit aanvalsplan zullen wij de raad periodiek informeren over de voortgang.

3.2 Prijsvraag

Om dé nieuwe school van de toekomst te kunnen bouwen, willen we een prijsvraag uitschrijven waarin we drie architecten vragen hun ontwerp ervoor te maken. Met de Frisse schoolnormen, mogelijkheden voor onderwijsprofilering, ruimte voor passend onderwijs en het optimale gebruik van ICT als uitgangspunten moeten de ontwerpstudies inspirerend en richtinggevend zijn voor de nieuwbouw van scholen in de stad. Wij stellen voor de Rijksbouwmeester en twee andere architectenbureaus te vragen een ontwerpstudie te maken voor de school van de toekomst.

Bij het zoeken naar de best mogelijke verbouwing van een bestaande school tot een school van de toekomst hebben we het instrument prijsvraag al ingezet: wij hebben drie architecten gevraagd om ontwerpstudies te maken voor het aanpassen van een school uit de jaren 60, de Bisschop Bekkersschool. De ontwerpstudies zijn klaar en zowel het schoolbestuur als de gebruikers zijn enthousiast over de mogelijkheden die renovatie biedt voor het opwaarderen van hun schoolgebouw.

4 Aandachtspunten

Veel zaken hebben invloed op het proces om te komen tot de schoolgebouwen van de toekomst. We noemen hier onder een aantal belangrijke.

4.1 Visie schoolbesturen

Wij streven naar een inventarisatie van het gebouwenbestand, uitmondend in verbetermaatregelen die zijn afgestemd op de school van de toekomst. Dit onderzoek zal in nauwe samenhang met het onderwijsveld moeten worden verricht. Voor schoolbesturen is het belangrijk niet alleen hun pedagogisch profiel in het gebouw te 'herkennen', maar ook te beseffen dat een school van de toekomst méér is dan het uitdragen van een profiel. Wij willen een breedgedragen uitvoeringsplan presenteren waarin de gemeente, de schoolbesturen en de andere partners consensus hebben over een helder en duidelijk geformuleerde doelstelling voor de toekomst. Een plan waar wij samen de schouders onder kunnen zetten. De medewerking van schoolbesturen als hoofdgebruiker van een gebouw is dan ook van groot belang voor het welslagen van dit project.

4.2 Uitvoering Integraal Huisvestingsplan 2012-2015

In oktober 2011 heeft de raad het IHP 2012-2015 vastgesteld, met voorstellen voor vervangende nieuwbouw voor een aantal scholen. Wij stellen voor deze plannen doorgang te doen vinden. Wel zullen we met de schoolbesturen overleg voeren over het realiseren van een school van de toekomst en de gevolgen van het inventarisatieonderzoek voor de vastgestelde bouwplannen. Mogelijk kan in afwachting van het uitvoeringsplan in overleg met de schoolbesturen pas op de plaats gemaakt worden. De financiële dekking zoals geschetst in het IHP kan dan vertaald worden in de financiële kaders van het uitvoeringsplan.

4.3 Gemeentelijke regie

Gemeente en schoolbesturen zijn samen verantwoordelijk voor de kwaliteit van de onderwijsgebouwen. Wij geven uitvoering aan de motie van de raad waarin wordt gesteld dat er een aanvalsplan onderwijshuisvesting op orde moet worden opgesteld. Met dit aanvalsplan moet de onderwijshuisvesting in de stad op een niveau worden gebracht dat past bij de ambitie om onderwijsstad van Nederland te zijn. Dit betekent dat wij kiezen voor een versterking van de gemeentelijke regierol.

5 Kostenindicatie

Raadsvoorstel - Kadernota Op naar gebouwen van de toekomst

Omvormen van alle gebouwen voor het basisonderwijs tot 'scholen van de toekomst' betekent dat we de komende tijd te maken zullen krijgen met grondige aanpassingen. Een inventariserend onderzoek zal moeten uitwijzen wat daarvan de exacte kosten zijn. De bouwkundige aanpassingen zullen per gebouw verschillen en we zullen rekening moeten houden met veranderingen in de leerlingenstromen, gebaseerd op prognoses. Sommige schoolgebouwen zullen te groot worden en bestaande ruimten zullen moeten worden aangepast. Het is daarom in dit stadium onmogelijk concreet aan te geven wat de kosten van een gewenste revitalisering/renovatie van de bestaande gebouwen zijn. Wel kunnen we een globale kostenindicatie geven.

5.1 Berekeningssystematiek

Een stelregel binnen de onderwijshuisvesting voor het verlengen van de levensduur en het renoveren en moderniseren van een schoolgebouw is het inzetten van 33 procent van de nieuwbouwwaarde voor de renovatie. Dit geldt voor een gebouw van circa 25 jaar oud. Voortbouwend op deze stelregel hebben we een systematiek ontwikkeld om de kosten van renovatie te schatten.

Per school hebben we eerst een prognose gemaakt van de leerlingenaantallen. Op basis hiervan hebben we bepaald wat de ruimtebehoefte is, uitgedrukt in m² bvo. Deze oppervlakte hebben we vermenigvuldigd met € 2.000 (bouwkosten per m² in 2012) om de nieuwbouwwaarde te bepalen. De kosten van de noodzakelijke aanpassingen zijn een percentage van deze nieuwbouwwaarde, dat toeneemt naarmate het gebouw ouder is. De maatstaf die we dan krijgen, is uiteraard een heel grove die niet meer dan een indicatie geeft van de te verwachte kosten. Voor het berekenen van de werkelijke kosten is een inventarisatie vereist van de noodzakelijke aanpassingen per gebouw.

5.2 Categorieën

We delen de schoolgebouwen in drie categorieën in:

- Categorie A: gebouwen jonger dan 13 jaar
- Categorie B: gebouwen tussen de 13 en 25 jaar
- Categorie C: gebouwen ouder dan 25 jaar

Categorie A: gebouwen jonger dan 13 jaar

Deze gebouwen zijn vrij nieuw en daarom verwachten wij geen al te hoge aanpassingskosten. Het onderzoek zal zich voor deze gebouwen vooral richten op de extra ruimte die voor een school voor de toekomst nodig is. Het gaat om 21 gebouwen. We gaan uit van de algemeen aanvaarde stelregel dat de aanpassingen 3 procent bedragen van de totale investeringen. De totale renovatiekosten voor deze gebouwen bedragen dan € 1.000.000.

Categorie B: gebouwen van 13 tot 25 jaar

De categorie 13 tot 25 jaar bestaat grotendeels uit gebouwen waarvan de basis is gerealiseerd voor 1987, maar waarvoor door uitbreiding, aanpassing en renovatie een later gemiddeld bouwjaar geldt. Voor deze categorie hanteren we als stelregel dat de aanpassingen 10 procent bedragen van de investeringen. Dit komt neer op ongeveer € 8.000.000

Categorie C: gebouwen ouder dan 25 jaar

De categorie gebouwen 25 tot 40 jaar bestaat uit twee soorten accommodaties. Een deel van deze categorie is gebouwd tussen 1972 en 1987. Deze gebouwen staan vooral in de nieuwe wijken, zoals Lewenborg en Beijum.

Een ander deel bestaat uit gebouwen die als basis dateren van voor 1972, maar die aanzienlijk zijn uitgebreid, verbouwd, aangepast aan de tijd, gerenoveerd of gedeeltelijk herbouwd. Aanpassing hiervan kost volgens de stelregel circa één derde van de nieuwbouwinvesteringen. Geraadpleegde ervaringsdeskundigen houden echter ook rekening met 50 procent. De kosten voor het aanpassen van deze gebouwen variëren van € 22.000.000 (op basis van 33 procent) tot € 34.000.000 (op basis van 50 procent).

Voor deze categorie moeten de kosten voor renovatie worden gewogen en afgezet tegen de kosten van vervangende nieuwbouw. In het opstellen van het uiteindelijke plan zal dit aspect worden meegewogen.

5.3 Totale kostenniveau

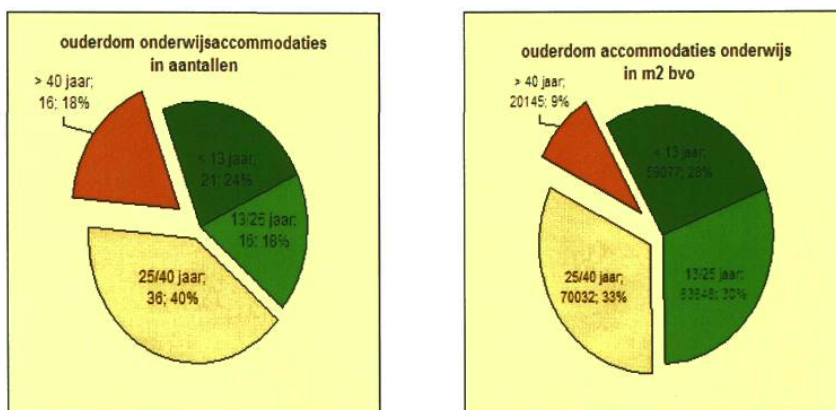
De totale kosten voor het toekomstbestendig maken van alle gebouwen voor het basis-onderwijs lopen uiteen van op € 31 miljoen tot circa € 43 miljoen.

.....

Raadsvoorstel - Kadernota Op naar gebouwen van de toekomst

Bijlagen

Bijlage A: stand van zaken onderwijshuisvesting

Verantwoordelijkheidsverdeling

Schoolbesturen en gemeente zijn samen verantwoordelijk voor onderwijshuisvesting. Dit betekent dat de gemeente (financieel) verantwoordelijk is voor de investeringen in nieuwbouw, uitbreiding en eerste inrichting. De lasten en budgetten zijn opgenomen in de gemeentebegroting. Dit is de hoofdlijn in de onderwijswetgeving en ook de beleidsmatige praktijk in Groningen. Met die verantwoordelijkheid en met het instrumentarium (geld, verordening, IHP, jaarlijkse programma's) is het voor de gemeente mogelijk samen met de schoolbesturen sturing te geven aan de spreiding en kwaliteit van de onderwijsgebouwen in de stad.

De huidige gemeentelijke aanpak voor onderwijshuisvesting (sturing op de kwaliteit van de onderwijshuisvesting) is zowel pro-actief als reactief.

Pro-actief als het gaat om de integrale huisvestingsplanning op hoofdlijnen (IHP's en updates daarvan). Dat heeft bijvoorbeeld geleid tot het ontwikkelen van en het investeren in MFA's en vensterscholen, nieuwbouw van de vmbo-locaties en recent tot investeringen in duurzaamheid en binnenklimaat. De IHP's omvatten telkens een periode van vier jaar en vormen het beleidskader voor een integrale aanpak op hoofdlijnen. Deze methodiek stelt ons in staat de komende jaren flexibele en multifunctionele (onderwijs)accommodaties in stand te houden en waar nodig in kwaliteit te verbeteren of nieuw te realiseren. Dat doen we niet alleen. Het voorbereiden, vaststellen, uitvoeren en evalueren van het gemeentelijke beleid voor onderwijshuisvesting gebeurt in overleg tussen de gemeente en de schoolbesturen. Deze constructieve vorm van samenwerking willen we de komende jaren voortzetten.

Tegelijk is de gemeentelijke aanpak ook reactief van aard, vooral bij het jaarlijks op te stellen programma en overzicht. Het programma is gebaseerd op de verzoeken van

Raadsvoorstel - Kadernota Op naar gebouwen van de toekomst

schoolbesturen om vergoedingen voor bijvoorbeeld groot onderhoud, huurkosten en OZB. De gemeentelijke verordening onderwijshuisvesting en het IHP vormen daarvoor het kader.

Technische kwaliteit schoolgebouwen

In 1998 (na de decentralisatie) en in 2009/2010 hebben wij de bouwtechnische kwaliteit van de casco's en het binnenonderhoud van de schoolgebouwen in beeld gebracht. De kwaliteitsmetingen van 1998 en 2009/2010 zijn door twee verschillende bedrijven uitgevoerd, op basis van dezelfde systematiek (conditiemeting). Het onderzoek in 2009/2010 leverde een positief beeld op, vergelijkbaar met de situatie in 1998. De kwalificatie van zowel de casco's als het binnenonderhoud was redelijk tot goed. Van grootschalig achterstallig onderhoud bleek, zowel voor het primair en het speciaal onderwijs als voor het voortgezet onderwijs, geen sprake.

In een rapportcijfer uitgedrukt: gemiddeld een 7,5 voor de onderwijsgebouwen in Groningen! Dat is de verdienste van de schoolbesturen en gemeente samen.

In het IHP 2012-2015 is het voornemen uitgesproken het gemeentelijke onderhoudsbeleid (het 'buitenonderhoud') voor de scholen van het primair en speciaal onderwijs te continueren. Het betekent dat we hiervoor jaarlijks een bedrag van € 1 tot € 1,5 miljoen blijven reserveren. Het schoolbestuurlijk (binnen)onderhoud is voor rekening van de schoolbesturen, die daarvoor in de lumpsum de nodige rijksbijdragen ontvangen.

Uiteraard is het van belang de bouwtechnische kwaliteit van de gebouwen te monitoren. Om de vijf jaar laten we de staat van onderhoud door een onafhankelijk bureau beoordelen. De eerstvolgende onderhoudstechnische kwaliteitsmeting vindt plaats in 2014/2015.

Functionele kwaliteit schoolgebouwen

De functionele kwaliteit heeft betrekking op zowel de kwaliteit (bijvoorbeeld duurzaamheid en binnenklimaat) als op de gebruikswaarde van een gebouw. Bij het begrip gebruikswaarde kan worden gedacht aan de onderwijsinhoudelijke geschiktheid van lokalen, nevenruimten en de gebouwindeling.

De kwalitatieve beoordeling wordt onder meer bepaald door onderwijskundige opvattingen, opvattingen over milieu en duurzaamheid en veranderende rijksregelgeving.

Onderwijshuisvestingsbeleid dient zoveel mogelijk aan te sluiten bij de actuele kwantitatieve en kwalitatieve huisvestingsbehoefte van de scholen. Het in principe statische karakter van een gebouw mag geen belemmering vormen voor de dynamiek en toekomstige behoeften. Het gebouw moet een passende jas zijn en blijven voor de actualiteit van het primaire onderwijsproces. Het vergt periodiek een bezinning en een antwoord op vraagstukken zoals flexibiliteit, bezetting, uitstraling, bereikbaarheid, herontwikkeling, afweging renovatie/nieuwbouw, duurzaamheid, functionaliteit en gebruikskwaliteit.

De beleidsinhoudelijke prioriteiten voor de komende periode zijn vastgelegd in het door de raad vastgestelde IHP 2012-2015. Deze prioritaire thema's zijn:

- Binnenklimaat, duurzaamheid en energetische kwaliteit.
- Ruimtelijk-functionele aanpassing of vervangende nieuwbouw voor onderwijsinhoudelijk verouderde schoolgebouwen.

Raadsvoorstel - Kadernota Op naar gebouwen van de toekomst

Bijlage B: geschatte ontwikkeling leerlingenaantallen

De gemeentelijke afdeling Onderzoek & Statistiek onderzoekt met regelmaat hoe de leerlingenaantallen in het primair, speciaal en voortgezet onderwijs zich ontwikkelen. De meest recente prognoses (uitgangsjaren 2010 en 2011) zijn opgesteld voor de periode 2012-2026.

Stadsdelen	Aantal leerlingen		
	2010 (werkelijk)	2015 (prognose)	2018 (prognose)
Basisonderwijs			
Centrum/Oude Wijken	3.177	2.090	3.071
Noord-West	2.680	2.933	2.976
Noord-Oost	3.213	3.195	3.252
Zuid	2.250	2.200	2.076
Hoogkerk	820	827	799
Totaal	12.140	12.245	12.174
Speciaal basisonderwijs	597	570	570
Speciaal onderwijs	1.327	1.278	1.208
Voortgezet onderwijs	12.461	12.489	12.530
	26.525	26.582	26.482

In de prognoses is geen rekening gehouden met de mogelijke effecten van het rijksbeleid 'passend onderwijs', omdat nog onvoldoende bekend is hoe deze vorm krijgt en welke regelgeving daarbij gaat gelden.

Uit de prognoses blijkt dat geen grote veranderingen in de leerlingenaantallen worden verwacht. Ook voorzien we geen grote verschuivingen van leerlingen binnen de verschillende stadsdelen. De bestaande capaciteit, gemeten in m2 bvo, is ruimschoots toereikend voor de toekomstige huisvestingsbehoeften.

Bijlage - Voortgang maatregelen verbeteren binnenklimaat Primair en Speciaal . . .

.	.	.	.
Bestuursdienst			
Afdeling	Accommodatieplanning en Vastgoed		
Steller	A. Houwer		
Onderwerp	voortgang maatregelen verbeteren binnenklimaat Primair en Speciaal Onderwijs		
De leden van de raad van de gemeente Groningen te GRONINGEN			
Telefoon	(050) 367 60 38	Bijlage(n)	1
		Ons kenmerk	OS 12.2921907
Datum	2 FEB 2012	Uw brief van	
		Uw kenmerk	-
Geachte heer, mevrouw,			
U heeft om nadere informatie gevraagd over de aanpak van het project "verbetering van het binnenklimaat en energiehuishouding bij bestaande schoolgebouwen in het Primair en Speciaal onderwijs in Groningen". Naar aanleiding hiervan hebben wij u toegezegd hierover te informeren. In deze brief doen wij dat.			
In april 2012 volgt het aanvalsplan voor de onderwijshuisvesting in Groningen. Dit aanvalsplan zal breder van opzet zijn dan het treffen van maatregelen ter verbetering van het binnenklimaat en de energiehuishouding.			
In het "Integraal Huisvestingsplan 2012-2015 gemeente Groningen", is geconstateerd dat de grootste knelpunten ten aanzien van energiezuinigheid en binnenklimaat zitten bij de bestaande onderwijsgebouwen. Tevens is geconstateerd dat hier een inhaalslag moet worden gemaakt om de duurzaamheidsdoelstellingen van de gemeente te halen.			
U heeft daarom besloten om de focus te leggen op de bestaande onderwijsgebouwen vanaf 2012. Afgesproken is een plan van aanpak en een faseringplan te maken in samenspraak tussen gemeente en schoolbesturen voor het verbeteren van het binnenklimaat en de energiehuishouding.			
Een eerste aanzet van het plan van aanpak is gemaakt. Vanaf oktober 2011 is geïnventariseerd welke schoolbesturen hiervoor belangstelling hadden en is de commissie "Fris en Duurzaam" gevormd. In deze commissie is bevestigd dat de uitgangspunten van de Frisse School het uitgangspunt vormen voor verdere maatregelen. Wel zijn een aantal opmerkingen gemaakt op basis van ervaringen in het verleden (EBA-gelden van het rijk). Zo moeten de maatregelen onderhoudsvriendelijk zijn en niet zorgen voor een verhoging van de energiekosten in de toekomst.			
Veel energie is de afgelopen maanden gaan zitten in de vormgeving van het proces. Welke rol heeft de commissie ten opzichte van de gemeente? Welk			
SE.4.C	.	.	.

Bladzijde
Onderwerp

2
voortgang maatregelen verbeteren binnenklimaat
Primair en Speciaal Onderwijs

type bureau moeten we wanneer benaderen ? Zetten we alles bij één bureau weg of selecteren we meerdere ? Etc.

Gekozen is om eerst een bureau te selecteren die duurzaamheid in de haarvaten heeft en visie heeft op binnenklimaat en de energiehuishouding van scholen. Dit bureau zal een programma van eisen opstellen (zie bijlage 1: processtappen Fris en Duurzaam) in samenwerking met de commissie en ons begeleiden in het verder vormgeven van het proces. Hierin zijn vele richtingen mogelijk.

Gedacht kan worden aan een samengesteld pakket maatregelen per gebouw. Ook is een aanpak per categorie voorziening mogelijk (alle daken vervangen).

Na het opstellen van een (globaal) programma van eisen is de uitwerking naar een technisch ontwerp mogelijk en vereist. Dit technische ontwerp vergt specifieke kennis en is een ander type adviseur vereist. Op basis van de noodzakelijke maatregelen (per gebouw / 80) en de daarbij geraamde kosten, kunnen we tussentijds kijken hoe de verhouding beschikbare middelen en kosten is. Afhankelijk hoe die verhouding is, zal een iteratief proces tussen fasen 2 (kosten maatregelen) en 3 (prioritering) noodzakelijk zijn. Dit proces en de daarop volgende aanbestedingsprocedure vindt plaats in samenspraak met de commissie Fris en Duurzaam .

De eerste helft van 2012 is nodig om onderzoek te verrichten naar de haalbaarheid van de maatregelen in relatie tot de gestelde doelen. Na de zomervakantie volgen de uitkomsten van dit onderzoek en verwachten wij de eerste opdrachten te kunnen verstrekken.

Hiervoor zijn middelen opgenomen in de begroting 2012. In het Programma onderwijshuisvesting 2012 is het krediet hiervoor opgenomen. Er is 1,4 miljoen euro beschikbaar voor het binnenklimaat en 400.000 voor duurzaamheid waarvan 100.000 euro voor onderzoek.

Tot slot zult u regelmatig over tussentijdse resultaten worden geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
dr. J.P. (Peter) Rehwinkel

de secretaris,
drs. M.A. (Maarten) Ruys

BIJLAGE

Processstappen Fris en Duurzaam

Fase 1	Fase 2	Fase 3	Fase 4	Fase 5	Fase 6
<p>formulieren opdracht</p> <ul style="list-style-type: none"> > vaststellen uitgangspunten voor het technisch ontwerp (PvE) op niveau van prestatiebestek > begroting <p>> selectie bureau ter ondersteuning proces</p> <p>eindproduct = * ventilatie eis * energie eis * .. % duurzame energie</p>	<p>technisch ontwerp</p> <ul style="list-style-type: none"> > obv PvE wordt een technisch ontwerp gemaakt per schoolgebouw of categorie > inventarisatie gebouwen > begroting <p>> selectie ontwerp bureau</p> <p>eindproduct = * bouwkundige aanpassingen * installatie aanpassingen * terugverdiertijden * kosten maatregelen</p>	<p>prioriteren</p> <ul style="list-style-type: none"> > obv budget en begroting maken van een volgorde of keuzes om categorieën maatregelen te nemen <p>> extra opdracht bureau fase 1</p> <p>eindproduct = * volgorde lijst gebouwen of, * overzicht per categorie maatregel</p>	<p>aanbesteden</p> <ul style="list-style-type: none"> > obv technisch PvE aanbesteden van de werkzaamheden <p>> selectie aanbestedingsbureau</p> <p>eindproduct = * een aannemer bouw * een aannemer installatie</p>	<p>uitvoering</p> <ul style="list-style-type: none"> > uitvoering werkzaamheden per gebouw of categorie <p>> selectie aannemer / installateur</p> <p>eindproduct = * gebouwen of categorieën die voldoen aan de eisen</p>	<p>evaluatie</p> <ul style="list-style-type: none"> > voldoen de gebouwen aan de ventilatie eis en de energie eis en is .. % duurzaam opgewekt <p>selectie evaluatie bureau of zelf in combinatie met installateur</p> <p>eindproduct = * evaluatie rapport</p>

Bijlage - Vragen PvdA betreffende financieën onderwijshuisvesting

VRAGEN

door de leden van de raad gesteld overeenkomstig artikel 38 van het Reglement van Orde voor de vergaderingen van de raad van de gemeente Groningen.

2012 – Nr. 4.

VRAGEN van de PvdA de heer R. van der Schaaf en mevrouw E. van Lente betreffende financiën onderwijshuisvesting.
(Binnengekomen: 13 januari 2012)

In Nederland geven gemeenten veel minder geld uit aan onderwijshuisvesting dan ze daarvoor krijgen van het Rijk. Op 16 december stond er in Binnenlands Bestuur een alarmerend artikel over de gevolgen van deze onderbesteding: sloopprijpe scholen en slechte leeromstandigheden.

De PvdA in Groningen maakt zich al lang sterk voor betere schoolgebouwen. De slechte en te krappe schoolgebouwen zorgen voor matige arbeidsomstandigheden voor het personeel. Er is ook een zwaar negatief effect op de leerprestaties. Verder is een groot deel van het scholenbestand ongeschikt om vernieuwingen binnen het onderwijs goed te accommoderen. Een beter binnenklimaat (CO₂-gehalte), een betere akoestiek, lichtinval en temperatuurregeling kunnen de leerprestaties, de arbeidsomstandigheden en de kwaliteit van het onderwijs flink verbeteren. Elke dag dat we de huidige situatie laten voortduren, benadelen we de kansen van onze leerlingen en doen we geen recht aan de onderwijzers en leraren die voor de klas staan.

Uit antwoorden op schriftelijke vragen (2010 – Nr. 17) die de PvdA fractie begin 2010 aan het college stelde, bleek dat ook in de Stad sprake is van onderbesteding. In de periode 2006-2009 gaf de gemeente Groningen slechts 75-85% van uit het gemeentefonds beschikbare middelen uit aan onderwijshuisvesting. Volgens een collegebrief uit december 2011 (OS 11.2871485) is het beeld in Groningen sindsdien niet veranderd. Toch stelt het college in de recente brief dat de cijfers een vertekend beeld geven. Naast structurele uitgaven bestaan er namelijk ook incidentele uitgaven voor onderwijshuisvesting. De investeringen zouden daardoor juist veel hoger zijn. Maar deze incidentele uitgaven heeft het college destijds wel degelijk bij de beantwoording van de schriftelijke vragen uit 2010 betrokken. De PvdA-fractie is daarom in grote verwarring. Wat geven we nu in Groningen echt uit aan schoolgebouwen? Het is voor komende discussies over kwaliteit en organisatie van de onderwijshuisvesting van groot belang om de omvang van de uitgaven helder te krijgen. Zowel de gemeenteraad als de scholen hebben recht op een eenduidig beeld waar geen misverstand over kan bestaan.

Bijlage - Vragen PvdA betreffende financieën onderwijshuisvesting

2

Uit dezelfde collegebrief van december 2011 blijkt verder het volgende: de door de raad aan onderwijshuisvestingsprojecten toegekende middelen blijven beschikbaar indien ze door vertraging later worden uitgevoerd dan verwacht. Wel kan het zo zijn dat door deze vertraging vrijval ontstaat die mogelijk naar de algemene middelen teruggaat. De PvdA-fractie is daarom van mening dat er meer duidelijkheid moet komen over de voortgang van de diverse projecten. Daarnaast vinden wij het ongewenst dat er door vertraging geld weglekt uit de post onderwijshuisvesting. Door deze vertraging stijgen namelijk de bouwkosten en zijn er soms ook extra kosten (bijvoorbeeld voor de bouw van noodlokalen).

Op basis van het voorgaande komt de PvdA tot de volgende vragen m.b.t. de financiën rondom de onderwijshuisvesting:

1. Wat is volgens het college de correcte hoogte van:
 - Het door het Rijk aan de gemeente Groningen via het gemeentefonds uitgekeerde budget voor onderwijshuisvesting over de jaren 2006 tot en met 2011?
 - Het daadwerkelijk door de gemeente Groningen aan onderwijshuisvesting uitgegeven bedrag in de jaren 2006-2011?
2. Welke projecten binnen het programma onderwijshuisvesting zijn nog niet uitgevoerd terwijl er nog wel "geld voor op de plank ligt" (zoals bij De Starter)?
3. Hoeveel geld is in de periode 2006-2011 vrijgevallen binnen het programma onderwijshuisvesting als gevolg van vertraging in de uitvoering van projecten?
4. Hoeveel extra geld (kostenstijging, noodlokalen etc.) hebben deze vertragingen gekost en waaruit zijn deze kosten gedekt?

Het college beantwoordt de vragen als volgt:

Groningen, 14 februari 2012.

1. Over de periode 2006 tot en met 2012 is in de algemene uitkering van het gemeentefonds een berekend bedrag opgenomen van totaal € 138, 8 mln.

82 % daarvan is besteed ter dekking van structurele lasten (exploitatie). Dat is een totaal bedrag van € 114,3 mln.
Voor het beeld van de totale gemeentelijke uitgaven zijn ook de investeringen op basis van de jaarlijkse programma's en overige investeringen in onder andere de nieuwbouw van het VMBO, Werkman-college, enz van belang. De investeringen in nieuwbouw en uitbreiding van accommodaties bedraagt totaal 90,2 mln. De totale uitgaven bedragen derhalve € 204,5 mln.

Bijlage - Vragen PvdA betreffende financieën onderwijshuisvesting

3

Onderstaand is de specificatie van deze bedragen weergegeven.

bedragen in mln	bestedingen (s) en beschikbaar gestelde kredieten						raming	totaal
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Baten: aandeel onderwijshuisvesting in berekening algemene uitkering gemeentefonds A	15,9	18,3	19,9	21,0	20,7	21,5	21,5	138,8
beschikbaar voor (s/expl) *	13,6	15,4	16,6	16,9	17,1	19,0	17,5	116,1
lasten/bestedingen (s/expl)* B	13,6	15,4	16,6	15,5	17,1	18,6	17,5	114,3
B als percentage van A	86%	84%	83%	74%	83%	87%	81%	82%
investeringen cf programma ohv	7,8	5,7	5,9	9,4	7,9	8,2	6,0	50,9
overige investeringen (VMBO e.a.)	1,8	4,8	0	14,4	10,5	7,8	0	39,3
totaal bestedingen ohv C	23,2	25,9	22,5	39,3	35,5	34,6	23,5	204,5

Voor een gedetailleerder beeld van de bestedingen (categorie B) hebben wij de jaren 2011 en 2012 nader gespecificeerd:

bedragen in mln	uitgaven/lasten excl., Gravenburg en investeringen schoolomgeving 2011 x 1 mln	Raming uitgaven/lasten 2012 x 1 mln
	afschrijvingen po/so/vo/gym	2,8
rente po/so/vo/gym	4,6	5,5
vensterscholen	0,7	0,7
gymlokalen (expl)	0,9	0,9
OZB	0,6	0,5
verzekeringen	0,6	0,6
voorm. Schoolgeb. (expl)	0,3	0,3
schades	0,2	0,4
overige kosten po/so/vo/gym/vens	1,1	1,3
stortingen bekleemde reserves	3,9	-
programma 2011/2012 (exploitatie)	2,9	3,2
lasten/bestedingen (s/expl) B	18,6	17,5
div proj. programma (invest)	8,2	6,0
overige bestedingen	7,8	0,0
totale bestedingen ohv C	34,6	23,5

De lasten/bestedingen (B) worden voor een beperkt deel uit bijvoorbeeld inkomsten uit verhuur van accommodaties, verzekeringsuitkeringen voor schades, e.d. gedekt. De overige lasten worden bekostigd uit de algemene middelen. Voor onderwijshuisvesting bestaat geen doelmittelen. Er wordt door het Rijk geen geoordeeld budget voor onderwijshuisvesting aan de gemeente uitgekeerd. Voor het uitvoeren van de huisvestingstaken onderwijs ontvangt de gemeente een rijksbijdrage in de Algemene Uitkering van het gemeentefonds. Met de jaarlijkse vaststelling van de

Bijlage - Vragen PvdA betreffende financieën onderwijshuisvesting

4

begroting bepaalt de raad het niveau van de voor onderwijshuisvesting beschikbare middelen. Wij hebben u daarover met de antwoorden op uw eerdere schriftelijke vragen (2010 – nr. 17) geïnformeerd.

2. Het gaat om de volgende nieuwbouw en uitbreidingsprojecten, waarvan het stadium van ontwikkeling is aangegeven:
 - a. Starter - voorlopig ontwerp/bouwperiode 2012/2013.
 - b. Wingerd - definitief ontwerp/bouwvergunningaanvraag/-aanbestedingsfase/bouwperiode 2012/2013.
 - c. Haydn-school - definitief ontwerp/aanbestedingsfase /bouwperiode 2012/2013.
 - d. Uitbreiding Koorenspoor (gemeente) - aanvullend krediet voor bouw voor kinderopvang / bouwperiode 2013.
 - e. Gymzalen Violenstraat (gemeente) - aanbesteed/bouwperiode 2012.
 - f. RENN4 - nieuwbouw (V)SO/locatiekeuze/bouwperiode 2013/2014.
 - g. GSV - capaciteitsuitbreiding/voorlopig ontwerp.

Er ligt voor deze lopende (grotere) projecten, waarvoor nog geen aanbestedingen hebben plaats gevonden, een totaalbedrag van 11,4 mln uit de periode 2006/2011 "op de plank". De uitgaven voor deze projecten vinden plaats in de aangegeven jaren 2012/2014.

In het verleden werden de kredieten voor nieuwbouw of uitbreiding door de raad beschikbaar gesteld in het jaar, dat het schoolbestuur daarvoor had aangevraagd. Veelal aan het begin van het proces om tot nieuwbouw te komen. Voorbereiding en uitvoering zijn vaak een proces van jaren. In het Integraal Huisvestingsplan "fris en duurzaam" hebben wij een koerswijziging aangegeven. De middelen worden vanaf 2012 niet eerder in het programma opgenomen dan in het jaar dat daadwerkelijk met de bouw kan worden gestart. Voor de voorbereidingsfase wordt een voorbereidingskrediet vastgesteld. Deze koerswijziging zorgt er voor, dat in de toekomst project-gelden niet te lang "op de plank blijven liggen". Overigens start de uitbetaling van vergoedingen ten laste van de geraamde kredieten pas als door een schoolbestuur ook daadwerkelijk uitgaven voor nieuwbouw of uitbreiding worden gedaan.

3. Vrijval ontstaat niet alleen door "vertraging" of een lange voorbereidingsperiode. Vrijval ontstaat ook door andere oorzaken. Bijvoorbeeld incidenteel minder uitgaven voor glasschades, vernielingen, verzekeringspremies, hoger huuropbrengsten van gebouwen, verkoop van gebouwen, e.d.
Onderstaand het overzicht van de vrijval:

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	totaal
Vrijval OHV	1,0	1,6	1,4	1,3	0,3	0,4	6,0

Met uitzondering van de vrijval in 2009 en de prognose voor de vrijval in 2011 zijn deze bedragen in de loop der jaren toegevoegd aan de reserve onderwijshuisvesting.

4. Deze vraag is niet eenvoudig te beantwoorden. Dit komt omdat het gereserveerde bedrag voor bouw en uitbreiding van een school wordt geïndexeerd tot het niveau van het jaar, waarin de bouw daadwerkelijk start. Pas dan start de feitelijke uitbetaling/-vergoeding van bouwkosten. De kosten van deze indexering zijn met een stelpost in de jaarlijkse programma's (post indexering/onvoorzien) verwerkt. Die post bevat de indexering van de kosten van alle in een programma opgenomen voorzieningen voor dat jaar. De aanvragen zijn ingediend op prijspeil t-1 en worden met een indexering aangepast aan het prijspeil van het jaar van uitvoering. Een deel daarvan is bestemd voor de indexering van de geraamde kosten van in eerdere programma's opgenomen

Bijlage - Vragen PvdA betreffende financieën onderwijshuisvesting

5

voorzieningen voor nieuwbouw en uitbreiding, waarvan de feitelijke bouw nog niet is aanbesteed. Het bedrag daarvoor laat zich lastig exact berekenen.

De vergoeding voor de bouw wordt aan een schoolbestuur overgemaakt als de bouwkosten worden gemaakt. De lasten van de investering worden bij vertraging in de planontwikkeling pas ten laste van het budget onderwijshuisvesting gebracht als de uitgaven ook daadwerkelijk worden gedaan. Van renteverlies is daarom geen sprake. Het voorbeeld van de noodlokalen (Starter) leidt niet per definitie tot kostentoeename. De huursom voor deze noodlokalen bedraagt € 132.400,- (incl. huur grond) in 2012. De toekomstige lasten (rente en afschrijving) verbonden aan de aankoop van het pand aan de Paterswoldseweg, de verbouwing en uitbreiding ervan en de terreininrichting worden geraamd op een vergelijkbaar bedrag. Met dit lastenniveau is de afgelopen periode op begrotingsbasis rekening gehouden.

Verslag hoorzitting krachtwijken

VERSLAG HOORZITTING KRACHTWIJKEN/WIJKAANPAK

Datum: 21 februari 2012
Plaats: nieuwe raadzaal
Tijd: 20.00-22.00 uur

Aanwezig: dhr. J.P. Rehwinkel, voorzitter (burgemeester), mw. M. Dekker (PvdA), mw. E. van Lente (PvdA), dhr. R.O. Martens (PvdA), dhr. R. van der Schaaf (PvdA), dhr. M.D. Blom (VVD), dhr. J.M. van Keulen (VVD), dhr. M. Gijsbertsen (GroenLinks), mw. A. Postma (GroenLinks), mw. L.I. van der Vegt (GroenLinks), mw. A.M.J. Riemersma (Stadspartij), dhr. E. Eikenaar (SP), dhr. H.J.M. Akkermans (D66), dhr. M. Verhoef (ChristenUnie)

Namens de griffie: mw. M. Wechgelaer (commissiegriffier Ruimte en Wonen)

Insprekers: de heer Heslinga (op persoonlijke titel)

Verslag: dhr. J. Bosma (Notuleerservice Nederland)

De voorzitter:

- Opent de hoorzitting om 20.00 uur en heet iedereen hartelijk welkom.
- Licht toe dat de raad wil leren van ervaringen uit het verleden voor toekomstige wijkaanpak.

Blok 1

Sprekers: Alice Thijs (directeur vrouwen centrum Jasmijn), Peter Broer (directeur organisatie voor samenlevingsopbouw Stiel), Magda Rozenveld (voorzitter bewonersorganisatie Korrewegwijk), Jan Waanders (evangelist, organisator jongerenactiviteiten in Het Pand), Conny Eldering (Ondernemershuis De Hoogte, Talent in Actie, bestuurslid Floreshuis). Met kennisgeving afwezig: Rudie Bilder (basisschool De Kleine Wereld).

Mw. Thijs (directeur vrouwen centrum Jasmijn):

- Wijst op de uitzonderlijke resultaten van Jasmijn Werkt. Het succesvolle project is gericht op zevenhonderd bijstandsvrouwen in een sociaal-economisch uitzichtloze situatie.
- Stelt dat de Krachtwijkenaanpak zich richtte op het verbeteren van leefsituaties en werken naar werk via een integrale aanpak en onconventionele samenwerkingen.
- Noemt de vier partners: Lefier, het Alfa-college, Jasmijn en de dienst SOZAWE. De aanwezigheid van een speciale consultant bleek een succesfactor, die gelukkig toch niet werd teruggedraaid na de reorganisatie van SOZAWE.
- Somt andere succesfactoren op: samenwerking, woonwerkgesprekken, kinderopvang dichtbij, opleidingen, cursussen en een individuele coach voor nazorg.
- Had geen last van de tijdsdruk in de beginfase en de vele wisselingen.
- Is blij dat Jasmijn Werkt doorging na beëindiging van de Krachtwijkenaanpak.
- Is nog in gesprek over actieve bemiddeling van de doelgroep, wat eigenlijk niet past in het huidige beleid gezien de kansen van de doelgroep op de arbeidsmarkt.
- Roept de gemeente op bij grote investeringen in succesvolle projecten de looptijd langer te maken dan een paar jaar om de bereikte resultaten vast te houden en uit te rollen over andere wijken.

Dhr. Broer (directeur Stiel):

- Verbaast zich erover dat maatschappelijke organisaties niet bij het RKC-onderzoek zijn betrokken.
- Ziet als beginfout in de regie van ministerie Wijkzaken dat andere ministeries in plaats van budget ook onaangekondigd projecten de Vogelaarwijken in konden sturen.
- Begreep de keus voor Indische Buurt en De Hoogte niet. Het leek een soort loterij, terwijl de stad met NLA al jaren alle aandachtswijken bediende.
- Stelt dat de Krachtwijkenaanpak ook geweigerd had kunnen worden of aangenomen op voorwaarde dat alle 12 NLA aandachtswijken bediend zouden worden.
- Werd als maatschappelijke organisatie nauwelijks bij de aanpak betrokken. Het was beter geweest aan te sluiten bij het bestaande in plaats van opnieuw te beginnen.
- Zag een veelheid aan actoren en projecten met vaak overlappende doelgroepen en doelstellingen. Ter illustratie van de veelheid: Radar uit Amsterdam kreeg uiteindelijk de doelgroep blanke mannen

Verslag hoorzitting krachtwijken

van 40+ toebedeeld.

- Noemt de sociale wijkaanpak in Beijum als voorbeeld van hoe het beter kan. Dat is een langdurige aanpak met als vertrekpunt de bewoners en de bestaande infrastructuur.

Mw. Rozenveld (voorzitter bewonersorganisatie Korrewegwijk):

- Had in de beginfase geen overzicht door de enorme versnippering en ontving hierover veel klachten van bewoners. Het was onduidelijk waar en bij wie je navraag kon doen.
- Vindt ook dat beter aangesloten had moeten worden bij het bestaande.
- Werkte in de volgende fase intensief en vruchtbaar samen met de gemeente.
- Raadt aan het convenant uit 2008 te gebruiken om elke drie maanden te evalueren of gemeente en bewoners samen nog op het goede spoor zitten.
- Complimenteert stadsdeelcoördinatie voor de rollen van regisseur en aanspreekpunt.
- Ziet veel initiatieven als Meldpunt Overlast en overlegavonden in de wijk vanuit de gemeente, maar pleit ervoor woorden nu in daden om te zetten.

Dhr. Waanders (evangelist, organisator jongerenactiviteiten in Het Pand):

- Ziet veel gezinnen verhuizen of hun kinderen elders naar school sturen, waardoor kinderen uit probleemgezinnen elkaar katalyseren in slecht gedrag.
- Pleit daarom voor meer gemeentelijke sturing op type woningen en wellicht scholen.
- Geeft voorbeelden van gewelddadig gedrag door kinderen van 10 à 12 jaar. Ingrijpen bij minderjarigen is lastig als ouders niet mee willen werken, ondanks gesprekken met GGD, de jeugdagent en school. Er heerst bij andere kinderen vaak een klimaat van angst.
- Constateert dat het incidentele geld van de Krachtwijkenaanpak probleemgezinnen niet echt verder hielp. Maar liefst vier organisaties stortten zich op hen.
- Stelt dat de kerk honderd jaar geleden met jeugdzorg begon. Vrijwilligers van de kerk en Humanitas zetten zich nog steeds met passie in voor de jeugd los van regeltjes en taakomschrijvingen.
- Pleit ervoor vrijwilligers het verschil te laten maken door ze te begeleiden en te waarderen.

Dhr. Eldering (Ondernemershuis De Hoogte, Talent in Actie, bestuurslid Floreshuis)

- Zag een tsunami aan projecten, maar onderscheidde zich door een eigenzinnige werkwijze die onafhankelijk was van (gemeentelijke) subsidies en voor, door en met bewoners was.
- Had het idee dat veel geld verspild werd en kon meer doen met weinig geld.
- Begreep niet waarom landelijke bureaus projecten kwamen draaien.
- Constateerde voor het eerst gemeentelijke regie bij de Wijkstemdag.
- Wijst erop dat Talent in Actie een brede inzet van studenten, ondernemers, werkenden, werkzoekenden en vrijwilligers kent. Er zijn veel plannen voor de toekomst.
- Nodigt de raadsleden uit voor een inlooplunch op 15 maart 2012 om te zien wat er gebeurt.
- Stelt dat de doelgroep aan de onderkant weinig opheeft met mooie folders, maar gewoon iets wil doen.
- Ziet steeds meer samenwerking tussen organisaties en uitwisseling van successen.

Vragen

Dhr. Gijsbertsen (GroenLinks):

- Wijst op het spanningsveld tussen aansluiten bij de bestaande infrastructuur en regie voeren om de doelgroep zo effectief mogelijk te bereiken. Hoe valt dat te ontwarren?

Dhr. Broer (directeur Stiel):

- Stelt dat de gemeente vóór de Krachtwijkenaanpak overlap voorkwam door afstemming.

Mw. Rozenveld (voorzitter bewonersorganisatie Korrewegwijk):

- Wijst op het succesvolle overleg van Heel de Buurt met bewoners en veel organisaties. De aanleiding is overlast, maar er komen veel bewoners op af die wel iets willen doen.

Mw. Thijs (directeur vrouwencentrum Jasmijn):

- Vindt aansluiten bij bestaande structuren belangrijk, maar nuanceert dat de Krachtwijkenaanpak ook in korte tijd veel goede samenwerkingsverbanden heeft opgeleverd door de hoge druk en het verlaten van gebaande paden.

Dhr. Eikenaar (SP):

Verslag hoorzitting krachtwijken

- Is benieuwd waarom het niet gelukt is de frustraties over de vele projecten te doorbreken. Gaat regie inmiddels beter en hoe dan?

Mw. Rozenveld (voorzitter bewonersorganisatie Korrewegwijk):

- Probeerde in de beginfase wel overzicht te krijgen, maar niemand wist waar je voor wat moest zijn.
- Vindt dat stadsdeelcoördinatie nu uitstekend overzicht heeft.

Dhr. Waanders (evangelist, organisator jongerenactiviteiten in Het Pand):

- Stelt dat organisaties wel mee wilden werken, maar dat er te veel wisselingen in samenstelling waren. Soms voerden meerdere mensen regie over één plan.

Dhr. Van der Schaaf (PvdA):

- Is verbaasd en teleurgesteld over het feit dat de doelstellingen van de Krachtwijkenaanpak beter samen te werken en meer te bereiken niet behaald zijn. Hoe kan dat?

Dhr. Waanders (evangelist, organisator jongerenactiviteiten in Het Pand):

- Vertelde alleen over zijn eigen ervaring.
- Constateert dat onderling vertrouwen en een onorthodoxe aanpak het niet van de vele regeltjes hebben gewonnen.

Dhr. Van Keulen (VVD):

- Proeft weinig warmte voor de Krachtwijkenaanpak, waar het RKC-rapport genuanceerd is. Waarom is het niet gelukt met zoveel geld goede dingen te doen?

Dhr. Broer (directeur Stiel):

- Antwoordt dat het de vraag is of je wel resultaat behaalt met een bak geld, wanneer je dit zonder beleid uitgeeft. Geld moet niet de drijfveer zijn en een te veel aan geld kan zelfs tot een achterstand leiden.

Mw. Thijs (directeur vrouwencentrum Jasmijn):

- Wijst erop dat fysiek veel verbeterd is met het vele geld, zoals speeltuinen. Bewoners zijn daar ook tevreden over. Ook zijn er sociale succesverhalen als Jasmijn Werkt.
- Beamt dat de Krachtwijkenaanpak chaotisch begon waardoor fouten zijn gemaakt. Toch zijn er ook veel dingen goed gegaan en is out-of-the-box gedacht.

Dhr. Martens (PvdA):

- Vraagt of er te veel geld was om ordelijk uit te geven of dat gemeentelijke regie tekortschoot.

Dhr. Broer (directeur Stiel):

- Wijt de chaos in de beginfase aan te strakke tijdsnormen, landelijke bemoeienis met projecten en inderdaad de hoeveelheid geld en projecten.

Dhr. Akkermans (D66):

- Is benieuwd of instellingen en gemeente evaluatiemomenten hebben gehad.

Dhr. Broer (directeur Stiel):

- Kreeg samen met andere Groningse organisaties (*MJD, Politie*) na twee jaar het informele verzoek de beste medewerkers in de Krachtwijken in te zetten en zij plaatsten vooral medewerkers uit het succesvolle team uit Beijum over.
- Sommige Stielmedewerkers vroegen dringend weg te mogen uit de Krachtwijken. (*geen verband met vorige uitspraak*)
- Is zeven keer door onderzoeksbureaus en ministeries geïnterviewd, maar miste betrokkenheid vanuit de kerngroep.

Mw. Riemersma (Stadspartij):

- Stelt dat de sociale wijkvernieuwing in Beijum ook niet gladjes is verlopen, doordat draagvlak ontbrak. Als chaos komt door het betrekken van veel bewoners, kan er juist iets moois uit voortkomen.

Dhr. Broer (directeur Stiel):

- Beamt dat in Beijum ook conflicten voorkwamen. De aanpak was wel duidelijker.
- Antwoordt dat het betrekken van bewoners in de tweede fase Krachtwijken aanzienlijk beter ging.

Verslag hoorzitting krachtwijken

Dit jaar zijn resultaten in leefbaarheid te constateren.

Blok 2

Spreekers: Axel Kroeze (buurtmaatschappelijk werker MJD), Petra Eugelink (manager oude wijken MJD), Paul Mulder (wijkconsulent Korrewegwijk bij Lefier Stad), Stein van Berkel (wijkontwikkelaar De Hoogte bij De Huismeesters), Paul van Zwieten (chef basiseenheid Noord politie), Karin Brongers (voormalig projectleider Krachtwijken vanuit politie).

Dhr. Kroeze (buurtmaatschappelijk werker MJD):

- Herkent het beeld van een onoverzichtelijk begin. Er stonden wel dertig projecten en activiteiten op de lijst. Werkers en bewoners verloren het overzicht.
- Wijst erop dat in 2003 met de OBAZ-gelden ook veel instellingen met een behoorlijke aftrap de wijk in trokken. Bewoners vragen zich steeds af of het zal beklijven.
- Twijfelde of het wel verstandig was in deze wijken te experimenteren.
- Was erg content met de aanpak van multiprobleemgezinnen in Take5 en nu De Ploeg. Het is belangrijk na het constateren van problematiek laagdrempelig gezinshulp in te kunnen zetten.
- Werkt samen met veel organisaties, bijvoorbeeld binnen buurtwelzijn en het CJG.

Mw. Eugelink (manager oude wijken MJD):

- Baalt van het onterechte beeld dat de wijkaanpak zou falen en wijst op goede resultaten van initiatieven als het Somaliërproject, studenteninzet, het driehoeksoverleg, Talent in Actie, Heel de Buurt en de topstratenaanpak.
- Herkent ook de onduidelijkheid en het gebrek aan sturing. In Groningen was genoeg deskundigheid aanwezig, landelijke bureaus waren eigenlijk niet nodig.
- Wil in de toekomst graag eenduidige aansturing en een heldere opdracht van de gemeente met als voorwaarde integrale samenwerking tussen organisaties. Het kost tijd, maar bij buurtwelzijn zie je dat het werkt. Het gezamenlijke MT van Stiel, MJD en Humanitas stuurt zelfs elkaars werkers aan.
- Pleit tot slot voor het opheffen van de knip in doelgroepen jonger en ouder dan 23 jaar.

Dhr. Mulder (wijkconsulent Korrewegwijk bij Lefier Stad):

- Benadrukt ook dat naast kritische geluiden er prachtige resultaten zijn behaald op projectniveau, waarbij partijen juist goed samenwerkten. Er lag ook al een hele goede basis.
- Miste ook samenhang en zag dubbelingen door de vele projecten en de wisselingen in projectleiders. Inzet van landelijke bureaus was achteraf onwenselijk.
- Ziet de Wijkstemdag als voorbeeld van goede participatie.
- Wijst erop dat ook verkeerde verwachtingen zijn gewekt bij bewoners, die nauwelijks invloed op jaarplannen uit konden oefenen.
- Stelt dat onduidelijkheid over verantwoordelijkheden, tijdsdruk, gedoe tussen gemeentelijke diensten en gebrek aan regie van de inhoud hebben afgeleid.
- Trekt als les dat je beter minder kunt doen en dan goed, met overzicht en duidelijke kaders.

Dhr. Van Berkel (wijkontwikkelaar De Hoogte bij De Huismeesters):

- Noemt als zwakke punten de vele wisselingen van projectleiders, onduidelijkheid van de gemeentelijke organisatie en het ontbreken van een plan projecten scherp te monitoren.
- Beamt dat er vele succesvolle projecten zijn geweest en noemt het Schuttingproject als voorbeeld. Er is bovendien veel geleerd. Goede projecten voortzetten is verstandig.
- Denkt dat de hoeveelheid geld soms zorgde voor een minder kritische houding. Er zijn niet altijd drie of vier offertes aangevraagd en sturing op het eindresultaat kon soms beter.
- Stelt dat Groningen landelijk gezien uitblinkt in de intense en succesvolle samenwerking tussen gemeente en corporaties.
- Is wel ondervraagd door de Rekenkamercommissie.

Dhr. Van Zwieten (chef basiseenheid Noord politie):

- Complimenteert stadsdeelcoördinatie voor de goede regie op het thema veiligheid.
- Wijst op de keus in de regiegroep niet te veel projecten te doen en te focussen op de persoonlijke aanpak van de top 10 overlastplegers en de stratenaanpak met verbinding tussen projecten en met bewoners. Andere belangrijke en succesvolle projecten zijn het VIB-pand, het Somaliërproject, de aanpak van drugs en huiselijk geweld.

Verslag hoorzitting krachtwijken

- Ziet als minpunt dat het ontbrak aan vooraf goed geformuleerd beleid.
- Constateerde een grote behoefte in de wijk aan reguliere uitvoerenden boven projectleiding.
- Pleit ervoor te zorgen dat de basiscapaciteit van werkers in de buurt op orde is, aangezien projectmatige inzet altijd fluctueert.
- Wijst op het belang van 'kennen en gekend worden'. Veel wisselingen werken belemmerend.
- Denkt dat de structuur van de gemeente soms tegen kan werken. Stadsdeelcoördinatie zou bij uitstek een stem moeten krijgen en regie voeren.
- Constateert dat uit veiligheids- en leefbaarheidsmonitors blijkt dat bewoners vertrouwen in de toekomst hebben. Basiscapaciteit, duidelijke beleidsuitgangspunten en regie en het focussen op een beperkt aantal projecten zijn nodig om dat vertrouwen waar te maken.

Mw. Brongers (voormalig projectleider Krachtwijken vanuit politie):

- Beamt dat niet alles goed is gegaan., maar wijst erop dat het vooral prettig was in brede samenwerking te experimenteren, plannen vorm te geven én waar te maken in de uitvoering. Meestal is voor dat laatste geen geld.
- Begrijpt al fietsend door de kwetsbare wijken wel degelijk waarom ze geselecteerd zijn. Er zijn veel sociale huurwoningen, waarvan de bewoners geen kans of keus hebben elders te wonen. Cliënten uit het Tweede Kansbeleid, van VNN en de reclassering en bijstandsmoeders hebben gemeen dat zij proberen hun leven op de rit te krijgen.
- Stelt dat de aanpak van notoire overlastplegers werkt. Wanneer zij verdwijnen uit het straatbeeld, dan heeft dat een grote invloed op veiligheidsgevoelens van bewoners.
- De stadswachten hebben zich t.a.v. overlastbestrijding uitmuntend ingezet. Voordeel was dat het om een aantal vaste Stadswachten ging die zich specifiek met deze wijken bezig hield. Hierdoor betrokkenheid en: kennen en gekend worden.
- Ziet een trend in de hulpverlening de kracht in wijken te mobiliseren. Elke straat kan een paar probleemgezinnen aan, maar in deze wijken dreigen de 'normale' gezinnen weg te trekken waardoor de balans verschuift.
- Pleit ervoor de succesvolle projecten voort te zetten.
- Noemt als belangrijk knelpunt de dienstenstructuur van de gemeente. Van organisaties wordt verwacht en geëist dat ze met één aanspreekpunt werken. Gelukkig richt de reorganisatie van de gemeente zich ook op het creëren van één gemeente.
- Deze kwetsbare wijken en zeker met het oog op de toekomstige ontwikkelingen (bezuinigingen ed) verdienen blijvende aandacht en inzet. Het is al een goed resultaat als we de zaken weten te stabiliseren.

Dhr. Heslinga (inspreker op persoonlijke titel):

- Denkt dat alle partijen grote steken hebben laten vallen en twijfelt aan hun deskundigheid.
- Mist bij politieke partijen empathie en betrokkenheid om te achterhalen wat speelt in wijken.

Vragen

Dhr. Verhoef (ChristenUnie):

- Vraagt in hoeverre bewoners zijn betrokken om projecten op hen af te stemmen en hoe hun betrokkenheid gewaarborgd blijft.

Dhr. Van Berkel (wijkontwikkelaar De Hoogte bij De Huismeesters):

- Wijst erop dat de bewonersbetrokkenheid via NLA en Wijkstemdagen goed is vormgegeven.
- Licht toe dat het NLA-budget echt door bewoners wordt uitgegeven en dat het Krachtwijkengeld bedoeld was voor geconstateerde problematiek en kansen in de wijk.

Dhr. Eikenaar (SP):

- Is benieuwd welk effect de aanpak heeft gehad op het dagelijks leven van bewoners.

Mw. Eugelink (manager oude wijken MJD):

- Antwoordt dat de veel gehoorde frustratie van onoverzichtelijkheid inmiddels is opgelost.
- Stelt dat duidelijke verwachtingen en luisteren essentieel zijn voor bewoners. Mogen ze meebeslissen of is een avond alleen maar informatief? Buurtwelzijn slaat de goede weg in.

Dhr. Kroeze (buurtmaatschappelijk werker MJD):

Verslag hoorzitting krachtwijken

- Antwoordt dat bewoners tevreden zijn over de fysieke maatregelen, zoals speeltuinen en het samentrekken van woningen tot ruimere eenheden.
- Noemt de Wijkstemdag als voorbeeld van participatie dat landelijk applaus verdient.

Mw. Van Lente (PvdA):

- Vraagt of genoeg lessen getrokken zijn voor de toekomst en bepleit ervaringen ook in andere wijken te laten landen.

Mw. Brongers (voormalig projectleider Krachtwijken vanuit politie):

- Vindt het mooi dat betrokkenen nu samenwerken, verbinding maken en al veel hebben bereikt.
- Wil het vertrouwen van burgers dat uit monitoren blijkt, recht doen door de goede projecten te handhaven, met misschien nog kleine stappen voorwaarts. De kwetsbaarheid van groepen in deze wijken zal alleen maar toenemen.

Mw. Eugelink (manager oude wijken MJD):

- Kijkt altijd naar toepasbaarheid van ervaringen, ook elders in het land.
- Benadrukt dat rechtstreeks kopiëren niet werkt, omdat elke wijk zijn eigen karakter heeft.

Mw. Riemersma (Stadspartij):

- Vraagt wat er bij de gemeentelijke organisatie zou moeten veranderen.

Dhr. Van Berkel (wijkontwikkelaar De Hoogte bij De Huismeesters):

- Werkt over het algemeen prettig samen met de gemeente.
- Ziet nog groeimogelijkheden zodat een aanspreekpunt altijd kennis en mandaat heeft.

Mw. Brongers (voormalig projectleider Krachtwijken vanuit politie):

- Vindt het soms lastig zaken met de gemeente te bespreken wegens ontbrekend mandaat van de gesprekspartner.
- Moet op zoek naar pareltjes op afdelingen die wel bereid zijn aparte domeinen als jeugd, zorg en welzijn te overstijgen. Hier valt een hele slag in te maken.

Dhr. Martens (PvdA):

- Reageert op de inspreker dat er gelukkig veel nuttig werk gedaan wordt.
- Vraagt zich af of onduidelijke hiërarchie meespeelt bij het ervaren gebrek aan regie.

Mw. Brongers (voormalig projectleider Krachtwijken vanuit politie):

- Zou het inderdaad prettig vinden als de gemeente één aanspreekpunt met mandaat naar voren schuift. Dat wordt immers ook van de organisaties verwacht.

Dhr. Gijsbertsen (GroenLinks):

- Vindt de aandacht voor successen terecht. Goede samenwerking levert kruisbestuiving op.
- Vraagt een toelichting op de behoefte aan een integrale opdracht met gedwongen samenwerking.

Mw. Eugelink (manager oude wijken MJD):

- Noemt als succesfactoren dat de gemeente inderdaad een duidelijke opdracht verstrekt met als voorwaarde samenwerking. Het is essentieel dit verplicht te stellen, zodat organisaties over hun grenzen heen moeten werken.
- Stelt dat organisaties als overeenkomst hebben dat ze van de wijken houden en de leefbaarheid voor burgers willen verhogen.
- Pleit ervoor vanaf het begin als gemeente met organisaties in gesprek te blijven om het tijdrovende proces van intensieve samenwerking goed te kunnen volgen.

De voorzitter:

- Dankt alle sprekers voor hun bijdragen én voor het goede werk dat hun organisaties in de wijken leveren.
- Wijst erop dat het verslag van deze avond waarschijnlijk geagendeerd zal worden in een vergadering van de commissie Ruimte en Wonen.
- Sluit de hoorzitting om 22.00 uur onder dankzegging.

Bijlage - Bespreekpunten GroenLinks bij hoorzitting Krachtwijken 04...

Agendapunt B2 vergadering cie. O&W van 4 april 2012.

BESPREEKPUNTEN VAN GROENLINKS n.a.v. verslag Hoorzitting Krachtwijken.

"Na de behandeling van het RKC-onderzoek in de commissie R&W en de hoorzitting over de krachtwijken wil de GroenLinksfractie graag verder praten over de volgende onderwerpen:

- voortzetting van succesvolle projecten, zowel in de krachtwijken als daarbuiten
- hoe kunnen we de uitkomsten en resultaten van de krachtwijkenaanpak inzetten tbv de decentralisaties, wat moeten we niet en wat vooral ook wèl doen? (Denk aan: de rol van stadsdeelcoördinatie, afstemming gemeentelijke diensten, wijkgericht werken, mandaat en regierol gemeentelijke medewerkers)
- in de krachtwijken waren en zijn heel veel organisaties actief, hoe zorg je voor afstemming en een goede verdeling van werkzaamheden, maar ook voor een goede samenwerking en het nemen van verantwoordelijkheid. Is integrale opdrachtverlening daarvoor de oplossing of moet er meer gebeuren?"

Lijst ingekomen stukken

Lijst ingekomen stukken

Raadscommissie Onderwijs en Welzijn 4 april 2012

Collegebrieven

1. 16 maart 2012 Evaluatie Kostprijsystematiek
2. 16 maart 2012 Uitvoeringsprogramma Samen Gezond in Stad
3. 16 maart 2012 Eindverslag RAAK
4. 1 maart 2012 Voortgangsbericht uitvoering motie 25 (alcohol en jongeren)
5. 28 februari 2012 Stand van zaken toezeggingen en LTA
6. 23 februari 2012 Concretisering bestuursafspraken G4/G33 – Rijk Effectief benutten van VVE en extra leeftijd voor jonge kinderen
7. 23 februari 2012 NK Veldloop voor gemeenteambtenaren 2013 in Groningen

Voorstel: voor kennisgeving aannemen

Overige stukken

1. 7 maart 2012 BNG Erfgoedprijs 2012
2. 29 februari 2012 Reactie rekenkamercommissie op motie met verzoek ex ante onderzoek te doen naar de decentralisaties

Voorstel: voor kennisgeving aannemen

Verslag

VERSLAG EXTRA RAADSCOMMISSIEVERGADERING ONDERWIJS EN WELZIJN

Datum: 7 maart 2012
Plaats: oude raadzaal
Tijd: 16.30 – 18.55 uur

Aanwezig: de heer D. Jager (voorzitter, VVD), de dames M. Dekker (PvdA), E. van Lente (PvdA), L.I. van der Vegt (GroenLinks), H. Rademaker (SP), G.E.J. Copini-Van der Meulen (D66), M. Wilschut (Partij voor de Dieren), de heren M.D. Blom (VVD), J. Evenhuis (VVD), K.S.N. van der Veen (GroenLinks), A. Sijbolts (Stadspartij), R. Bolle (CDA), M. Verhoef (ChristenUnie), J.P.A. van Rooij (Student en Stad)

Namens de griffie: mevrouw N.R. Abramjan (commissiegriffier)

Namens het college: de dames E. Pastoor (PvdA) *tot B1*, J.A. Visscher (SP) *tot B2*, de heren T. Schroor (D66) *tot B1*, F. de Vries (PvdA) *niet bij B1*

Afwezig m.k.: mevrouw A. Kuik (CDA), de heren R. van der Schaaf (PvdA), P.S. de Rook (D66), A. Postma (GroenLinks)

Insprekers: de heer Hamming (namens de Ouderenraad Gemeente Groningen)

Verslag: de heer J. Bosma (Notuleerservice Nederland)

A. ALGEMEEN DEEL

A.1. Opening en mededelingen

De voorzitter:

- Opent de vergadering om 16.30 uur en heet iedereen hartelijk welkom.
- Wijst op de expertmeeting decentralisaties d.d. 20 maart 2012 van 19.30-22.00 uur.

Wethouder De Vries:

- Meldt dat er weer problemen leken te ontstaan bij voetbalclub DIO, maar dat het nu goed lijkt te komen. De schuld bij de gemeente is ingelost.

Wethouder Pastoor:

- Nodigt commissieleden uit mee te gaan op werkbezoek bij SKSG op een woensdagmiddag om kinderactiviteiten te bekijken. Er blijkt genoeg animo en nader bericht volgt.

A.2. Vaststelling agenda

De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

A.3. Langtermijnagenda en lijst toezeggingen, initiatiefvoorstellen en moties

Mw. Van Lente (PvdA):

- Stelt voor in april bij de behandeling van het aanvalsplan onderwijshuisvesting de schriftelijke vragen over financiering hiervan en de collegebrief d.d. 2 februari 2012 over binnenklimaat te betrekken.

Mw. Dekker (PvdA):

- Mist het Kunstencentrum op de LTA en wil graag bespreking in mei of juni.
- Ziet plan van aanpak over en werkbezoek aan Groninger Forum graag op de LTA.
- Informeert of Martiniplaza in november aan de orde komt of binnenkort in een raadsvoorstel.
- Voegt graag het toegezegde bericht over crowdfunding in mei toe aan de LTA.

Verslag

Wethouder Schroor:

- Bespreekt fusie van Kunstencentrum en Muziekschool in april in het college.
- Legt de laatste hand aan het programma van eisen voor het Forum conform planning.
- Komt zo snel mogelijk met een raadsvoorstel over Martiniplaza. In november volgt discussie of de tweede 200.000 euro haalbaar is, zo niet dan herhaalt die discussie zich eind 2013.
- Is akkoord met het toevoegen van de toezegging over crowdfunding.

A.4. Conformstukken

A.4.a. Investeringsregeling sport (raadsvoorstel 9 februari 2012)

Het raadsvoorstel wordt als conformstuk geagendeerd voor de raad van 28 maart 2012.

A.4.b. Ophalen investeringskredieten MIP 2012 (raadsvoorstel 9 februari 2012)

Het raadsvoorstel wordt als conformstuk geagendeerd voor de raad van 28 maart 2012.

A.4.c. Ophalen investeringskrediet renovatie atletiekbaan 2012 (raadsvoorstel 9 februari 2012)

Mw. Rademaker (SP):

- Vraagt waarom onderhoud meegaat in de aanbesteding en niet bij Iederz blijft.
- Overweegt hierover een motie in te dienen.

Mw. Van Lente (PvdA):

- Betreurt dat de gewenste uitbreiding tot acht lanen niet meegenomen wordt.
- Hoopt dat zorgen van de vereniging over de uitvoering al werkende weggenomen worden.

Wethouder De Vries:

- Zet in een korte memo de uitgangspunten van de aanbesteding op een rij.
- Koos ervoor onderhoud mee te nemen in de aanbesteding vanwege onder meer garantiekwesties.
- Wijst erop dat de aannemer gebruik zal maken van de diensten van Iederz.
- Antwoordt dat het MIP voorziet in vervangingsinvesteringen en niet in innovatie.
- Sprak recent af dat Oranjewoud met de vereniging uitvoeringszaken zal bespreken.

Op verzoek van SP wordt het raadsvoorstel als éénminuutinterventie geagendeerd voor de raad van 28 maart 2012. Na de wethoudersbrief kan eventueel naar de conformlijst.

A.4.d. Verordening eigen bijdrage Maatschappelijke opvang en Vrouwenopvang Groningen 2012 (raadsvoorstel 9 februari 2012)

Mw. Van Lente (PvdA):

- Vraagt of in algemene zin eigen bijdragen toegankelijkheid van zorg in het gedrang brengen.
- Leest dat instellingen gaan innen. Hoe wordt dan geborgd dat mensen niet boven het maximum aan eigen bijdragen uitkomen?

Wethouder Visscher:

- Beoogt met het voorstel juist dat de eigen bijdrage geen drempel zal vormen.
- Verwacht geen problemen met de strengere rijkscontroles op inkomenspolitiek.
- Beantwoordt de vraag over het borgen van het maximum voor de raad.

Het raadsvoorstel wordt als conformstuk geagendeerd voor de raad van 28 maart 2012.

Verslag

A.5. Rondvraag

Dhr. Blom (VVD):

- Vraagt of de sporthal Europapark van de baan is en wanneer welke vervolgstappen volgen wat betreft sporthal Zuid.
- Informeert hoe het staat met de verhuizing van trainingsvelden van FC Groningen.

Dhr. Bolle (CDA):

- Is benieuwd naar uitvoering van de motie over toegankelijkheid van het informatiecentrum.

Wethouder De Vries:

- Spreekt tegen dat sporthal Europapark van de baan is, voert goede gesprekken met het Noorderpoortcollege en komt hier naar verwachting over een maand op terug.
- Antwoordt dat in alle varianten sporthal Zuid snel vervangen moet worden. Er komen in elk geval twee gymzalen voor het onderwijs. Verder hangt het samen met sporthal Europapark.
- Overlegt volgende week met clubs over verhuizing van het trainingscomplex van FC Groningen en verwacht binnen vier weken nader bericht te verstrekken.

Wethouder Schroor:

- Antwoordt dat het informatiecentrum zelf binnen budget toegankelijk gemaakt wordt.
- Liet de mogelijkheden van een lift onderzoeken, maar heeft nog geen dekking voor de geschatte 80.000 euro.
- Overlegt hierover met de gehandicaptenraad en het college. Daarna volgt bespreking in de raad.

B. INHOUDELIJK DEEL

B.1. Wmo-meerjarekader 2012-2015 Samen Sterk in Stad (raadsvoorstel 16 februari 2012)

Dhr. Hamming (inspreker namens de Ouderenraad Gemeente Groningen):

- Herinnert aan de vele klachten over Wmo-taxivervoer eind vorig jaar, waarbij mensen te laat of niet werden opgehaald.
- Betreurt geen inzicht te hebben in het plan van aanpak om de klachten op te lossen.
- Pleit voor één centraal meldpunt voor klachten met het telefoonnummer op gebruikerspassen, klachtenformulieren in de taxi's en een regelmatige evaluatie.

Dhr. Blom (VVD):

- Heeft weinig op met pampieren door de verzorgingsstaat en steunt de nadruk op eigen kracht.
- Hoopt op maatwerkoplossingen voor alle gebruikers.
- Dringt erop aan burgers te blijven betrekken bij het beleid.

Dhr. Verhoef (ChristenUnie):

- Steunt de ingeslagen weg en het behouden van wat al goed ging.
- Wijst op het doel van ontkokering, terwijl de vele teams het aanbod juist lijken te versnipperen. Is straks voldoende duidelijk waar je voor wat terecht kunt?
- Roept het college op zorgvuldig om te gaan met de keuzevrijheid van pgb'ers. Veranderingen kunnen grote gevolgen hebben, ook voor instellingen.
- Vraagt hoe de Wmo-monitor een goed sturingsinstrument kan worden, terwijl anderzijds de effecten moeilijk meetbaar zouden zijn.
- Is benieuwd naar de financiële keuzes en kaders.

Mw. Wilschut (Partij voor de Dieren):

- Kan zich vinden in het stimuleren van participatie, eigen kracht, samenwerking en het

Verslag

laagdrempelig karakter van hulpverlening.

- Neemt aan dat bij inspraak ook rekening wordt gehouden met Stadgers zonder internet.
- Steunt het stimuleren van vrijwilligerswerk, maar waarschuwt dat veel mantelzorgers nu al overbelast zijn. Houden uitvoeringsplannen daar voldoende rekening mee?
- Oppert duurzame vogelhuisjes of insectenhôtels te laten maken op de dagbesteding.
- Vraagt of er genoeg capaciteit in de hulpverlening is om op persoonsniveau te werken.
- Ziet Actief in de buurt graag jaarlijks geëvalueerd.
- Is enthousiast dat leveranciers van hulpmiddelen aan hergebruik werken en wijst op de mogelijkheden van gedeeld gebruik.
- Hoopt dat alle positieve plannen doorgang vinden.

Dhr. Van der Veen (GroenLinks):

- Vindt de kanteling evenwichtig en ambitieus. Organisaties moeten verder dan hun eigen belang kunnen kijken om verkokering tegen te gaan.
- Acht bij nieuwe initiatieven de logica van bureaucratie ondergeschikt aan die van burgers.
- Vraagt hoe het college de doelgroep van de IQ-maatregel belangrijke ondersteuning denkt te kunnen blijven bieden.
- Steunt ruimte voor het probleemoplossend vermogen van professionals en burgers. Gaat dat samen met de structuur van protocollen, indicaties en leidinggevenden?
- Is voor sociale teams met ondersteuning en gespecialiseerde hulp waar nodig en één hulpverlener per gezin.
- Is benieuwd hoe het college gaat meten dat meer mensen zich voor elkaar in gaan zetten.
- Wil pgb blijven toepassen als het meerwaarde biedt zodat mensen zelf regie kunnen voeren. Welke criteria bepalen die meerwaarde?

Dhr. Bolle (CDA):

- Ondersteunt de grote lijnen van het stuk om de helpende hand te bieden wanneer dat nodig is.
- Vraagt of de doelstellingen met de huidige financiële omstandigheden en bezuinigingen wel behaald kunnen worden.
- Mist meetbare resultaten. Komen die in uitvoeringsplannen terug?
- Ziet afname van behoefte aan professionele hulp door steunsystemen van informele zorg graag als te monitoren doel geformuleerd en niet als aanname.
- Is benieuwd naar een reactie op de inspreker.
- Vraagt hoe voorkomen wordt dat het beleid de drempel hulp te vragen verhoogt voor mensen met een klein of ontbrekend sociaal netwerk.

Mw. Dekker (PvdA):

- Is bezorgd dat de toegenomen beleidsruimte samengaat met kleinere financiële ruimte.
- Betreurt dat differentiatie van eigen bijdragen beperkt is. Dit kan de toegankelijkheid juist op peil houden. Wat is de landelijke stand van zaken?
- Stelde onlangs schriftelijke vragen over Wmo-taxivervoer en bepleit meer aandacht hiervoor.
- Leest veel over participatie van mensen met een beperking, maar wijst erop dat het ook een uitdaging is de sterkste schouders een extra stapje te laten doen voor een ander.
- Pleit ervoor de begeleidingsfunctie voor dementerenden vorm te geven, wellicht zoals in Amsterdam.

Dhr. Sijbolts (Stadspartij):

- Steunt de nadruk op efficiëntie en een integrale benadering.
- Vraagt zich af of het noble streven meer jonge Stadgers te betrekken realistisch is.
- Vindt dat ouderen in hun eigen stad moeten kunnen blijven wonen, thuis of in een tehuis.
- Vraagt of er voldoende deskundige vrijwilligers zijn om de STIP's te bemannen. Is de opkomst van bewoners hoog? Wanneer komt er een evaluatie?

Verslag

Mw. Rademaker (SP):

- Ziet versplintering door onderlinge concurrentie en indicaties als het probleem. Er is niets mis met de verzorgingsstaat.
- Steunt meer vrijheid voor beroepskrachten en het tegengaan van bureaucratie en verkokering.
- Is benieuwd naar de pilot sociale wijkteams. Verantwoording binnen de eigen organisatie vormt nu vaak een struikelblok.
- Pleit ervoor ondanks de bezuinigingen alle wijken te bedienen, niet alleen de NLA-wijken.
- Begrijpt dat dagbesteding mogelijk gebundeld wordt, maar waarschuwt ervoor doelgroepen niet teveel op één hoop te gooien.
- Steunt de inzet op mensen boven instellingen. Er is minder geld, maar de nadruk moet niet teveel op vrijwilligers komen met als gevolg veel werkloze professionals.
- Is benieuwd of er voldoende geschikte woningen zullen zijn voor gehandicapten en ouderen.
- Vindt dat geld voor de Wmo en AWBZ daar ook voor bestemd moet blijven.
- Pleit voor een goed geregeld meldpunt voor klachten over Wmo-vervoer.

Dhr. Van Rooij (Student en Stad):

- Kan zich vinden in de grote lijnen en vooral het stimuleren van eigen kracht en het tegengaan van bureaucratie.
- Is bezorgd over de financiële speelruimte.

Mw. Copini (D66):

- Is tevreden met de uitgangspunten eigen kracht, netwerken en participatie te stimuleren.
- Oppert sociale media meer in te zetten om mantelzorgers beter te bereiken.
- Juicht samenwerking met het bedrijfsleven toe en ziet graag een nog actievere inzet met evenementen.
- Is benieuwd of het college al wat kan zeggen over de invloed van de decentralisaties.

Wethouder Visscher:

- Constateert dat de nadruk op STIP's en sociale samenhang bij eerder Wmo-beleid een mooie basis biedt om sterke én zwakke schouders elkaar te laten helpen in een soort burenhulp.
- Stuurt een brief met informatie en cijfers over de STIP's, waar het goed mee gaat.
- Wijst erop dat ook zorgorganisaties aangeven dat de rek van de samenleving eindig is wat betreft inzet van vrijwilligers en mantelzorgers. De gemeente blijft hierin investeren en biedt ook respijtzorg aan mantelzorgers.
- Beoogt juist het aantal teams terug te brengen naar een overzichtelijke praktische schaal op wijkniveau met deskundige ondersteuning vanuit een stedelijke backoffice wanneer nodig.
- Meldt dat meer landelijke bezuinigingen op pgb's mogelijk zijn. VNG discussieert hierover met de staatssecretaris.
- Laat inventariseren wat voor pgb'ers de meerwaarde is en kijkt ook naar andere gemeenten.
- Wil middelen zo goed mogelijk inzetten, maar is bezorgd over de financiën. Tekorten blijven zich voordoen, ondanks de geschrapte bezuinigingstaakstelling vorig jaar. De omvang van budgetten bij nieuwe taken is nog niet duidelijk.
- Probeert met de eigen bijdrage ondersteuning toegankelijk te houden voor minder draagkrachtigen. Een evaluatie volgt dit voorjaar.
- Ziet de beweging naar civil society, minder hulpverleners per gezin en afnemende budgetten onvermijdelijk leiden tot een afname van werkgelegenheid van professionals.
- Hoopt dat de VNG-lobby tegen de onverstandige IQ-maatregel resultaat zal hebben.
- Stelt dat het Wmo-vervoer boven het landelijk gemiddelde scoort, maar vindt elke misser één teveel. De nieuwe directie zette verbetering in en dat moet zich voortzetten.
- Zegt toe te bezien hoe de klachtenprocedure verbeterd kan worden. Het klantenpanel speelt hier al een grote rol in.
- Zet de goede contacten en samenwerking met het bedrijfsleven in buurten voort.
- Stelt dat corporaties veel geschikte woningen hebben gerealiseerd, ondanks tegenwerkende

Verslag

rijksregelgeving. Binnenkort is er een bijeenkomst met samenwerkende ouderenorganisaties. Het convenant Zorgen voor morgen wordt dit jaar herijkt.

- Antwoordt dat STIP's mensen zonder internet en anderen helpen bij het vinden van informatie.
- Wil effecten van het beleid monitoren, zonder onnodige zaken bureaucratisch te meten.
- Ziet de inzet van vrijwilligers groeien, ook onder jongeren, doordat de inzet vaker een eenmalig en dus vrijblijvender karakter heeft. STIP's hebben een makelaarsfunctie.
- Denkt dat de dagbesteding al vogelhuisjes bouwt en wil dat niet van bovenaf opleggen.
- Komt bij de uitwerking van de decentralisaties terug op de begeleiding van dementerenden, die met de vergrijzing steeds belangrijker wordt. Eigen verantwoordelijkheid heeft bij deze groep een eigen interpretatie.

Het raadsvoorstel wordt als conformstuk geagendeerd voor de raad van 28 maart 2012.

B.2. Discussienota Topsport/Talentontwikkeling

Dhr. Van Rooij (Student en Stad):

- Ondersteunt de inzet op talentontwikkeling boven steun aan sporters met een NOC*NSF-status. Bezoekersaantallen zijn dan ook een vreemd criterium.
- Vindt de focus op vier speerpuntsporten rigoureuus. Atletiek en zwemmen passen ook bij Groningen. Er zijn andere sporten die internationaal en in de media aanspreken.
- Vindt het een aansprekende ambitie dé kennisstad topsport te worden.
- Pleit voor flexibiliteit in speerpuntsporten. Over een paar jaar kan zo een andere sport sterk uitgroeien en een betere keus zijn om in samenwerking met het onderwijs te faciliteren.
- Ziet het als absolute voorwaarde talenten voorrang te geven bij accommodaties in overleg met RTC's. Zij kennen de belangrijkste knelpunten. Het zal breedtesport ook niet verdringen; er bestaat juist een innige relatie met topsport.

Dhr. Verhoef (ChristenUnie):

- Vindt laagdrempelige, nabije sportvoorzieningen belangrijk, zoals een sporthal in De Wijert.
- Begrijpt de focus op enkele sporten niet. Waarom alleen teamsporten? Waarom ontbreekt atletiek? Zijn de faciliteiten voor roeien op de basisschool wel geschikt?
- Vindt topsport thuishoren in topsportfaciliteiten als Kardinges en Zernike. Topsport redt zich ook zonder de gemeente. In de wijken hoort breedtesport voorrang te krijgen.
- Wil graag meer inzicht in de beoogde verhouding tussen top- en breedtesport, ook financieel.
- Steunt het voorstel niet.

Mw. Van der Vegt (GroenLinks):

- Deelt de ambitie talent te ontdekken en ontwikkelen met lokale helden als voorbeelden.
- Wijst erop dat voldoende beweging leerprestaties en gezondheid bevordert.
- Wil topsport faciliteren, mits het bijdraagt aan breedtesport.
- Verzoekt citymarketing en evenementen uit de nota over talentontwikkeling te laten.
- Heeft het gevoel dat de keus voor speerpuntsporten samenhangt met citymarketing, terwijl de doelstelling zou moeten zijn zoveel mogelijk mensen aan het sporten te krijgen.
- Mist individuele sporten, waarin Groningen toch ook sporthelden heeft voortgebracht.
- Wil ook groepen als meisjes, gehandicapten en allochtonen bereiken door bijvoorbeeld te streven naar damesvoetbal op een hoog niveau in 2020 of rolstoelbasketbal te promoten.
- Pleit voor ruimte om ook RTC's voor andere sporten te ondersteunen, wanneer er vraag is.
- Steunt de inzet op talent net onder de top uit de eigen regio.
- Vindt dat Groningen niet op ieder vlak dé stad hoeft te zijn, maar zich wel kan onderscheiden op het gebied van sportkennis en als stad waar iedereen de kans krijgt gezond te leven.
- Is benieuwd naar de discussienota bewegingsonderwijs.

Verslag

Dhr. Evenhuis (VVD):

- Informeert naar de beschikbare middelen en hoopt op een hoog bedrag.
- Pleit voor een brede aanvliegroute waarbij betrokkenen veel invloed hebben.
- Complimenteert ambtenaren en wethouder met hun kennis over en inzet voor sport.
- Stelt dat het budget voor topsport relatief klein is. Top- en breedtesport gaan in elkaar over.
- Steunt de keus voor speerpuntsporten en wijst op het grote potentieel bij hockey en roeien.
- Betreurt het vertrek van het NK Atletiek Indoor. Evenementen stimuleren top- en breedtesport.
- Wijst erop dat rond de 4 Mijl altijd veel meer mensen gaan hardlopen.
- Informeert hoeveel topsportcoaches er komen en of scholen gebruik van hen kunnen maken.
- Steunt de gekozen regierol van de gemeente.
- Pleit voor investeringen in topsport, die niet moet ondersneeuwen ten opzichte van breedtesport. Drenthe is een goed voorbeeld met wielrennen, TT en het Olympische plan.

Mw. Copini (D66):

- Steunt het zoeken van samenwerking met kennisinstellingen.
- Sluit zich aan bij GroenLinks wat betreft het schrappen van evenementen uit de nota.
- Is benieuwd wat de wethouder van het advies vindt bewegingsonderwijs mee te financieren om ook in 2050 toptalenten voort te blijven brengen.
- Noemt uitsluiting van kansrijke sporten als streefdance en vechtsporten een gemiste kans.
- Mist onderbouwing van de keus voor deze speerpuntsporten.
- Informeert hoeveel middelen beschikbaar zijn voor het beleid. Een apart budget voor talentontwikkeling is een goed idee.

Mw. Rademaker (SP):

- Wil niet teveel geld uitgeven aan topsport en bepleit een beperkte gemeentelijke rol.
- Is tegen het voorrang verlenen aan talenten bij het gebruik van accommodaties. Het is tegenstrijdig met het beleid meer mensen aan het sporten te krijgen.
- Kijkt uit naar de discussienota bewegingsonderwijs en is benieuwd of de capaciteit van gymzalen nog volstaat wanneer schoolzwemmen eventueel wordt afgeschaft.
- Wacht tot die tijd met een oordeel over de inzet van combinatiefunctionarissen. Talentontwikkeling vindt vooral bij verenigingen plaats.

Dhr. Bolle (CDA):

- Steunt talentontwikkeling in de wijken. Sport is een belangrijke basis voor de samenleving.
- Vindt de keus voor speerpuntsporten weinig onderbouwd door genoemde criteria.
- Is wel voor een focus op bepaalde sporten, al mag het wat breder dan drie en moet kwaliteit leidend zijn.
- Is met de ChristenUnie benieuwd naar de verhouding tussen top- en breedtesport.
- Vindt met GroenLinks dat citymarketing en evenementen niet in de nota horen.
- Vraagt of de redenering dat voetbal geen steun krijgt omdat het zichzelf kan bedruipen, ook betekent dat roeien dat niet kan.
- Wil weten of voorrang voor talenten betekent dat ze meer uren krijgen in accommodaties, die al onder druk staan.
- Stelt wat betreft de leeftijdsgrens dat het per sport verschilt wanneer talent zich ontwikkelt.

Mw. Van Lente (PvdA):

- Vindt de tijd rijp voor deze ambitieuze nota. Er is veel kennis en talent in Groningen.
- Begrijpt de lastige keuze voor speerpuntsporten, al mag het niet talentroutes blokkeren.
- Kan zich een beleidskoppeling met topsporttalentscholen voorstellen.
- Is met GroenLinks niet voor vermenging van dit beleid met evenementen en citymarketing.
- Wacht met smart op de nota bewegingsonderwijs en hoopt winst te halen voor gebruik van accommodaties met creatieve oplossingen. Overdag is waarschijnlijk meer plek voor RTC's.
- Wijst op het belang van verengingen bij talentontwikkeling. Waarom zijn ze geen

Verslag

stakeholders?

- Doet een oproep sterk in te zetten op ontwikkeling van gehandicaptensport.

Dhr. Sijbolts (Stadspartij):

- Sluit zich aan bij de bijdrage van de ChristenUnie en vindt dat talentontwikkeling niet ten koste mag gaan van breedtesport.
- Ziet als oplossing eerder het bouwen van nieuwe accommodaties.
- Sluit aan bij GroenLinks wat betreft citymarketing en bij Student en Stad wat betreft focus.
- Informeert naar de gevolgen van de speerpuntsporten voor de Schaatsacademie in Kardinge.
- Is benieuwd hoe de opmerkingen van de adviescommissie sport en gesprekken met belanghebbenden verwerkt worden in beleid.

Mw. Wilschut (Partij voor de Dieren):

- Vindt dat sport voor iedereen en niet alleen voor talenten toegankelijk moet zijn. Sport gaat om gezondheid, lekker in je vel zitten, sociaal contact en plezier.
- Kan het voortrekken van talenten niet rijmen met de participatiegedachte achter Wmo-beleid. Het zou niet goed zijn een seniorenteam dat al lang ergens traint te verdringen.
- Staat niet achter het beleid juist uitblinkers extra te begeleiden in plaats van verlegen kinderen die uit zichzelf minder sporten.
- Is niet tegen topsport, zolang deze breedtesport niet in de weg zit. Talentontwikkeling in het onderwijs is goed.

Wethouder De Vries:

- Vat samen dat de nota niet beoogt top- en breedtesport te scheiden, maar wel om topsportbeleid systematisch aan te pakken door in te zetten op talentontwikkeling.
- Stelt dat Groningen vooroploopt op het gebied van sportkennis en wil dit meer uitdragen bij City of Talent. Kennisinstellingen verwachten hierdoor ook meer studenten te trekken.
- Koos bewust voor het ondersteunen en ontwikkelen van talenten die de sprong naar de top nog moeten maken.
- Antwoordt dat de keus voor speerpuntsporten niet in marmer gebeiteld is en aangepast kan worden aan de situatie, maar wel afhangt van de inzet en systematische organisatiegraad van een sport zelf. Zo heeft Groningen de grootste roeigemeenschap buiten de Randstad. Maar hockey op hoog niveau spelen moet ook vanuit de sport zelf komen.
- Kan zich voorstellen bepaalde atletische nummers toe te voegen aan de speerpuntsporten.
- Stelt dat de toewijzing van accommodaties nu zonder systeem gebeurt. Op piekmomenten zal er altijd schaarste zijn, maar dit beleid beoogt systematischer keuzes te maken in verdeling.
- Vindt het tijd dat de stad keuzes maakt in topsportbeleid. Voorrang geven aan talenten bij het toewijzen van accommodaties is essentieel, zonder dat de breedtesport daar teveel onder lijdt. De uiteindelijke consequenties zullen in beeld gebracht worden.
- Wijst erop dat de gemeente alleen een hal in Zuid nooit van de grond krijgt en daarom samenwerking zoekt met het investerende Noorderpoortcollege.
- Heeft als uitgangspunt dat er voldoende ruimte voor sport moet zijn in de wijken.
- Begint met uitgangspunten en kijkt daarna pas naar praktische consequenties voor vierkante meters en geld.
- Legt het de raad voor als herschikken van budgetten nodig is.
- Wil in Noord-Nederland samenwerken aan de Olympische gedachte voor 2028.
- Vindt het gepast meer structuur en uniforme uitgangspunten aan te brengen in bewegingsonderwijs.
- Zoekt naar verbreding van budgetten voor sport om evenementen als de 4 Mijl te behouden.
- Beamt dat rolmodellen helpen voor de breedtesport, al zijn individuele topsporters vooral bezig met hun eigen prestaties.
- Vindt het aan sportbonden om nichesporten als rolstoelbasketbal op te pakken of een RTC op te richten.

Verslag

Na de inspraak wordt eind december 2012 de concept-nota aan de raad voorgelegd.

C. HUISHOUELIJK DEEL

C.1. Ingekomen stukken

Mw. Van Lente (PvdA):

- Wil de voortgang van het sportaccommodatiebeleid in april of mei agenderen.

C.2. Vaststelling verslagen van 1 februari 2012 en 15 februari 2012

Dhr. Evenhuis (VVD):

- Bedoelde op pagina 7 van het verslag van 1 februari 2012 niet driehonderd maar drieduizend mensen.

De verslagen worden conform deze wijziging vastgesteld.

De voorzitter:

- Dankt commissiegriffier mevrouw Abramjan voor haar ondersteuning en wenst haar veel succes in haar nieuwe functie als beleidsmedewerker bij de dienst RO/EZ.
- Sluit de vergadering onder dankzegging om 18.55 uur.